

For advertisement and donations contact
DEVINDER TOOR 416-902-9372
HARBANS SINGH 416-817-7142
 Email: ppapmg@gmail.com
Om Parkash Sharma
647-891-8500
 Email: omjagraon@yahoo.com
Pro-People Arts Project Media Group
“Sarokaran Di Awaz” Newspaper
 29 Mapleview Ave Brampton
 Ontario
 Canada L6R 1M2
 Email: ppapmg@gmail.com
 Website: www.ppapmg.com

Voice of Social Concerns

ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 210836300

ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼

ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਆਰਟਸ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਮੀਡੀਆ ਗਰੁੱਪ

16 ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ 15 ਅਗਸਤ 2013

Pro-People Arts Project Media Group
SAROKARAN DIAWAZ
 29 MAPLEVIEW AVE
 BRAMPTON ONTARIO
 CANADA L6R 1M2
 E-Mail : ppapmg@gmail.com
 www.ppapmg.com
 ਸੰਪਾਦਕੀ ਮੰਡਲ ਦਾ ਛਪੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ।

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸੰਕਟ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਮੰਡਰਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਲੋਕ ਹਮੇਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਅਤੀਤ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਅਤੀਤ ਵਿਚੋਂ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਤਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚਾਨਣ ਮੁਨਾਰਾ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਛਾਪ ਛੱਡੀ ਹੋਵੇ। ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰੇਕ ਨਸਲ, ਖਿੱਤੇ, ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਇਲਾਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੁੱਚੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਦੌਰਾਂ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ-ਆਪਣੀਆਂ ਲਹਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਲੱਖਣਤਾਵਾਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਲਈ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆ ਪਰ ਦੇ ਇਨਸਾਫਪਸੰਦ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪੰਨਾ ਯਾਦ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸ਼ੁੱਧਤਾ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਤੇ ਨਵਾਂ ਸਮਾਜ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਉਤੇ ਲੋਕ ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਜੋਕੇ ਸੰਦਰਭ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਗਦਰ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਸਕਣ। ਇਹ ਵੰਨਗੀਆਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਕੋਨੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਹਰੇਕ ਨੁਕਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਜਲੰਮ ਦਿਖਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਜੋਕੇ ਮਸਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਇਨਸਾਨ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।

- ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ

ਲੋਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇਕ ਕਿਸਮ ਨਾਲ ਉਹ ਫੈਸਟੀਵਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਹਰੇਕ ਪੰਨੇ ਉਪਰ ਕੁਝ ਇਝ ਲਿਖਦੇ ਹਨ :

ਮੈਂ
 ਚਾਹੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ 'ਚ ਹੋਵਾਂ
 ਚਾਹੇ ਮਿਸਰ 'ਚ ਹੋਵਾਂ
 ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਹੋਵਾਂ
 ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹਾਂ
 ਮੈਂ ਉਸ ਹਰੇਕ ਨਾਲ ਹਾਂ
 ਜੋ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ ਦਾ ਮਾਲਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ
 ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ
 ਉਹ ਕਿਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
 ਉਹ ਕਿਸੇ ਫੈਕਟਰੀ ਦਾ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
 ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਪਰਵਾਸੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
 ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
 ਕਿਸੇ ਦੇ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਤਬਾਹ ਹੋਇਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ
 ਉਹ
 ਜਦੋਂ ਇਕੱਠ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਚਲਦਾ ਹੈ
 ਇਕ ਨਵੀਂ ਰੋਸ਼ਨੀ
 ਧਰਤੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੋਨੇ 'ਤੇ

ਬਿਖੇਰ ਸਕਦਾ ਹੈ
 ਅਜਿਹੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਅੱਜ ਹਰੇਕ
 ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕੋਨੇ 'ਚ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।
 ਸਿਰਫ ਦੇਖਣ ਵਾਲੀ ਅੱਖ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
 ਅਤੇ ਕੁਝ ਬੋਲ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ
 ਤਾਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਇਕ ਲਹਿਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਮਾਲਕ ਬਣ ਸਕੇ।
 ਇਸ ਕਾਫ਼ਲੇ 'ਚੋਂ
 ਹਰੇਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਰਾਜਨੀਤੀਵਾਨ ਉਭਰੇਗਾ
 ਕੋਈ ਕਲਾਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਲੈ ਕੇ
 ਨਵੀਂ ਦਿਸ਼ਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇਗਾ
 ਕੋਈ ਇਕ ਚੰਗਾ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ
 ਇਨਸਾਨ ਬਣੇਗਾ
 ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਸੀਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ
 ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਇਕ ਨਵਾਂ
 ਪੰਨਾ ਉਕਰਨਗੀਆਂ
 ਜਿਵੇਂ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ
 ਉਕਰਿਆ ਸੀ।

ਜਮਹੂਰੀਅਤ 'ਚ ਗੈਰ ਮਾਨਵੀ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ -ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ

ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਬੇਜੋੜ ਕਾਰਨ ਤਰਾਸਦੀ

ਘੱਗਰ ਦੀ ਮਾਰ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਚੇ

Crisis & Protests In Brazil

Sherjang Singh Rana
416.910.9000

SUPER VISA INSURANCE
PUNJAB INSURANCE INC.
 • Life Insurance • Mortgage Insurance
 • Critical Illness Insurance • Disability Insurance
 • RESP, RRSP
www.punjabinsurance.ca

Ravinder Singh Basra
416.845.6232

**ਸ਼ਤਾਬਦੀ
ਸਮਾਗਮ
ਰਿਪੋਰਟ**

“ਸੂਹੇ ਫੁੱਲ ਨੇ ਖਿੜ ਪਏ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ”

ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ

ਗਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ 29 ਜੂਨ 20 13 ਨੂੰ ਔਰਫੀਅਸ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਖੇ ਦੋ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਸ਼ੋਅ ਕਰਕੇ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਸਫਲ ਤੇ ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੈਲਗਰੀ ਦੀ ਸੱਤ ਜੱਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਕੋ-ਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੰਪੂਰਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ। ਕੋ-ਆਰਡੀਨੇਟਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੋ-ਆਰਡੀਨੇਟਰ

ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਤਰਲੋਚਨ ਦੂਹੜਾ ਜੀ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿਚ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਚੱਲਿਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਸਨਫਰਾਸਿਸਕੋ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਸੋ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾ ਉੱਠੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਆਗੂ ਸਨ ਬਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ, ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ, ਕਰੀਮ ਬਖਸ਼, ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ। ਇਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਧਰਤੀ ਗਦਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਦਿਆਂ ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਆਖਿਆ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ, ਅਜ਼ਾਦੀ, ਜਮਹੂਰੀਅਤ, ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਖਿਲਾਫ ਉੱਠੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਜੇ ਵੀ ਅਪੂਰੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਗਦਰੀ ਸੂਰਮਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤਰਲੋਚਨ ਸੈਂਡੀ ਬਲਵੀਰ ਗੋਰੇ ਅਤੇ ਲਖਵੀਰ ਦਾਦਰਾਂ ਨੇ ਗਦਰੀ ਅਤੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਕਵੀਸ਼ਰੀ ਅਤੇ ਗਾਇਕੀ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ੋਅ ਵਿਚ ਰੰਗ ਭਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਕਵਿਤਾ ਪੰਜੇ ਰਿਫੁਏਜਨ ਨੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੰਜੀਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰੈਸਿਵ ਕਲਚਰਲ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਟੀਮ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਟਕ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਦਬੰਦਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਨਾਟਕ ਹੈਲੋ ਕੈਨੇਡਾਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ, ਨਾਟਕ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹਸਾਇਆ ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਗੰਭੀਰ ਨੁਕਤਿਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸੋਚਣ ਲਈ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਨਾਟਕ ਆਪਣੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਪੰਧਰ,

ਜਸਨਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਨਵਕਿਰਨ ਗਿੱਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾਬਲੇ ਤਰੀਫ ਸੀ। ਨਾਟਕ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਨ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜੋ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਲੋਕ ਕਲਾ ਮੰਚ ਮੁੱਲਾਂਪੁਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ “ਬਾਬਲ ਦਾ ਦਿਲ” ਬੜਾ ਭਾਵੁਕ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਬੜਾ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਗਈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਔਰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀਆਂ ਮੁਸ਼ਿਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾਮਿਨੀ ਜੋ ਜ਼ਬਰ ਜੁਲਮ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਈ ਉਸਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਇਹ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਸਭ ਨੂੰ ਭਾਵੁਕ ਕਰ ਗਈ। ਇਸ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਵਿਚ ਸਹਿਜ ਪੰਧਰ, ਸਹਿਜ, ਦਮਨਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ, ਪ੍ਰੀਆ ਠਾਕੁਰ, ਜੈਸੀ, ਜੈਸੰਨ, ਸਾਹਿਲ, ਯੁਵਰਾਜ, ਹਰਮੀਨ ਕੌਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾਂ ਆਦਿ ਨੇ ਅਦਾਕਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਹੁੰਦੇਦਾਰਾਂ ਸੋਹਨ ਮਾਨ, ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਨੀਰ, ਬਲਜਿੰਦਰ ਸੰਘਾ, ਜਸਵੀਰ ਸਿਹੋਤਾ, ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਭਾਰਦਵਾਜ ਅਤੇ ਨਾਟਕ ਗਾਥਾ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਤਕ ਟੀਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਰਲੋਚਨ ਦੂਹੜੇ, ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਕੁਲਬੀਰ ਸ਼ੇਰਗਿੱਲ, ਇਕਬਾਲ ਖਾਨ, ਪਰਮਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ ਆਦਿ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਟੀਮ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਰੋਹ ਦੀ ਸਟੇਜ ਜਿੰਗਰਬਚਨ ਬਰਾੜ ਵੱਲੋਂ ਬਾਖੂਬੀ ਨਿਭਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਸਿਖਰ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 5 'ਤੇ)

JGN KITCHENS

Special 20% off Bathroom & Kitchen Design.

Traditional, Transitional & Contemporary.
Solid Wood Entry Doors
Wide Variety of Wood, Thermofoil & Laminates.

Tel: 905-828-8009 3600A Laird Road, Unit-2-4
www.jgnkitchens.com Mississauga, ON, L5L 6A6
Email: info@jgnkitchens.com

Kulwant Singh Pannu
Sales Representative
416.276.1566
k.pannu@hotmail.com

Century 21 Green Realty Inc., Brokerage

Bus: 905.565.9565
Fax: 905.565.9522
24 Hour Pager Service
151 Superior Blvd. Unit 19-21
Mississauga ON L5T 1L2

Buy Green, Build Green...Save Environment!!!

Each office is independently owned and operated.
Trademarks of AIRMILES International Trading B.V.
used under license by Loyalty Management Group
Canada Inc. and Century 21 Canada Ltd.
Partnership

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮੌਤ ਦੇਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਇਸ਼ਰਤ ਜਹਾਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਦੱਸਦਿਆਂ, ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਵਲੋਂ, 7 ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਖਲ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ, ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਇਕ ਥਾਣੇਦਾਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਸਮੇਂ, ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਹੁਕਮ ਦੇਣ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਾਲ, ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਆਪਣੀਆਂ ਅਖੌਤੀ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ, ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਛਿੜੀ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਦਸਤੇ ਜਾਂ ਫੌਜ ਨੇ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਆਤੰਕਵਾਦੀ ਜਾਂ ਡਕੈਤ ਨੂੰ ਗੋਲੀ-ਬਾਰੀ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਮਲਾਵਾਰ ਤੇ ਗੋਲੀ ਹਥਿਆਰ ਜਾਂ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਖਤਰਾ ਉਸ ਵਲੋਂ ਮੁੱਕ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਜਾਂ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਹੀ, ਗਵਾਹੀ ਤੇ ਸਫਾਈ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਰਾਹੀਂ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਤੱਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪੁਲਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਮਾਰਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਪਰਜਾ-ਤੰਤਰ ਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਨੂੰ, ਮਾਨਤਾ ਤੇ ਸਰਪਰਸਤੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ? ਕੀ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਹੀ ਰਾਹ ਹੈ? ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਿਉਂ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ? ਇਹ ਸਵਾਲ, ਹਰ ਅਮਨ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਪਸੰਦ ਸ਼ਹਿਰੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹਨ।

ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਪੈਰਾ ਮਿਲਟਰੀ ਫੋਰਸ ਵਲੋਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਵ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਬਣਾ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਭਾਰੀ

ਜਮਹੂਰੀਅਤ 'ਚ ਗੈਰ ਮਾਨਵੀ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ - ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ

ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। 5 ਦਸੰਬਰ 2012 ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 191 ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਏ। 1993 ਤੋਂ 5 ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚੋਂ 1671 ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ

ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪੁੱਜੀਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਗਠਨ ਹੀ 1993 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਸ਼ਾਇਦ ਉੱਥੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ, ਅਪ੍ਰੈਲ 2010 ਤੱਕ 377216 ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਅਸਾਮ, ਬੰਗਾਲ, ਮਨੀਪੁਰ,

ਉੱਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਛੱਤੀਸਗੜ੍ਹ, ਦਿੱਲੀ, ਮੱਧ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ, ਝਾਰਖੰਡ, ਕੇਰਲਾ, ਆਂਧਰਾ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਭਾਵ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਦੋਸ਼ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੇ ਪੜਤਾਲ ਉਪਰੰਤ, ਕੇਵਲ, ਸਾਲ 2008 ਵਿੱਚ ਹੀ 22124 ਦੋਸ਼ੀ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਈ, 879 ਨੂੰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, 14653 ਨੂੰ ਸਖਤ ਤੇ 4541 ਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਹ ਦੁੱਖ ਰਿਹਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਪੜਤਾਲ ਤੇ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਵੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਕਤੀ ਵਰਤਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ 1919 ਤੇ ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਨੀਤੀ ਵਜੋਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਸ਼ਹੀਦੇ-ਆਜ਼ਮ ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ, ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ, ਰੰਗੂਨ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਦੇਣ ਲਈ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਤੁਲਨਾ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਗੁਲਾਮ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ।

ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿਚ ਹੋ ਰਹੇ ਵਾਧੇ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ, ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਬਾਰੇ ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ 1960 ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇੱਕ-ਦੁੱਕਾ ਘਟਨਾਵਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਟਣ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ, ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨੂੰ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਗੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ, ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ

ਪਾਲਣਾ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਦਲੀ, ਅਹੁਦਾ ਛੋਟਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਡਿਸਮਿਸ ਹੋਣਾ ਪੈਦਾ ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ਕਿ 1940-1950 ਦਰਮਿਆਨ ਥਾਣਾ ਮੁਖੀ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਯੋਗਤਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ ਤੇ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹ ਇਮਾਨਦਾਰ, ਨਿਆਂ ਪਸੰਦ ਅਤੇ ਅਸੂਲ ਪ੍ਰਸਤ ਸਨ। ਉਹ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕਰਕੇ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਹੋਈ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਰੇਲ ਮੰਤਰੀ ਰੇਲਵੇ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈ ਕੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮੁਸਲਿਮ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ, ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਜਲਸੇ, ਜਲੂਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਪੁਲਿਸ ਕਾਰਜ-ਕੁਸ਼ਲ ਨਹੀਂ ਰਹੀ ਤੇ ਡਿਗਦੇ ਮਨੋਬਲ ਨਾਲ, ਲੋਕ ਭਾਵਨਾ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕੇਵਲ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਰਾਜ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ। ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੇ ਜਾਨ ਤੇ ਮਾਲ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮਰਾਨਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ, ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਧੜੇਬਾਜ਼ੀ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤਕ ਧੜੇਬੰਦੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਮਦਦ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ, ਸ਼ੋਸ਼ਣ ਤੇ ਅਨਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕ ਅਵਾਜ਼ ਨਕਸਲਵਾਦ, ਅਲੱਗਵਾਦ ਤੇ ਆਤੰਕਵਾਦ ਦੀ ਜਨਣੀ ਬਣਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਮਨ ਤੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਰਾਏ ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਨਾਲ, ਇਹ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹੱਲ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਤ੍ਰਾਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੰਤਰ, ਪੁਲਿਸ, ਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰੋਧੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਲੋਕ

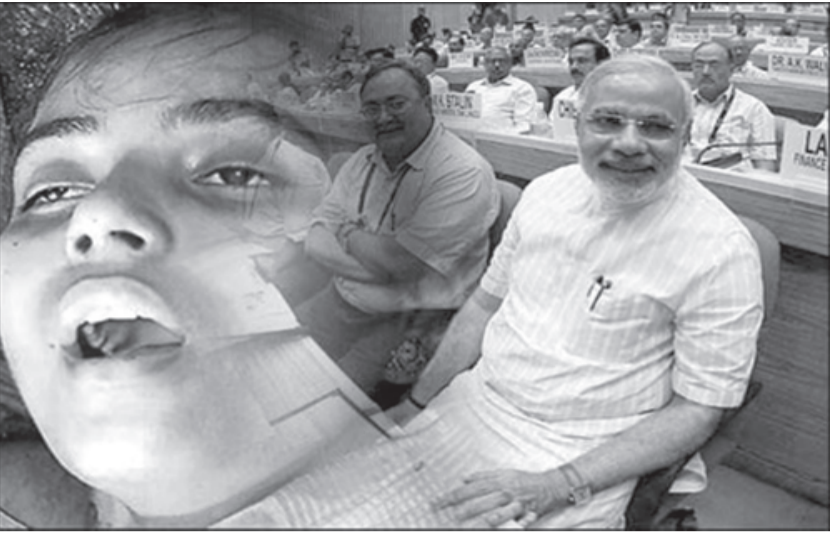

ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ

ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੰਬਾ ਤਜਰਬਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕ ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਬਾਵਾਸਤਾ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਗੈਰ ਮਨੁੱਖੀ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਅਪਣਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੱਥਾਂ ਸਮੇਤ ਇਸ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਦਰਸ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਜਮਹੂਰੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਲੋਂ ਸੰਜੀਦਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਤ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹੀਆਂ, ਸਬੂਤ, ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜੁਰਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਤ ਤੱਕ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ, ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ 1860 ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵੀ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਜੀਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡਾਵਲੀ ਤੇ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਰਾਜ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਨ, ਬਰਤਾਨੀਆ ਸਾਲ 1215 ਏ.ਡੀ. ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਮੈਗਨਾ ਕਾਰਟਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 29 ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਜ਼ਾਦ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਮੈਗਨਾ ਕਾਰਟਾ ਦੀ, ਇਕ ਹੋਰ ਧਾਰਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਾ ਤੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਵੀ ਬਿਨਾਂ

ਕਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਸਮਝਣ ਤੇ ਸਾਥ ਦੇਣ ? ਪੁਲਿਸ ਇਕ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ ਸੰਗਠਨ ਹੈ, ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਜਾਂ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਜਨਰਲ ਪੁਲਿਸ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਖੀ ਹੈ, ਜੋ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਲੋਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਜਾਇਜ਼-ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਉਹੀ ਕਰਵਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ 1950, ਪੱਛਮੀ-ਬੰਗਾਲ 1960 ਅਪਾਤਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀ 1975-77 ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 1980 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਰਾਹੀਂ ਵਿਰੋਧੀ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਰਵੱਈਆ ਹਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਉੱਚ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ 1950 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਕਰਨਾਲ ਦੇ ਜਿਲ੍ਹਾ ਮੁਖੀ ਡੀ.ਐੱਸ. ਗਰੇਵਾਲ ਆਈ.ਪੀ.ਐੱਸ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ 1959-60 ਵਿੱਚ ਚੱਲਿਆ। ਸੁੰਦਰ ਡਾਕੂ ਨੂੰ 1976 ਵਿੱਚ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਮਾਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਆਈ.ਪੀ.ਐੱਸ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਤੇ ਲੱਗੇ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਹੇ, ਇਹ ਦਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਫੋਰਸਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਵੀ ਬਣੇ। ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਮਾਣ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਬਾਰੇ ਸੰਤਾਪ ਦੌਰਾਨ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ-ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕੋਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਬਣਨ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ “ਬੁਲਟ ਫਾਰ ਬੁਲਟ“ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਬਣਾ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੀ ਲੜੀ ਆਰੰਭ ਹੋਈ।

ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਮਾਣਯੋਗ ਹਾਈਕੋਰਟ ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤੇ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੜਤਾਲਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮੇ ਚੱਲੇ ਤੇ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੇਂਦਰ ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਖੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਖਰਚੇ ਸਰਕਾਰ ਹੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਅਪਰਾਧੀ ਪਿੱਛੇ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਕੋਣ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਇਸੇ ਲਈ ਸਿਪਾਹੀ ਤੋਂ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਜਿਹੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ

ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਘਟਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਧਿਆ ਹੈ।

ਮੁੰਬਈ ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਕਈ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ, ਮੁਕਾਬਲਾ ਐਕਸਪਰਟ ਵਜੋਂ ਵੀ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਤਲ ਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਜਾਇਦਾਦ ਤੇ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉੱਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਥਾਣਾ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਹੀ ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਕੇ.ਪੀ ਸਿੰਘ ਤੇ ਹੋਰ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਝੂਠਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ 30 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ। ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਡਰਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਸੁੰਦਰ ਡਾਕੂ ਤੋਂ ਇੱਕ ਉੱਘੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਣ ਇਸਰਤ ਜਗਾਂ ਤੇ ਸਾਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਇੱਕ ਮੁੱਖ-ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੇ ਚਰਚੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋਏ। ਹੋਰ ਲੋਕ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਤੇ ਮੁੱਖ-ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦੀਆਂ ਖੂਫੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਘੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੈਦੀ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਂਗ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਥਾਣੇਦਾਰ ਨੇ ਹੋਰ ਤਰੱਕੀਆਂ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੇ ਦੁੱਖ ਕਾਰਨ ਸੱਚ ਉਗਲਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਨੇਕਾਂ ਹੋਰ ਅਜੇ ਜ਼ਮੀਰ ਦੇ ਬੋਝ ਖੱਲੇ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਅਗਵਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਕ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੇ ਗਵਾਹ ਬਣਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਵਿਖਾਈ ਸੀ।

ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਢੰਗ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹੋਣੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਏ ਹਨ। ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ, ਆਪਣੀ ਆਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਲਈ, ਉਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਇਸ ਦਸ਼ਾ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਇਕ ਰਾਜਸੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਆਮ ਕਰਕੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ, ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਦਾ ਮੇਲ-ਜੋਲ ਇਸ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਤੀਰੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਤੇ ਹੈ। ਇਹ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਮਨੁੱਖਤਾ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਹੈ।

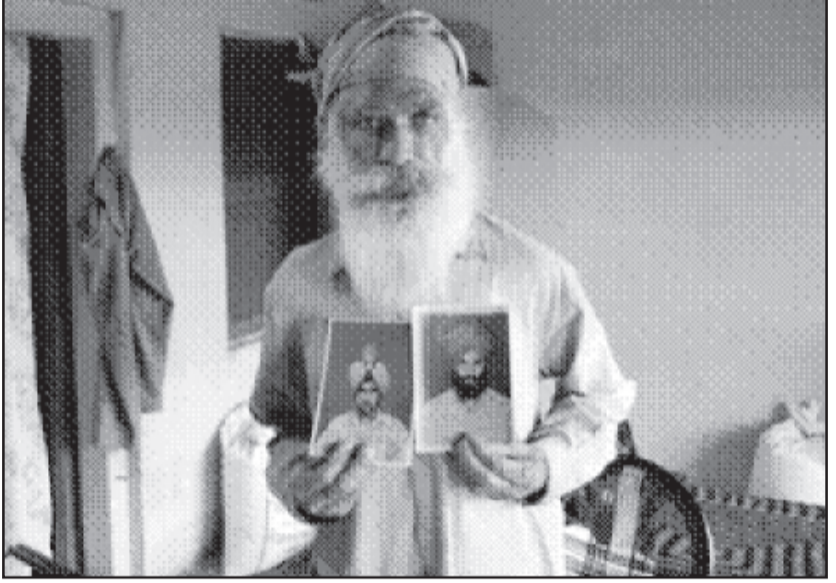
ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ, ਪਰ 1980 ਦੀ ਪੁਲਿਸ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਕਿ ਭਾਰਤੀ

ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਏਨੀ ਬੋਝਲ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਢੰਗ ਏਨਾ ਭੈੜਾ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮੁਸੀਬਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲਾਵਾਰਿਸ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ

ਵੱਟ ਲਿਆ। ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਤੇ ਸਰਕਾਰਾਂ ਜੁਰਮ ਰੋਕਣ ਲਈ, ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ, ਇਸ ਲਈ ਵੀ, ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਵੀ ਸੱਚ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੈ।

ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਰਾਜਸੀ ਆਗੂ, ਅਪਰਾਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ, ਆਪਣੀ ਰਾਜਸੀ ਲੜਾਈ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਪਨਾਹ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮ ਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਾਜਸੀ ਆਦੇਸ਼ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਨਾਗਰਿਕ ਨੂੰ, ਇਹ ਸੋਚ, ਕੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਿਕਸਿਤ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅੰਦਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਾਉਣ ਵਾਲੇ, ਆਪ ਅਨੁਸ਼ਾਸਿਤ, ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਨਿਰਪੱਖ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਅਪਰਾਧਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਟੇਕ ਛੱਡ ਕੇ ਪੇਸ਼ਾਵਾਰ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਮੁਹਾਰਤ ਹਾਸਲ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਬਿਰਤੀ ਵਾਲੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਗੂਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਾਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਸਾਖ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਆਤਮ ਨਰੀਖਣ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਿਨਾਂ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਿਤ ਹੋਏ ਗੋਲੀ ਮਾਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆਉਣੀ ਪਈ, ਪਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ, ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਕੁੱਝ ਮਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਹੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਟਾਲਾ

ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਭਾਵ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਲੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਮੱਠੀ ਚਾਲ ਕਾਰਨ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਲੋਕ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤੀ ਇਨਸਾਫ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਦਾ ਮਨੋਬਲ ਉੱਤੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਖੱਲੇ ਤੱਕ ਗਿਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹ ਟਿੱਪਣੀ ਅੱਜ

“ਸੂਰੇ ਫੁੱਲ ਨੇ ਖਿੜ ਪਏ ਵਿਚ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ”

(ਬਾਕੀ 2 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੀ ਕਥਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਨਾਟਕ “ਗਾਥਾ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ” ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਹੰਢਾਈ ਵਿਥਿਆ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਿੰਦ ਕੀਤਾ। ਮੇਰਜ ਮੋਰੇ ਦੀ ਜ਼ਾਲਮ ਸਲਤਨਤ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਨ ਵਾਲੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਹਰ ਜ਼ਬਰ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਮੇਜਰ ਮੋਰੇ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜੇਲ ਦਾ ਰੱਬ ਆਖਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਗਦਰੀ ਉਸਦੇ ਜ਼ੁਲਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਲੜੇ ਸਨ। ਨਾਟਕ ਦਾ ਸਿਖਰ ਇਸ ਪੜਾਅ ਤੇ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਝੋਤੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਨਾਲ ਧੁੰਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਅਜੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਦਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਨਾਟਕ ਨੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤ ਤੱਕ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਿਆ। ਨਾਟਕ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਗ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਨਾਟਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਧਰੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਇਹ ਨਾਟਕ ਆਪਣੇ ਟੀਚੇ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਬੜਾ

ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ ਦੇ ਰੋਲ ਵਿੱਚ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਰਮਾਂ ਦੀ ਅਦਾਕਾਰੀ ਅਤਿ ਸੁਭਾਵਿਕ ਅਤੇ ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਭਕਨਾ ਆਖਦਾ ਹੈ-

“ਉੱਠੋ ਸ਼ੇਰ ਮਰਦੇ ਵੇਲਾ ਸਾਉਣ ਦਾ ਨਹੀਂ ਜਾਕੇ ਵੇਖਦੇ ਕੁਲ ਜਹਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਾਂਦਰ ਬਾਂਟ ਕਰਦਾ ਜ਼ਾਲਮ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਬੇਈਮਾਨ ਦੀ ਕੱਢਦੇ ਜਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ”

ਲੂ-ਰੋਖਵੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ ਨਵਕਿਰਨ ਢੁੱਡੀਕੇ, ਸਾਹਿਬ ਪੰਧੋਰ, ਜ਼ਸ਼ਨਪ੍ਰੀਤ ਗਿੱਲ, ਜਤਿੰਦਰ ਸਵੈਚ, ਬਲਵਿੰਦਰ ਪੁਰੀ, ਪ੍ਰੋ. ਗੁਪਾਲ ਜੱਸਲ, ਰਵੀ ਜਨਾਗਲ, ਹੈਪੀ ਦੀਵਾਲੀ, ਪ੍ਰਸ਼ੋਤਮ ਆਠੌਲੀ ਵਾਲਾ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਆਠੌਲੀ, ਸੁਖਵੀਰ ਗਰੇਵਾਲ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋ,ਇੰਜ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਖਹਿਰਾ, ਰਾਜ ਮਿੰਲਿਦ, ਗੁਰਪਿਆਰ ਗਿੱਲ ਆਦਿ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਪੂਰਾ-ਪੂਰਾ ਇਨਸਾਫ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਰੁਪਿੰਦਰਪਾਲ ਪੰਧੋਰ ਅਤੇ ਲਾਇਟਿੰਗ ਦੀ ਜਿੰਕਮਲਪ੍ਰੀਤ ਪੰਧੋਰ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸੈਲੂਲਰ ਜੇਲ ਵਿੱਚ

ਹੰਢਾਏ ਬੜੇ ਲੰਮੇ ਤਸ਼ਦਦ ਅਤੇ ਜੁਵਿਰੁਪ ਲੜਨ ਦੇ ਜਜਬੇ ਦੀਆਂ ਝਾਕੀਆਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ੋਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਜ਼ੁਲਮ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਵੀ ਭਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੀ ਅਪੀਲ ਤੇ ਦਹਿਰਾਂ ਸ਼ੋਆਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹੇ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਲ ਮਿਲਾਕੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਰਧਾਜ਼ਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਮਾ. ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਬਾਖੂਬੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਬੜੇ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਤਕਰੀਬਨ ਪੰਜ ਸੌ ਤੋਂ ਛੇ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ੋਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਟਕਾਂ ਦਾ ਬੜੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਅਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਕੈਲਗਰੀ ਦੀਆਂ ਸੱਤ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਗਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕੋ-ਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਹ ਇੱਕ ਸਫਲ ਉਪਰਾਲਾ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹੋਏ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੰਦਰਭ
ਉਤਰਾਖੰਡ

ਕੁਦਰਤ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਖੋਜੇ ਕਾਰਨ ਤਰਾਸਦੀ

ਵਰਿੰਦਰ ਵਾਲੀਆ

ਮੁਲਕ ਦੀ ਅੱਧੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੌਨਸੂਨ ਆਸਰੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਮੌਨਸੂਨ ਦੀ ਆਮਦ ਨਾਲ ਰੁੱਖ, ਮਨੁੱਖ ਅਤੇ ਜੀਵ-ਜੰਤੂ ਸਭ ਨਿਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:

ਚਾੜ੍ਹਕ ਮੋਰ ਬੋਲਤ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਸੁਨਿ ਘਨਿਹਰ ਕੀ ਘੋਰ

(ਬੱਦਲਾਂ ਦੀ ਗਰਜ ਸੁਣ ਕੇ ਪੰਛੀ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਚਹਿਚਹਾਉਂਦੇ ਹਨ।)

ਅੱਝ ਜਾਂ ਸੌਕੇ ਨਾਲ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਲ ਬਿਨ ਚਾੜ੍ਹਕ ਜਾਂ ਬਬੀਹਾ ਬਿਹਬਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਾੜ੍ਹਕ (ਚਾਤਕ) ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਮੇਘ ਤੋਂ ਚਤ (ਮੰਗਣ) ਵਾਲਾ ਪੰਛੀ ਹੈ ਜੋ ਸਦਾ ਯਾਚਨਾ ਕਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋਕਧਾਰਾ, ਜਲਧਾਰਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅਪੂਰੀ ਹੈ। ਮੀਂਹ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਬੱਚੇ ਤਰਲ-ਮੱਛੀ ਹੋ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ:

ਰੱਬਾ ਰੱਬਾ ਮੀਂਹ ਵਸਾ ਸਾਡੀ ਕੋਠੀ ਦਾਣੇ ਪਾ

ਜਿਸ ਮੌਨਸੂਨ ਦਾ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਹਕੂਮਤ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਵਰਦਾਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਰਾਪ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਬੱਦਲ ਫਟ ਜਾਣ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵੀ ਲੀਰੋ-ਲੀਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਆਫ਼ਰੇ ਹੋਏ ਨਦੀ-ਨਾਲੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦੇ ਹੋਏ ਸਭ ਲਈ ਆਫ਼ਤ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਮੌਨਸੂਨ ਦੇ ਕਹਿਰ ਨਾਲ ਹੇਮਕੁੰਟ ਅਤੇ ਬਦਰੀਨਾਥ ਮਾਰਗ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੰਬੇ ਗਏ ਹਨ। ਚਾਰ ਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਠੱਪ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਬਰਸਾਤ ਨੇ ਹਾੜ੍ਹ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਬਾਲੂ ਰੇਤ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਦੇਣੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਮਾਲ-ਅਸਬਾਬ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਬੱਸਾਂ, ਕਾਰਾਂ ਗੁਸਤਾਖ ਛੱਲਾਂ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਅਣਗਿਣਤ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਆਪਣਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਕਹਿਰ ਦੀ ਭੇਟ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਅੱਖੀਂ

ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਹੜ੍ਹ ਗਏ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਲਾਹਟਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਸਤਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੌਸਮ ਦੇ ਮਿਜ਼ਾਜ ਬਦਲਣ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਬੇਬੇਬੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਭੰਗ ਦੇ ਭਾਅ ਰੁੜ੍ਹ ਗਈਆਂ। ਪਹਾੜਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁਕਦੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨਦੀਆਂ ਥਲ ਵਿੱਚ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਮੰਜ਼ਰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿਸਕ ਪਈਆਂ:

ਨਦੀ ਉਤਰੀ ਪਹਾੜ ਉੱਤੋਂ ਸ਼ੁਕਦੀ ਥਲਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਸਿਸਕ ਪਈ

(ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ)

ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੇ ਦੁਖਾਂਤ ਨੇ 'ਜੇਠ ਹਾੜ੍ਹ ਤਾਏ ਤੇ ਸਾਉਣ ਭਾਦਰੋਂ ਵਸਾਏ' ਨੂੰ ਵੀ ਗਲਤ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾੜ੍ਹ ਮਹੀਨੇ ਨੇ ਤਾਇਆ ਘੱਟ ਤੇ ਸਤਾਇਆ ਵੱਧ ਹੈ। ਧਾਰਮਿਕ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਨਿਕਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਤਾਂ ਕੀ, ਰੱਬ ਵੀ ਨਾ ਬਹੁੜਿਆ। ਸਗੋਂ 'ਨੀਲੀ ਛੱਤਰੀ' ਫਟਣ ਨਾਲ 'ਸ਼ਰਧਾ' ਵੀ ਲੰਗਰੀ ਹੋਈ ਜਾਪੀ। ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੇ ਮੌਸਮ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਸ ਚਿਤਾਵਨੀ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ-ਪਰੋਖੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੌਨਸੂਨ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਕੂਮਤ ਨੂੰ ਕੁੰਭਕਰਨੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗਣਾ ਅਤੇ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਨਿਕਲਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਈ ਵਾਰ

ਸੋਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਬਿਪਤਾ ਸ਼ਰਧਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅੰਨ੍ਹੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤੀ ਕਰੋਪੀ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇੱਕ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਉੱਥੇ ਕੁਝ ਲੋਭੀ ਦੁਕਾਨਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੇ ਲੁੱਟ ਮਚਾ ਕੇ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੇ ਰਾਹਤ ਸਮਗਰੀ ਦਾ ਤਾਂਤਾ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਅਤੁੱਟ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਤਰਾਖੰਡ ਦੇ ਕਈ ਢਾਬਿਆਂ ਤੇ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਫੁਲਕਾ 50 ਤੋਂ 100 ਅਤੇ ਚੌਲਾਂ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਡੇਢ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤਕ ਵਿਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਲੋਕ ਗੀਤ ਛਿੱਬਾ ਪੈ ਗਿਆ:

-ਬੱਦਲ ਆਇਆ ਗੱਜ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾਈਏ ਰੱਜ ਕੇ

ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਲਚ ਦੇ ਡੋਰੇ ਚਮਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਤੋਂ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਲੰਗਰ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਵਰਤਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਕਨ੍ਹਈਆ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਸੇਵਾ-ਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਰਣ-ਤੱਤੇ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਕ ਰਾਹੀਂ ਪਾਣੀ ਪਿਲਾਉਣ ਲੱਗਿਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਤੇ ਦੋਸਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਸਨ। ਰੈਂਡ ਕਰਾਸ ਨਾਲੋਂ ਕਿੰਨਾ ਪੁਰਾਣਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਮੱਤਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਸੇਵਾ-ਪੰਥੀਆਂ ਦਾ! ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਈ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਕਸਰ ਆਲੋਚਨਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਆਫ਼ਤ ਮਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਰਾਹਤ ਸਮਗਰੀ ਪਹੁੰਚਾ ਕੇ ਇਹ ਸੇਵਾ-ਪੰਥੀਆਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਸਿੱਖ ਸਰੋਕਾਰ' ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਕਨ੍ਹਈਆ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਪਿਰਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਪੀੜਤਾਂ ਦਾ ਦੁਖ ਹਰਨ ਲਈ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਪਗਾਲਿਆਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਰਾਹਤ ਸਮਗਰੀ ਵੰਡਣ ਲੱਗਿਆਂ ਆਪਣੇ ਅਤੇ ਬੇਗਾਨੇ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ।

'ਸੁਨਾਮੀ ਦਾ ਕਹਿਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ' ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ 26 ਦਸੰਬਰ 2004 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 6.30 ਵਜੇ ਆਏ ਤੂਫ਼ਾਨ ਅਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਗੁਸਤਾਖ ਲਹਿਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਚਾਏ ਕਹਿਰ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤਰੇੜਾਂ ਆਏ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਲਗਪਗ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਰਾਹਤ ਸਮਗਰੀ ਵੰਡੀ ਤੇ ਲੰਗਰ ਲਾਏ ਸਨ। ਧਰਤੀ ਦੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਹਿਲਜੁਲ ਨਾਲ ਭੁਚਾਲ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਿੱਥੇ ਕਈ ਪੁਰਾਣੇ ਦੀਪ ਲੋਪ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਕਈ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਵਾਲਾ-ਮੁਖੀ ਫਟਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨਵੇਂ ਪਹਾੜ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹਾੜੀ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਡੇਮਾਨ-ਨਿਕੋਬਾਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਭੁਚਾਲ ਕਾਰਨ ਪੋਰਟ ਬਲੇਅਰ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਤਕਰੀਬਨ ਇੱਕ ਮੀਟਰ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਰਮਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਦੀਪ-ਸਮੂਹ 1.147 ਮੀਟਰ ਸਮੁੰਦਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਕੈਂਪਬੈਲ ਬੇਅ ਸਾਈਡ ਤੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੈਂਪਬੈਲ ਬੇਅ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਅ ਤਕਰੀਬਨ ਸੱਤ ਮੀਟਰ ਉੱਪਰ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰੀ ਕਿਨਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਜਿੱਥੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਲੰਗਰ (ਲੋਹੇ ਦੇ ਭਾਰੀ ਸੰਗਲ) ਸੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਜੈਟੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭੁਚਾਲ ਅਤੇ ਸੁਨਾਮੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਜੈਟੀਆਂ', ਭਾਵ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੇ ਅੱਡਿਆਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟੇ 'ਲੰਗਰ' ਤਬਾਹ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਮੰਦਰਾਂ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ/ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲੰਗਰ ਲਾਉਣਾ ਸੇਵਾ-ਪੰਥੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਈ ਮਹਾਨ ਪਿਰਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ। ਇਹ ਸੇਵਾ ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਜਾਪਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ 'ਪਵਨ ਹੰਸ' 'ਤੇ ਸਵਾਰ ਨੇਤਾ-ਲੋਕ ਹਵਾਈ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਦਿਆਂ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਹੰਝੂ ਕੇਰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ

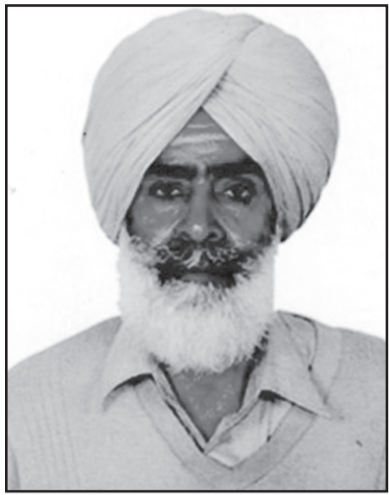
ਅਜਿਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹੰਸ ਆਪਣੇ ਖੰਭ ਗੁਆ ਕੇ ਸੁੱਚੇ ਮੋਤੀਆਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੜਕਾਂ ਦੇ ਰੋੜ ਚੁਗਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਲੋਹ ਵਿੱਚ 5-6 ਅਗਸਤ 2010 ਦੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਬੱਦਲ ਫਟਣ ਨਾਲ ਹੋਏ ਮਾਲੀ ਅਤੇ ਜਾਨੀ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਅਰਧ ਸੈਨਿਕ ਬਲ, ਫੌਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੇ ਪੀੜਤਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸੰਭਵ ਇਮਦਾਦ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਲੋਹ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਬਾਦੀ ਭਾਵੇਂ ਨਾਂ-ਮਾਤਰ 117 ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਾਹਤ ਸਮਗਰੀ ਦੇ ਟਰੱਕਾਂ ਦੇ ਟਰੱਕ ਭੇਜ ਕੇ ਨਿਰ-ਸਵਾਰਥ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਸਿਮਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ। ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਧੁਰਾ ਹੀ 'ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ' ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਉਤਰਾਖੰਡ ਵਿੱਚ ਬੱਦਲ ਫਟਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਤਾਂ ਸਵੈ-ਸੇਵੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਮੌਸਮ ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜੇ ਇੱਕ ਥਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘੰਟਾ 3.5 ਫੁੱਟ ਮੀਂਹ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਨੂੰ ਬੱਦਲ ਫਟਣਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕੁਦਰਤੀ ਆਫ਼ਤ ਘੁੱਗ ਵਸਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਮੋੜੀ ਸਣੇ ਵਗਾ ਕੇ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਨੌਬਤ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਲੰਗਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਜੇ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਕਾਰਾ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਹੈ:

ਵਿਚਿ ਦੁਨੀਆ ਸੇਵ ਕਮਾਈਐ ਤਾ ਦਰਗਹ ਬੈਸਣੁ ਪਾਈਐ

'ਸਿੱਖ ਸਰੋਕਾਰ' ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਤ ਕਰਦਿਆਂ ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਸੇਵਾ ਹੀ ਇੱਕ ਸਾਧਨਾ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਖ਼ਾਲਕ ਅਤੇ ਖ਼ਲਕਤ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਕੇ ਇੱਕ ਤਲ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੇਵਾ ਉਹੀ ਸਫ਼ਲ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੇਵਕ ਦਿਖਾਈ ਨਾ ਦੇਵੇ।

ਨਰਿੰਦਰ

ਇਤਿਹਾਸ
ਅਤੇ
ਬਸਤੀਵਾਦ

ਆਰਥਿਕ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਦਸਤਪੰਜਾ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ

ਨਰਿੰਦਰ ਇਕ ਸਹਿਜ ਅਤੇ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਲੇਖਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚਤਾ ਵਿਚ ਪਕੜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਸਮਾਜ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰੋਕਾਰ ਹੈ। ਬੇਹੱਦ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਗੀ ਨਾਲ ਲਿਖੀ ਇਹ ਲਿਖਤ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਸਮੁੱਚੀ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਬੇਹੱਦ ਪਤਲੀ ਪੈ ਗਈ ਸੀ, ਹੜ੍ਹਾਂ, ਸੌਕੇ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਨੇ ਕਈ ਮਹਾਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਰੋੜਾਂ ਭਾਰਤੀ ਮਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਹੋਰ ਟੈਕਸ ਲਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ, ਸੂਦਖੋਰ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਵੱਲੋਂ ਲੁੱਟ-ਖਸੁੱਟ ਅਤੇ ਜਬਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਇਹੀ ਦੌਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਬਸਤੀਆਂ ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਦੀ ਹੋੜ੍ਹ 'ਚ ਸਾਮਰਾਜ ਪਸਾਰੇ ਲਈ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਰਗੀਆਂ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਧਾਂ ਦਾ ਖੁਆਜਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਹਿੱਸਿਆਂ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫੌਜ 'ਚ ਜਬਰੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਹਾਲਾਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਬਣ ਕੇ ਗਏ। ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਵੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖਿੱਤਿਆਂ, ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ-ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਵਾਸ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਥੋੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਕਹੀਏ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਤਾਮਿਲ ਅਤੇ ਮਲਿਆਲੀ ਲੋਕ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਬਸਤੀਆਂ ਸਨ, ਬਾਗਾਂ 'ਚ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਗਏ। ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਂਤ (ਪੁਰਾਣੀ ਯੂ.ਪੀ.) ਅਤੇ ਬਿਹਾਰ ਆਦਿ ਦੇ ਗਰੀਬ ਲੋਕ ਇਸ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਅੱਧ ਤੋਂ ਹੀ ਮਾਰੀਸ਼ਸ, ਫਿਜੀ, ਸੂਰੀਨਾਮ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਗੁਆਨਾ ਵਿੱਚ ਗਿਰਮਿਟੀਆ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਗਏ। ਬਰਮਾ, ਮਲਾਇਆ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ, ਥਾਈਲੈਂਡ ਆਦਿ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵੀ ਸੰਯੁਕਤ ਪ੍ਰਾਂਤ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਗਏ। ਇਹਨਾਂ 'ਚ ਉਹ

ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਖੁਦ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਸਨ। ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਅਤੇ ਸਸਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਵਾਲੇ ਅਧੁਨਿਕ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਜਿੱਥੋਂ ਉਹਨਾਂ 'ਚੋਂ ਕੁੱਝ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕਨੇਡਾ ਵੱਲ ਵੀ ਤੁਰ ਗਏ ਤੇ ਫਿਰ ਭਾਰਤ 'ਚੋਂ ਵੀ ਸਿੱਧੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਲੋਨੀਆਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ, ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਹਾਲਤ ਉੱਤੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰਾਂਗੇ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਦਸਤਕਾਰੀ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਮਾਲ ਲਈ ਮੰਡੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ-ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਇਸ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ 'ਚ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ 'ਚ ਕਿਸਾਨੀ ਸਿਰ ਅਥਾਹ ਸੂਦਖੋਰਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜਾ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਮੀਨਾਂ ਵਿਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਅਕਾਲ ਪੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਕੁੱਲ 76,50,000 ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਇਹਨਾਂ ਹੀ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤ 'ਚ 2,87,31,324 ਲੋਕ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਮਹਾਮਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਕਾਲਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਅਕਾਲ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸਗੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਅਨਾਜ ਮੰਗਵਾਇਆ। 1912-13 ਵਿੱਚ 26 ਕਰੋੜ ਡਾਲਰ ਦਾ ਅਨਾਜ ਆਯਾਤ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ 1913-14 ਵਿੱਚ ਇਹ 21 ਕਰੋੜ 60 ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦਾ ਸੀ। (ਯੰਗ ਇੰਡੀਆ-ਸੰਪਾਦਕ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ, ਅੰਕ 12-1918) ਭਾਰਤ 'ਚੋਂ 30 ਲੱਖ ਪੌਂਡ ਦਾ ਧਨ ਬਰਤਾਨੀਆ ਹਰ ਸਾਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ 30 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ 'ਚ ਹਰ ਸਾਲ 12 ਫੀਸਦੀ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜੇ. ਆਰ. ਸਦਰਲੈਂਡ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਕਾਲ ਦਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਸੋਕਾ ਸੀ, ਨਾ ਆਬਾਦੀ 'ਚ ਵਾਧਾ-ਸਗੋਂ ਇੱਥੋਂ ਪੈਸੇ ਦਾ ਵਹਾਓ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵੱਲ ਹੋਣਾ ਹੀ ਇੱਕੋ-ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਹਿੰਡਮੈਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਸਾਲ 17 ਕਰੋੜ 50 ਲੱਖ ਪੌਂਡ ਹਰ ਸਾਲ ਭਾਰਤ 'ਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਚੋਂ ਇੱਕ ਸੈਂਟ ਵੀ ਭਾਰਤ 'ਚ ਵਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਂਦਾ। ਭਾਰਤ ਨੇ 1900 ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਲਏ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ 24 ਕਰੋੜ 40 ਲੱਖ ਪੌਂਡ ਵਿਆਜ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ,

ਜਿਹੜਾ ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਧਦਾ ਸੀ। ਬਰਤਾਨੀਆ ਫੌਜੀ ਤੇ ਗੈਰ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਅਤੇ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚੋਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਲੰਡਨ ਵਿੱਚਲੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕਿਰਾਇਆ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਖਜ਼ਾਨੇ 'ਚੋਂ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। 1901 ਤੋਂ 1911 ਤੱਕ ਕੁੱਲ 35,69,71,410 ਡਾਲਰ ਸਰਕਾਰੀ ਆਮਦਨ ਵਸੂਲੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ 'ਚੋਂ 8,47,95,515 ਡਾਲਰ ਇੰਗਲੈਂਡ 'ਚ ਹੋਮ ਚਾਰਜਿਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਖਰਚੇ ਗਏ ਸਨ। (ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼-ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ) ਇੱਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਲੇਖਕ ਸਰ ਜਾਨ ਰਾਬਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਭਾਰਤ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਕੀ ਭਲਾ ਕੀਤਾ? ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਰਗੇ ਛੋਟੇ ਟਾਪੂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸਾਮਰਾਜ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਸਨੂੰ ਬੁੱਧੀ, ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜੀ ਰੈਜੀਮੈਂਟਾਂ ਦਾ ਗਠਨ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਦੁਨੀਆ ਦੀਆਂ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਖਲੋਤੇ ਸਾਡੇ ਮਾਲ ਵਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਭਾਰਤੀ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬਣੇ। ਲੰਡਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਧਨ ਨਾਲ ਬਣੀਆਂ। ਭਾਰਤ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਅਜੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦਾ। ਏਡਿਨਬਰਾ, ਚੇਟਨਹੋਮ ਅਤੇ ਬਾਬ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਭਾਰਤੀ ਧਨ ਨਾਲ ਬਣੇ। ਭਾਰਤੀ ਸੌਦਾਗਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਧਨ ਦੇ ਬੂਟੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਬੋਨਾਪਾਰਟ ਨਾਲ ਲੜ ਸਕੇ, ਹਰਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਐਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੇ ਇੱਕ ਟਾਪੂ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਸਕੇ। ਭਾਰਤ ਨੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਏ ਹਨ, ਪਰ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ।” (ਦਾ ਸੰਸਾਰ (ਵਿਕਟੋਰੀਆ) 5 ਜਨਵਰੀ 1914-ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚੋਂ) 1883 'ਚ ਸਰ ਵਿਲੀਅਮ ਹੰਟਰ ਨੇ ਵਾਇਸਰਾਏ ਦੀ ਕੌਂਸਿਲ 'ਚ ਕਿਹਾ ਸੀ, “ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਜੋੜ ਖੇਤੀ, ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਸਾਲ ਭਰ ਦੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਜੋਗਾ ਅਨਾਜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ।” ਇਸੇ ਦੌਰ 'ਚ ਇੱਕ ਭਾਰਤੀ ਕਵੀ ਲਾਲ ਚੰਦ ਫਲਕ ਨੇ ਇੱਕ ਗੀਤ 'ਚ ਕਿਹਾ, “ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸੌਦਾਗਰ-ਰੈਲੀ ਬੁਦਰਜ਼ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ, ਦਾਣਾ ਦਾਣਾ ਲੁੱਟ ਕੇ ਲੈ ਗਈ।” ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਤਾਰਕਨਾਥ ਦਾਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਕ “ਪਹਿਲੀ

ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲ, ਭੁੱਖਮਰੀ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕਰੋੜ ਨੱਥੇ ਲੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 107 ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਹੋਈਆਂ ਜੰਗਾਂ 'ਚ 50 ਲੱਖ ਲੋਕ ਮਰੇ ਸਨ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, “ਪਾਇਨੀਅਰ ਨੇ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾਇਆ ਸੀ, ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 10 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਲਗਭਗ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੀ ਰੋਟੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।” (ਰਿਪਲਾਈ ਟੂ ਟਾਲਸਟਾਏ-1908-ਤਾਰਕਨਾਥ ਦਾਸ) ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਸਿਰ ਸਿੱਖ ਰਾਜ (ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਲ) ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਕਰਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ 1878 ਤੱਕ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ 7 ਫੀਸਦੀ ਹਿੱਸਾ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ (ਬੰਧਨ) ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। 1878 ਤੱਕ ਮਹਾਜਨ ਦੇ ਹੱਕ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਮਹਾਜਨਾਂ ਕੋਲ ਗਿਰਵੀ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਬੈਂਕਰਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਜਨਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 1868 'ਚ ਸਿਰਫ 53,263 ਸੀ। 1911 'ਚ ਇਹ ਵੱਧ ਕੇ 1,98,890 ਹੋ ਗਈ। (ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ-ਜੀਵਨ ਸੰਗਰਾਮ) ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ, ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਟ, ਭਾਈ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਯਾਦਾਂ 'ਚ ਵੀ ਇਹੀ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਜ਼ੇ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਕਰਕੇ ਹੀ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਗਏ ਸਨ। 1906-07 'ਚ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਉਪਨਿਵੇਸ਼ਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਚਲਾਏ ਅੰਦੋਲਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਵੀ ਸਨ। ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਗਰੀਬ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਗਰੀਬ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਕਰਵਾ ਦੇਣ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜ 'ਚ ਲਗਭਗ 71.5 ਫੀਸਦੀ ਫੌਜੀ ਕਿਸਾਨੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ। ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਈ ਲਾਲਚ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਸਰਗੋਧਾ ਅਤੇ ਲਾਇਲਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ 'ਚ 27 ਏਕੜ ਭੂਮੀ ਦੇਣ ਦਾ ਲਾਲਚ ਵੀ ਸੀ। (ਜੋਸ਼) ਭਾਵ ਸਾਫ ਸੀ ਕਿ ਸਾਮਰਾਜੀ ਪੂੰਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਦੇ ਵਿਸਥਾਰ ਲਈ ਫੌਜ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ। ਫੌਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਤਬਾਹ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਸੰਕਟ 'ਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮਲਾਇਆ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਤੇ ਪਿਕਾਂਗ ਗਏ ਸਨ। ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪੁਲੀਸ, ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੇ

ਚੌਕੀਦਾਰ ਜਾਂ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਜਹਾਜ਼ ਆਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਇੱਥੋਂ-ਪਿਨਾਂਗ, ਮਲਾਇਆ, ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਨਾਲੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਤਨਖਾਹ ਦੇ ਸਬਜ਼ਬਾਗ ਦਿਖਾਏ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਸ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਕੁੱਝ ਫੌਜ 'ਚੋਂ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। ਕਨੇਡਾ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਫੌਜ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਕਈ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਲੋਕ ਧਨ ਕਮਾਉਣ ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਉੱਥੇ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ, ਅਪਮਾਨ ਅਤੇ ਬੇਗਾਨਗੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਉਹਾਰ ਨੂੰ ਸਮਝ ਨਾ ਸਕੇ ਪਰ ਫੇਰ ਸਮਝ ਗਏ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਕਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਉਹਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ 1904 'ਚ ਕਨੇਡਾ ਗਏ ਸਨ। 1905 'ਚ 45, 1906 'ਚ 387 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਗਈ। 1907 'ਚ 2124 ਅਤੇ 1908 'ਚ 2623 ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ 'ਚ ਕੁੱਲ 5179 ਭਾਰਤੀ ਕਨੇਡਾ ਗਏ ਸਨ। (ਇੰਡੀਆ ਤੇ ਕਨੇਡਾ ਜੁਲਾਈ 1931) ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਕਨੇਡਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਬਰਤਾਨਵੀ ਬਸਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪ੍ਰਜਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਠੀਕ ਵਿਉਹਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਦੂਸਰਾ ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਰਗਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਤੇ ਵਿਕਸਤ ਹੋ ਰਹੇ ਖਿੱਤੇ ਕਰਕੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਵਧੇਰੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਤੇ ਚੀਨੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 50,000 ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਯੂਰਪ ਤੋਂ ਵੀ ਕਾਫੀ ਲੋਕ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਯੂਰਪੀ ਗੋਰੇ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਚੋਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। 1906 ਤੱਕ ਕੋਈ ਖਾਸ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਵੱਧਦਾ ਗਿਆ। ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਤੇ ਚੀਨੀਆਂ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਕਾਫੀ ਧਨ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ, ਜਿ ਵਿੱਚ ਗੋਰੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨੌਕਰੀਆਂ ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਰਤਾਰੇ ਦਾ ਗੌਰੇ ਕਨੇਡੀਅਨਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਗੌਰੇ ਕਨੇਡੀਅਨਾਂ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ

ਵਾਲਾ ਫੈਸਲਾ ਉੱਥੋਂ ਦੀ ਉੱਚਤਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਦਿੱਤਾ। ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਟੁੰਡੀਲਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ 1907 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਦੰਗੇ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਹੋਏ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਮਰੀਕੀ ਤੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਭਾਰਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਹਮਦਰਦੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਗੁਲਾਮ ਅਤੇ ਲੁੱਟੇ ਜਾਂਦੇ ਲੋਕ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਿੱਤਿਆਂ 'ਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਕੌਮਾਂ ਤੇ ਜਾਤੀਆਂ ਰੰਗਾਂ, ਖੇਤਰਾਂ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਸਮੇਤ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪਿੱਛੋਂ ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਇੱਕ ਜੈਂਟਲਮੈਨ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜਾਪਾਨੀ ਇੱਕ ਸਾਲ 'ਚ ਸਿਰਫ 400 ਹੀ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪਰਜਾ ਹਨ, ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਹੋਇਆ, ਇੱਧਰ ਚੀਨੀਆਂ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਉੱਤੇ ਨਿੱਤਰ ਆਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੋ ਭਾਰਤੀਆਂ 'ਚ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬਲ ਬੀਜ ਬੀਜਣ ਵਾਲੇ ਇਹੋ ਹਾਲਾਤ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪ੍ਰਜਾ ਦਾ ਦਰਜਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ 'ਗੁਲਾਮ' ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਤੜਪ, ਘੋਰ ਨਫਰਤ, ਗੁੱਸਾ ਤੇ ਵਿਦਰੋਹ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਰਤੀ ਮਕੈਨਿਕ, ਪੇਂਟਰ, ਆਰਾ ਮਿੱਲਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਖੱਡੀਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਆਦਿ ਸਨ, ਭਾਵ ਉਹ ਕੰਮ ਜਿੱਥੇ ਗੋਰੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਪਰ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲੇ। ਕਿਉਂਕਿ

ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਜੱਟਾਂ 'ਚੋਂ ਸਨ, ਸੋ ਉਹ ਖੇਤੀ ਕੰਮ ਵੱਲ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗਏ।

ਵੈਨਕੂਵਰ ਅਤੇ ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਫਾਰਮਾਂ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਮਿਲਦੀ ਸੀ, ਉਹ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਨਾਲੋਂ ਦਸ ਗੁਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਾਂਗਕਾਂਗ, ਸ਼ੰਘਾਈ, ਮਲਾਇਆ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਫੌਜੀ ਨਾਲੋਂ ਛੇ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਸੀ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਕੇਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆਂ। ਪੰਜਾਬੀ ਮਿਹਨਤੀ ਸਨ, ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੋੜੇ ਸਮੇਂ 'ਚ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਧਨ ਕਮਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਧਨ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਵੀ ਖਰੀਦੀ। ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਅਤੇ ਵੈਨਕੂਵਰ 'ਚ ਦੋ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦੀ ਸੰਪਤੀ ਖਰੀਦੀ। ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੈਨਕੂਵਰ 'ਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਵੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਸਕੂਲ ਚਲਾਉਣ ਲਈ 1000 ਡਾਲਰ ਵੀ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਕੂਲ ਖੋਲਣ ਲਈ 6000 ਡਾਲਰ ਭੇਜੇ। (ਆਇਰਨ ਪਰਚੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਡਬਲਯੂ. ਡਬਲਯੂ. ਬਾਇਰ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ਜਿਸਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਹੋਰਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।) ਡਾ. ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਇਰਨ ਫਰਵਰੀ 1912 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ, "ਮੇਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸੀ ਪੱਛਮੀ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਫਾਰਮਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਿਕ ਸਨ। ਪੋਰਟ ਹਨੀ, ਚਿੱਲੀਵਾਕ ਅਤੇ ਅਵਬੋਤਸਫੋਰਡ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਾਰਮ ਸਨ। ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਡੇਅਰੀ ਫਾਰਮ ਸਨ।" ਕੁੱਝ ਕੋਲ ਆਰਾ ਮਿੱਲਾਂ, ਕੋਲਾ ਵੰਡਣ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ, ਟਰੱਕ ਤੇ ਹੋਰ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਕੌਮ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜਾਇਦਾਦ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਣ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਉਸਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਲੱਗਦੀ ਹੈ। ਗੋਰੇ ਕਨੇਡੀਅਨਾਂ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕ ਭਾਵਨਾ ਇਹ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ।

ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਖੁੱਸਣ ਦਾ ਡਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਸੋ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੇ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਦੋਹਾਂ ਗੋਰੇ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਤੀ ਨਸਲ ਨਫਰਤ ਪਣਪਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਜਿਹਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਗੋਰੇ ਰਾਜਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਪੱਠੇ ਪਾਏ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਏਜੰਟ ਕਰਨਲ ਫ਼ਾਕ ਵਾਰੇਨ ਨੇ ਵੀ ਕਨੇਡੀਅਨਾਂ 'ਚ ਵੱਧ ਰਹੀ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਦਰਜ ਸੀ ਕਿ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੋਲੰਬੀਆ 'ਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪ੍ਰਜਾ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਵਾਸ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਅਤੇ ਨਿਯਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। (ਕਰਨਲ ਐਫ. ਏ. ਵਾਰੇਨ ਟੂ ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਆਫ ਇੰਡੀਆ 22 ਨਵੰਬਰ 1906) ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੇਰ ਫਰਵਰੀ 1908 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ 'ਜੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਨਾ ਲਾਈ ਤਾਂ ਹਿੰਸਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ।' ਦਰਅਸਲ ਗੋਰੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਤੇ ਫਾਰਮ ਮਾਲਕ ਕਨੇਡਾ ਨੂੰ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਤੇ ਕੱਟੜਤਾ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵ ਕਨੇਡਾ ਸਿਰਫ ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਦੇਸ਼ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹਨਾਂ ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ ਮੂਲ ਕਨੇਡਾ ਅਮਰੀਕੀ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਜੁਲਮ ਢਾਹੇ ਸਨ ਉਹਦੀ ਸਹਿਸ਼ਤ ਭਰੀ ਦਾਸਤਾਨ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਪਰ ਪੁੰਜੀਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਇਹ ਮੰਗ ਕਿ, "ਕਨੇਡਾ ਨੂੰ ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਬਣਾਈ ਰੱਖੋ" ਨੇ ਨਸਲੀ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਈ ਕਿਉਂਕਿ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜਵਾਦੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਇਸ ਮੰਗ ਦੇ ਜੋਰ ਫੜਨ ਉੱਤੇ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ "ਪੂਰਬੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ" ਦੇ ਸੁਆਲ ਉੱਤੇ ਇੱਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ। ਕਨੇਡੀਅਨ ਉਪ ਕਿਰਤ ਮੰਤਰੀ ਮੈਕੈਂਜ਼ੀ ਕਿੰਗ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨਸ਼ਿਪ ਹੇਠ ਰਾਇਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸਨੇ ਜਾਂਚ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਕੱਢੇ:

1. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰਾਂ 'ਚ ਕਨੇਡਾ 'ਚੋਂ ਧਨ ਕਮਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਚ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਗਹਿਣੇ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।
2. ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਟਿਕਟਾਂ ਵੇਚਣ ਦੇ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਇੱਧਰ ਲਿਆਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ ਸਸਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਭਾਵ ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇਣਾ ਵੀ ਇੱਕ ਕਾਰਨ ਹੈ।

ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਗੋਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਨੇਡਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸਿਰਫ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਾਮਾਜਿਕ ਕਾਰਨਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਕਾਰਨਾਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਅਧਾਰਤ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਲਿਖਦਾ ਹੈ "ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਤੌਰ ਤਰੀਕੇ ਤੇ ਰਿਵਾਜ ਕਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ, ਰਿਵਾਜਾਂ ਨਾਲੋਂ ਐਨੇ ਅੱਡ ਹਨ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਲਈ ਕਨੇਡਾ ਵਸਣਾ ਢੁੱਕਵਾਂ ਨਹੀਂ।" 1908 'ਚ ਮੈਕੈਂਜ਼ੀ ਲੰਡਨ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਉਹਨੇ ਭਾਰਤੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵਾਸ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ। ਭਾਰਤੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ 'ਭਾਰਤ 'ਚੋਂ ਗੈਰ

ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਲਈ ਸਖਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕ ਰਿਹਾ ਹੈ।' ਮੈਕੈਂਜ਼ੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਕੇ ਮੁੜਿਆ, ਉੱਧਰ ਕਨੇਡੀਅਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਲਾਈਅਰ ਦਾ ਮਤ ਸੀ, "ਉਹ ਰਾਜਸੀ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਏਸ਼ੀਆਈਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਸੋਚਦੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਜੇ ਕਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨਾਲ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਨਸਲੀ ਬਰਾਬਰਤਾ ਅਤੇ ਸਵੈਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਵੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨਗੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਗੜਬੜ ਹੋਵੇਗੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਨੇਡਾ ਆਏ ਲੋਕ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਚਰਚਾਵਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮਈ 1908 'ਚ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ 'ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ (ਭਾਰਤ) ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਟਿਕਟ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਉਹਦੇ ਦਾਖਲੇ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੋਵੇਗੀ'। ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਕਾਮੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਨੇਡਾ ਨਹੀਂ ਸੱਦ ਸਕਦੇ ਪਾਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਆਦੇਸ਼ 'ਚ ਲਗਭਗ 200 ਡਾਲਰ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਕਨੇਡਾ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਜਾਂ ਹੋਰ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ 200 ਡਾਲਰ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਵੀ ਸਖਤ ਸੀ। ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪਹਿਲ ਕਦਮੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਾਕਮ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਖੁੱਲੇ ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਮਹੌਲ ਵਿੱਚ ਪਲਣ-ਪਸਰਨ। ਇਹ ਉਹੀ ਦਿਨ ਸਨ ਜਦੋਂ ਇੱਧਰ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਵੰਡ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਦੋਲਨ ਅਤੇ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਅੰਦੋਲਨ ਚੱਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਇੱਧਰ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਕਿਸਾਨ ਅੰਦੋਲਨ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇੱਧਰ ਭਾਰਤ 'ਚ ਕਨੇਡੀਅਨ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪਾਬੰਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਕਨੇਡੀਅਨ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਬੰਬਈ ਸਮਾਚਾਰ ਨੇ 6 ਜੂਨ 1909 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਜੇ ਕਨੇਡਾ ਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਦਾਖਲੇ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਨੇਡੀਅਨਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਉੱਤੇ ਵੀ ਰੋਕ ਲਾਉਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ।" ਇਸ ਰੰਗਭੇਦ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬੰਬਈ 'ਚ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧ ਕਨਵੈਂਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋਈ ਸ਼ਿਮਲਾ 'ਚ ਵਾਇਸਰਾਏ ਨੂੰ ਮੰਗ ਪੱਤਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਸ 'ਚ ਪ੍ਰੀਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਲੱਗ ਕਰਨ ਦੇ ਅਨੈਤਿਕ ਕਦਮਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਵੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਏਨੀ ਬੇਸੈਨਟ ਨੇ ਪਰਚੇ ਬਿਯੋਸੋਫਿਸਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ, ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੁਰਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।" ਉਹਨੇ ਇੱਕ ਕ੍ਰੋਧਿਤ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਬਿਨਾ ਅਪਮਾਨਿਤ ਹੋਏ ਸਹਾਰਾ, ਚੀਨ, ਜਾਪਾਨ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬਰਤਾਨਵੀ ਝੰਡੇ ਹੇਠ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਹਾਲਤ ਅਲੱਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

(ਆਇਰਨ ਨਵੰਬਰ 1911) ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ 'ਲੀਡਰ' ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ 'ਬਰਤਾਨਵੀ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਵਿਉਹਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਪਰਚੇ ਨੇ ਸੁਝਾ ਦਿੱਤਾ, "ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ 'ਜੈਸੇ ਕੋ ਤੈਸਾ' ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" 'ਲੀਡਰ' ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰੇ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਭਾਰਤ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਨਾ ਉਤਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਬਸਤੀਵਾਦੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇ।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਖਤ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਾਂਗਰਸ ਚੁੱਪ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ 1911 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਬੈਠਕ ਹੋਈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸੁਆਲ ਉਠਾਇਆ ਤਾਂ ਕੌਮੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦਾ ਮਤ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਸੁਆਲ ਉੱਠਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਭਗਤ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੇ ਮਨ ਦਾ ਭਰਮ ਟੁੱਟਾ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਸ ਸਬੰਧੀ ਉਠਾਏ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਭਾਰਤੀ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। 'ਦਰਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਕਿ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਹੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਾੜੇ ਭਰਮਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸੀ।' (ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼-ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ) ਇਸ ਸਮੇਂ ਬਿਪਨ ਚੰਦਰ ਪਾਲ ਨੇ ਰਿਵਿਊ ਆਫ ਰਿਵਿਊਜ਼ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਡਬਲਯੂ. ਆਈ. ਸਟੀਡ. ਦੇ ਇੱਕ ਸੁਆਲ ਦੇ ਜੁਆਬ 'ਚ ਜਿਸ 'ਚ ਉਹਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸੀ, "ਭਾਰਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਲਈ ਕੀ ਕਰੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਵਿਉਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ?" ਤਾਂ ਪਾਲ ਦਾ ਜੁਆਬ ਸੀ, "ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦੇਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਦੋਂ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਜਾਂ ਕਨੇਡਾ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਜਾਂ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ (ਗੋਰਿਆਂ) ਉੱਤੇ ਵੀ ਉਹੋ ਨਿਯਮ ਲਾਗੂ ਕਰਨ 'ਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ ਕੀ ਹੈ?" ਅਸੀਂ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਤ ਬਰਾਬਰਤਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਪਰੰਤੂ ਜੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਬਰਾਬਰ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹਾਂਗੇ। ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕੀ ਗੋਰੇ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਅਤੇ ਕਨੇਡੀਅਨ (ਗੋਰਿਆਂ) ਨਾਲ ਉਹੀ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਅਤੇ ਨਸਲੀ ਨਫਰਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਕਨੇਡੀਅਨ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਜਾਂ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਨ ਗੋਰੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਹਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਉਹੀ ਅਮਾਨਵੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਾਲਾ ਵਿਉਹਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰੰਤੂ ਬਰਤਾਨਵੀ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਉਹੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਹੈ।"

ਇਹੀ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਵੀ ਬਣ ਰਹੀ ਸੀ। 1907 'ਚ ਜਦੋਂ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਅਮਰੀਕਾ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਜਿਹੜੀ 1905 'ਚ ਜਾਪਾਨੀਆਂ, ਚੀਨੀਆਂ ਅਤੇ ਕੋਰੀਆਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣੀ ਸੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ (ਭਾਰਤੀਆਂ) ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਸੀ-ਜਾਪਾਨੀ ਅਤੇ ਕੋਰੀਆਈ ਬਾਈਕਾਟ

ਲੀਗ। ਜਿਸਦਾ ਨਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਐਕਸਕਲੂਜ਼ਨ ਲੀਗ ਰੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਸਲੀ ਰੰਗਭੇਦ, ਨਸਲੀ ਨਫਰਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਭੜਕਾਉਣ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਆਗਮਨ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕ ਰਾਏ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। 1907 ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਕੋਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਾਰਤੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਿਰਫ 1072 ਹੀ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ 1908 'ਚ ਗਿਣਤੀ 1710 ਸੀ।

1907 'ਚ ਹੀ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਤੀ ਦੰਗੇ ਹੋਏ, ਜਿਸਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਦਾਖਲੇ ਉੱਤੇ ਸਖਤਾਈ ਅਤੇ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਫਿਰ 1909 ਅਤੇ 1910 'ਚ ਜਦੋਂ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਦੀ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਲਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਤਾਂ ਢਿਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। 1907 'ਚ 438, 1908 'ਚ 331, 1909 'ਚ 411 ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਕੇ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਭਾਰਤੀ 1912 'ਚ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ, ਮੋਨਟਾਨਾ ਤੇ ਨਾਰਥ ਡਕੋਟਾ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। 1904-1906 ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 600 ਤੋਂ

ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਤਹਿਤ 400 ਜਾਪਾਨੀ ਅਮਰੀਕਾ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਲੀਗ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਏਸ਼ੀਆਈ ਲੋਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਣੀ ਸੀ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ - “ਗੋਰੇ ਲੋਕ ਚੁਪਚਾਪ ਨਹੀਂ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਗੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦਿਆਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਣਗੇ। - ਜੇ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬਿਅੰਕਰ ਦੰਗੇ ਹੋਣਗੇ।” (ਪ੍ਰੋਸੀਡਿੰਗ ਆਫ ਏਸ਼ੀਆਟਿਕ ਐਕਸਕਲੂਜ਼ਨ ਲੀਗ ਫਰਵਰੀ 1913) ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਸਿਰਫ ਜਾਪਾਨੀਆ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਭਾਰਤੀਆ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੋ ਵਰਤਾਰਾ ਸੀ - ਇੱਕੋ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ, ਫਾਰਮਾਂ ਅਤੇ ਰੇਲ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ 'ਚ ਲੱਗੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ 'ਚ ਨਫਰਤ ਪਸਰਨ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸੀਏਟਲ 'ਚ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਬਹੁਪਤਨੀਵਾਦ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ, ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਗੜਬੜੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ, ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਜਾਂ ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਆਦਿ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾ ਕੇ ਟੱਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਾਡੀਆਂ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਉੱਤੇ ਆ ਰਹੇ ਹਿੰਦੂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਜਾਂਚ ਹੇਠ ਲਿਆ ਕੇ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਹਰ

ਸਬੰਧ ਬਣੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਮੰਡੀ 'ਚ ਕੀਮਤ ਦੇ ਕੇ ਹਰ ਚੀਜ਼ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਸ਼ਰਾਬਘਰ ਅਤੇ ਵੇਸਵਾਘਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਗਾਹਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕੋ ਜਿਹੀ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

ਗੋਰੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਘਿਰਨਾ ਜਾਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੋਰਿਆਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਗੋਰਿਆਂ ਔਰਤਾਂ ਕੋਲ ਨਾ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਸਲ ਸੁਪਰੀਮਤਾ ਟੁੱਟਦੀ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਨੇ ਉਲਟਾ ਅਸਰ ਕੀਤਾ। ਕਈ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਭਾਰਤ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੋਰਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਜਿਹੜਾ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਉੱਚ ਨਸਲ ਦਾ ਭਰਮ ਬਣਿਆ ਸੀ, ਟੁੱਟ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵੇਸਵਾ ਕੋਲ ਗੋਰਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭਾਰਤੀ ਵੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਚੋਂ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਤੇ ਸੁਪਰੀਮਤਾ ਦਾ ਭਰਮ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੁੱਟਾ। ਟੁੱਟਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਹ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗਿਰਿਆ ਹੋਇਆ ਮਨੁੱਖ ਦੇਖਣ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸੈਕਸ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਗੋਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਅਤੇ ਨਸਲ ਪ੍ਰਤੀ ਮਿੱਥ ਟੁੱਟਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਗੋਰੀਆਂ ਔਰਤਾਂ ਬੇਹੱਦ ਗਿਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪਰਿਵਾਰ ਸਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੂ ਕਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਲੋੜ ਸੀ। ਫਿਰ ਇੱਥੇ ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਈ ਪਤਨੀਆਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਦਾਖਲੇ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਅਜਿਹੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਵੀ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਚ ਬਹੁ-ਪਤਨੀ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸੀ ਇੱਥੇ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸੀ, ਹਿੰਦੂ ਸੀ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਸੀ ਜਾਂ ਪਾਰਸੀ ਸੀ।

ਸੋ ਇਹ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਮਨੋਬਲ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਰੀ ਨਸਲ ਸਰੀਰਕ ਤੇ ਨੈਤਿਕ ਪੱਖੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮਿੱਥ ਟੁੱਟਣਾ ਬੜੀ ਵੱਡੀ ਛਾਲ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਗੋਰਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਕਿਰਕਤਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਨਸਲੀ ਭਾਵਨਾ ਚੋਂ ਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਮਜਬੂਤ ਕੀਤਾ। ਦੂਸਰਾ ਇਹਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਤੀ, ਕੌਮੀਅਤਾ, ਧਰਮ, ਸੱਭਿਅਤਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ, ਇਤਿਹਾਸ, ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣਾ-ਬਾਣਾ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤੀ ਗਹਿਰਾ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵੱਲ ਰੁਚਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੋਰੀਆਂ ਨਸਲਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਨਸਲਾਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਕਿਤੇ ਉੱਚੇਰੀ ਹੈ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲਤਾ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਦਿਮਾਗੀ ਗਲਬਾ ਪਿਆ ਸੀ ਦਾ ਟੁੱਟਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸੁਆਲ ਖੜਾ ਹੋਣਾ, ਉਹ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਅਸਲੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਚੋਂ ਇਹੀ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸਾਹਿਤ 'ਚ ਜਿਹੜੀ ਗਿਰੀ ਮਿਲਦੀ ਉਸਦਾ ਅਧਾਰ ਹੈ।

ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਤੇ ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਖਤ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਾਪਾਨੀ, ਚੀਨੀ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪ੍ਰਜਾ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਵਿਉਹਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਿਹੜੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਪ੍ਰਜਾ ਸਨ, ਨਾਲ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਉਹਾਰ 'ਚ ਅੰਤਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ

ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ-ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਗਵਾਉਣ, ਨਾਗਰਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵੋਟ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ (ਹਿੰਦੂ ਜਿਸ 'ਚ ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂ, ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਪਾਰਸੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਸਨ।)

ਭਾਰਤ 'ਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ (ਤਾਜ) ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜੇ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਹਨ, ਹਰ ਬਸਤੀ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹੀ ਸਲੂਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਇੱਥੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਪ੍ਰਜਾ ਹਨ। ਇਹ ਭਰਮ ਵੀ ਕਨੇਡਾ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਹੋਏ ਦੁਰਵਿਉਹਾਰ ਨੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਵਿਉਹਾਰ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੈ ਕਿ ਉਹ “ਇੱਕ ਗੁਲਾਮ ਲੋਕ” ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਇਹ ਨਵਾਂ ਵਿਚਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਕਿ ਬਾਹਰ ਵੀ ਸਾਡਾ ਸਨਮਾਨ, ਇੱਜਤ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਇਸ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇੱਕ ਆਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣਾ ਪਹਿਲਾ ਧਰਮ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਨਿਭਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਰੋਜ਼ਗਾਰ, ਸਨਮਾਨ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਮੌਕੇ ਵੀ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ।

ਅਮਰੀਕਾ ਤੇ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ 'ਚ ਆਈ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਉਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਆਜ਼ਾਦ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੀ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਆਜ਼ਾਦੀ ਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਬਣੀ। ‘ਗੋਰੇ ਸਾਹਿਬਾਂ’ ਪ੍ਰਤੀ ਸਨਮਾਨ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੋਰੀ ਨਸਲ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨੇੜਿਓਂ ਵੇਖ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਪੱਖੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦਿਸ ਰਹੇ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਚਿੰਤਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਤੋਂ ਗੋਰੀ ਨਸਲ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਸੀ। ਕੋਈ ਰਾਜ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤਕ ਲੋਕਾਈ ਵਿੱਚ ਉਹਦਾ ਭਰਮਭਾਅ ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਬਣੀ ਰਹੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਜਮਾਤ ਦੇ ਨੰਗਪੁਣੇ ਤੋਂ ਪਰਦਾ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇ, ਜਦੋਂ ਰਾਜ ਦਾ ਨੰਗੇਜ਼ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਰਾਜ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਨਫਰਤ ਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਮੁਕਤੀ ਦੀ ਉਮੰਗ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜੁਟਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਗੋਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਕਨੇਡਾ 'ਚੋਂ ਜਿਹੜੇ ਪਰਚੇ ਕੱਢ ਰਹੇ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਜਸੀ ਲੋਕ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਵਿੱਦਿਅਕ, ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਰਾਜਸੀ ਚੇਤਨਾ ਜਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ 'ਚ ਨਸਲੀ ਭੇਦਭਾਵ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਕਰਕੇ ਬੇਚੈਨੀ ਵੱਧ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ “ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਕੁੱਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਵੀ ਹਨ, ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਦੁਰਉਪਯੋਗ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।” 1907 'ਚ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ 'ਚ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ਸੀ,

ਜਿਸਦੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਵੈਨਕੂਵਰ ਅਤੇ ਆਸਟਰੀਆ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਇਸ ਸੰਗਠਨ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਰਾਮ ਨਾਥ ਪੁਰੀ, ਤਾਰਿਕ ਨਾਥ ਦਾਸ ਅਤੇ ਪਾਂਡੁਰੰਗ ਖਾਨਖੇਜੇ ਵੀ ਸਨ। ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ - (1) ਕੌਮੀ ਚੇਤਨਾ ਵਾਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ (2) ਆਤਮ ਰੱਖਿਆ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣੀ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਨਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਦਰਦੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ 'ਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਹਨੇ ਇੱਕ ਪਰਚਾ ਸਰਕੂਲਰ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਉਰਦੂ ਜ਼ਬਾਨ 'ਚ ਕੱਢਿਆ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਕਾਪੀਆਂ ਭਾਰਤ ਭੇਜੀਆਂ। ਇਸ ਪਰਚੇ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਰਾਮ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਸਨ। ਰਾਮ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਖੇਮਕਰਨ ਕਸਬੇ 'ਚ 1880 'ਚ ਜਨਮੇ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਜਵਾਲਾ ਮੱਲ ਪੁਰੀ ਸਨ। ਖੇਮਕਰਨ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਹੌਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਹੁਣ ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਹੈ। 20 ਰੁਪਏ ਮਹੀਨੇ ਉੱਤੇ ਲਾਹੌਰ 'ਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਰਾਮ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਨੇ 1905 'ਚ ਇੱਕ ‘ਇੰਡੀਆ ਦਾ ਫੋਟੋ’ ਬਣਾਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਰਾਜਧੌਰ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਹਿ ਕੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਫੋਟੋ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਹ ਦਰਦਨਾਕ ਹਾਲਤ ਦਿਖਾਈ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਭਾਰਤੀ ਭੋਗ ਰਹੇ ਸਨ। ਚਿੱਤਰ 'ਚ ਦਿਖਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਖੁਨ ਚੂਸ ਚੂਸ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਚ ਧੱਕ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਰਦਨਾਕ ਹਾਲਤ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਭੁੱਖ ਨਾਲ ਵਿਲਕ ਰਹੇ ਹਨ; ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਕੁਰਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਿੱਤਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰੇਰੀ ਕਿਰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਮ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਨੇ ਲਾਹੌਰ 'ਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ‘ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਦੀ ਚੀਰ ਫਾੜ’, ‘ਮਰਹਮ-ਏ-ਸ਼ਹੀਦੀ’ ਅਤੇ ‘ਇੰਡੀਆ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨੋਂ ਕੀ ਕਸਮ’ ਨਾਮੀ ਕੁੱਝ ਪੈਂਫਲਿਟ ਵੀ ਲਿਖੇ ਸਨ। ਇਹ ਪੈਂਫਲਿਟ ਹੱਥੋਂ ਹੱਥੀ ਵੰਡੇ ਗਏ ਤੇ ਵਿਕ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਜਦੋਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਧਿਆਨ 'ਚ ਆਏ, ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਏ ਅਤੇ ਇਹਨੂੰ ਵੇਚਣ ਵਾਲੇ ਏਜੰਟ ਨੂੰ ਵੀ ਫੜ ਲਿਆ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਲੜਨ ਵਾਲਾ ਇਹ ਮਤਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਰਾਮ ਨਾਥ ਪੁਰੀ 1906 'ਚ ਅਮਰੀਕਾ ਚਲਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਇੱਕ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਚੌਕੀਦਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗਾ, 30 ਡਾਲਰ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਉੱਤੇ। ਉਹ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਆ ਰਹੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਦੁਬਾਸੀਆ ਵੀ ਰਿਹਾ। ਪੁਰੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪਰਪੱਕ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਪਰਚਾ ਸਰਕੂਲਰ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਚੇਤਨਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੇ ਪੇਪਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਭਿੰਨ ਸੀ। ਇਸਦੇ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਫਿਰ ਆਕਲੈਂਡ, ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਪੈਸੇ ਦੀ ਖੁੜ ਕਰਕੇ 1908 'ਚ ਇਹ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ 'ਚ ਇੱਕ ਵਰਗ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹਾ ਵੀ ਸੀ, ਜਿਹੜਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਦਾ ਖਾੜਕੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਆਰਥਿਕ ਕਾਰਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪੁਲਿਸ ਵੀ ਰਾਮ ਨਾਥ ਪੁਰੀ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਕੁੱਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਰੀ ਜਾਪਾਨ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਬਰਕਤਉੱਲਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ

ਵੱਧ ਭਾਰਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਥਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਰਜਨਟਾਈਨ 'ਚ ਲਗਭਗ 100 ਭਾਰਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਵਧੇਰੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਨ, 1880 ਦੇ ਦਹਾਕੇ 'ਚ ਹੀ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ। 1912 ਤੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਮੈਕਸੀਕੋ ਜਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਡਾਰੈਡੋ, ਅਲਪਾਸਾ, ਯੂਮਾ ਅਤੇ ਕੈਲੇਕਿਸ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੂਰਬੀ ਤੱਟ ਦੀਆਂ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁੱਝ ਭਾਰਤੀ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਜਿਹੜੇ ਜਹਾਜ਼ਰਾਣੀ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਉਦਯੋਗਾਂ 'ਚ ਖਪ ਗਏ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਭਾਰਤੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਸਫਰ ਲੰਮੇ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਪਹਿਲੀ ਸੰਸਾਰ ਜੰਗ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ। (ਪ੍ਰੋ. ਹੈਰਾਲਡ ਜੈਕੋਬੀ ਦਾ ਪਰਚਾ ਹਵਾਲਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਚ) ਕਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਬੜੀਆਂ ਦਿਲਚਸਪ ਹਨ-ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ... ਲੱਕੜ ਚੀਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ 'ਚ ਜਾਪਾਨੀਆਂ, ਚੀਨੀਆਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵੱਧ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤੀ ਕਾਲੀ ਨਸਲ ਦੇ ਲੋਕ ਸਨ। ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਜੈਂਟਲਮੈਨ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਨੂੰ ਖਤਮ

ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਰੋਕ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।” (ਪ੍ਰੋ. ਜੈਕੋਬੀ ਦਾ ਅਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਪਰਚਾ-ਹਵਾਲਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼) ਵੈਸੇ ਕੁੱਝ ਭਾਰਤੀ ਫਿਲਪਾਈਨ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਅਮਰੀਕਾ ਗਏ, ਪਰ ਫੇਰ 1913 'ਚ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਾਅਪੇਚ ਲਾ ਕੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਭਾਵ ਇਹ ਕਿ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਢੰਗ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਸ ਰੋਕਣ ਦੇ ਅਪਨਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਉਹੀ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਅਪਨਾਏ। ਇਹਨਾਂ ਹੱਥਕੰਡਿਆਂ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਨਸਲ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਕ ਘਿਰਨਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਕਿ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਹਰ ਥਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਸਮੇਤ ਭਾਰਤ - ਇੱਕ ਨਫਰਤ ਸਿਰੇ 'ਤੇ ਜਾ ਲੱਗੀ। ਜਿਸ 'ਚੋਂ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਮਿਸਾਲ ਹੋਰ ਦੇ ਕੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਉੱਪਰ ਇੱਕ ਥਾਂ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ “ਕਨੇਡਾ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਤਨੀਆਂ ਮੰਗਵਾਉਣ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।”

ਲੱਗਾ। ਪਰ ਇਸ ਪੇਪਰ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਬਹੁਤ ਸੀ। ਅਗਸਤ 1907 ਦੇ ਇੱਕ ਅੰਕ 'ਚ ਪੁਰੀ ਦਾ ਇੱਕ ਲੇਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ "ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।" ਗੈਲਿਕ ਅਮਰੀਕਨ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਭਾਰਤੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਜੁਲਾਈ-ਅਗਸਤ ਦੇ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਛਾਪਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੇਖਾਂ 'ਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਘਿਰਣਾ, ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਫੈਲਾਉਣ ਦੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਐਲਾਨ ਸਨ। (ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਟਰਬਲ ਇਨ ਇੰਡੀਆਜੇਮਜ਼ ਕੈਮਪਬੈਲ) ਸਰਕੂਲਰ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਬੰਦ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਤੇ ਪੁਰੀ ਦੇ ਜਾਪਾਨ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਦਾਸ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਚ ਫਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਮਾਸਿਕ ਪਰਚਾ ਕੱਢਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ੁੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਵੱਧ ਗਈ ਸੀ। ਦਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਕੱਤੇ (ਬੰਗਾਲ) 'ਚ ਰਾਜਸੀ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਅਨੁਸ਼ੀਲਨ ਸੰਮਤੀਆਂ ਗਠਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚੋਂ ਵੀ ਸਨ।

1906 'ਚ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਪਾਨ ਗਏ, ਫਿਰ ਉਸੇ ਸਾਲ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਹਨਾਂ ਬਰਕਲੇ ਅਤੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ 'ਚ ਦਾਖਲਾ ਵੀ ਲਿਆ ਅਤੇ 1906 'ਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਫਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਉੱਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼ਿਆਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵਰਮਾ ਵਾਲਾ ਹੀ ਸੀ। ਇਹ ਬਰਤਾਨਵੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਨ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਸੀ। ਇਹਨੇ ਵੀ ਸਰਕੂਲਰ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ ਵਾਂਗੂੰ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਫਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਰੋਧੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਖਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਇੱਕ

ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਵੱਲੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਇਹ ਪਰਚਾ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਨਮਾਨ ਉੱਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਹਮਲੇ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿੱਕਲਿਆ ਕਿ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਸ ਮੰਤਰਾਲੇ 'ਚ ਦੁਭਾਸ਼ੀਏ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣਾ ਪਿਆ। (ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਆਨ ਮੈਟਰਜ਼ ਇਕੈਕਟਿੰਗ ਦਾ ਈਸਟ ਇੰਡੀਆ ਕਮਿਊਨਿਟੀ ਇਨ ਕਨੇਡਾ-ਮਈ 1909) ਪਰ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਲਗਾਤਾਰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਊ ਵੈਸਟਮਿਨਸਟਰ ਦੀ ਮਿਲ ਸਾਈਡ 'ਚ ਇੱਕ ਸਕੂਲ ਖੋਲਿਆ, ਜਿਸ 'ਚ ਭਾਰਤ 'ਚ ਬੇਚੈਨੀ, ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦੁਰਵਿਉਹਾਰ ਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦਿੰਦੇ, ਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਚਲਣ ਲਈ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਇਸ ਹਾਲਤ 'ਚ ਦੋ ਹੀ ਰਾਹ ਹਨ, ਪਹਿਲਾ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਗੁਲਾਮ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦੇ ਜਾਣ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਰਹਿਣਾ ਤੇ ਭੋਗਣਾ। ਦੂਸਰਾ ਆਜ਼ਾਦ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਾਂਗੂੰ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਢੰਗ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਜਿਊਣ ਦਾ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੂਸਰਾ ਰਾਹ ਚੁਣਨ। (ਹਿਸਟਰੀ ਸ਼ਟਿ ਆਫ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਦਾਸ - ਮਾਰਚ 1912) ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚ ਵੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕੀਤੀ। ਮੰਤਵ ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਹੋਰਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵੀ ਬਰਾਬਰਤਾ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਤ ਰੰਗ ਅਤੇ ਧਰਮ ਦੇ ਚੱਕਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਅਤੇ ਤਿਆਗ ਦੇਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। (ਰੂਲਜ਼ ਐਂਡ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਆਫ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ-ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਵਿਭਾਗ ਮਈ 1911) ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਦਾਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੌਮੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਇੱਕ

ਸੰਗਠਨ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਭਾਰਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਸੰਗਠਨ ਬਣਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋ ਰਾਜ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ ਸਨ। ਇੱਕ ਜਿੱਥੇ ਸਿੱਧਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਰਾਜ ਚਲਦਾ ਸੀ, ਕੁੱਝ ਖਿੱਤੇ-ਇਲਾਕੇ ਰਾਜੇ-ਰਜਵਾੜਿਆਂ ਕੋਲ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ, ਬੇਸ਼ਕ ਉਹ ਫੌਜ ਵਿਹੂਣੇ ਸਨ। ਦਾਸ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਡਨ ਅਤੇ ਪੈਰਿਸ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦੇ ਸੰਪਰਕ 'ਚ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿਉਹਾਰਕ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸਿਰਫ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਦਰੋਹ ਜੱਥੇਬੰਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। (ਫਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਮਾਰਚ ਅਪਰੈਲ 1910) ਫਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਸਤੰਬਰ ਅਕਤੂਬਰ 1909 ਦੇ ਅੰਕ 'ਚ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਦਾਸ ਨੇ ਇੱਕ ਖਬਰ ਛਾਪੀ:- ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਭਾਰਤ 'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਗੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰੰਤੂ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਫਖਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਗੁਲਾਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਭੂਮੀ ਸਦਾ ਲਈ ਗੁਲਾਮ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦ ਉਦੇਸ਼ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਸਰਿਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਚਲਣਾ ਹੈ। 3 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ 'ਚ ਇੱਕ ਦਿਲਚਸਪ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ। ਸਰਦਾਰ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ (ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ) ਨਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਉੱਠ ਕੇ ਉੱਥੇ ਇਕੱਠੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਸਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਦਰਦਨਾਕ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਅਖੀਰ ਇਹ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਕਿ "ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਸੰਮਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਅਜਿਹਾ ਤਗਮਾ, ਬਟਨ, ਵਰਦੀ ਜਾਂ ਯਾਦਗਾਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਆਪਣੀ ਵਰਦੀ ਉੱਤੇ ਨਹੀਂ ਲਾਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਇਹ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਗੁਲਾਮ ਦੇ ਸਿਵਾ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ।" ਇਹ ਵੀ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਗਮੇ ਸਾਨੂੰ ਭਾੜੇ ਦੇ ਫੌਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੜਾਈਆਂ ਲੜਨ ਦੇ ਇਵਜ਼ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਬਕਸਰ ਦੀ ਲੜਾਈ 'ਚ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚੌਦਵੀਂ ਸਿੱਖ ਰੈਜੀਮੈਂਟ ਦਾ ਸਾਬਕਾ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤਗਮਾ ਲਾਹ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਕੋਈ ਚਿੰਨ੍ਹ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਸਰਦਾਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਿਹਨੂੰ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ 'ਚ ਸਰਟੀਫੀਕੇਟ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਵੀ ਉਹਨੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ। ਫਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ 'ਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਆ ਰਹੀ ਇਹ ਲੋਕ ਚੇਤਨਾ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦ ਕੌਮਾਂ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਕੁੱਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਉੱਤਰੀ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਕਿਰਤੀ ਹਨ, ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਆਤਮਸਤਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਤਗਮਿਆਂ ਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੈਰਾਂ ਹੇਠ ਮਸਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਖੰਤੀ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਨਰਮਪੰਥੀ ਆਗੂਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਸਬਕ ਹੈ। (ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਟਰਬਲ ਇਨ ਇੰਡੀਆ) ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਲਗਭਗ 10000 ਭਾਰਤੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ 95 ਫੀਸਦੀ ਸਿੱਖ ਸਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ

ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਦਾਸ ਵਰਗੇ ਸੁਘੜ ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਇਨਕਲਾਬੀ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਿਨਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਵਿਦਰੋਹ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। 1857 ਦਾ ਤਜਰਬਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਸੀ। ਇੱਕ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਸੰਗਠਨ, ਸਾਰੇ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰੀ ਵਖਰੇਵਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉੱਠ ਕੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੇਸ਼ਵਿਆਪੀ ਬਗਾਵਤ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਕੂਮਤ ਖਿਲਾਫ ਨਫਰਤ ਫੈਲਾਉਣ ਅਤੇ ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੇ ਲਿੰਕ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਫੌਜੀ ਬਗਾਵਤ ਲਈ ਇਹ ਵੱਧ ਸਹਾਇਕ ਸਿੱਧ ਹੋਣਗੇ। ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਦਬਾ ਪਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਫਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰੇ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਅਰਾਜਕਤਾ ਫੈਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਰੁੱਧ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਲੰਬੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਤ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ 'ਇਹ ਪਰਚਾ 1857 ਦੇ ਗਦਰ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਗਏ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਲੋਕ ਇਨਕਲਾਬ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਦੇਸ਼ ਭਰ 'ਚ ਫੈਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੁੱਝ ਹਿੱਸੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸੱਤਾ ਨੂੰ ਹਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਉਖਾੜ

ਸੁੱਟਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਦੇਸ਼ਭਗਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਯੁੱਧ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਕਚਿਰੀਆਂ 'ਚ ਵੀ ਖੁੱਲੇ ਆਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁੱਝ ਲੋਕ ਬੰਬ ਅਤੇ ਰਿਵਾਲਵਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਕੁੱਝ ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ ਉਡਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ (ਭਾਵ ਟਾਉਟਾਂ) ਜਾਂ ਏਜੰਟਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨੀਚ ਅਤੇ ਸਜਾ ਦੇਣ ਯੋਗ ਗੱਦਾਰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।'

ਇਸ ਖਤ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਚਾਰਲਸ ਈ. ਹਗਜ਼ ਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਤੋਂ ਇਹ ਸਲਾਹ ਮੰਗੀ ਕਿ 'ਕੀ ਫਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਸ਼ੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ?' ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਉਹ ਇਹ ਸੀ 'ਅਪਰਾਧਪੂਰਨ ਅਰਾਜਕਤਾ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਅਰਾਜਕਤਾ ਰਾਜ ਭਾਵ ਕੋਈ ਵੀ ਜਥੇਬੰਦਕ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਰੋਹ ਜਾਂ ਇਨਕਲਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਸ਼ਾਮਿਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਏਕਾਧਿਕਾਰਵਾਦੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਹਨੂੰ ਹਿੰਸਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਢੰਗਾਂ ਨਾਲ ਉਖਾੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋਣ। ਅਖੀਰ 'ਚ ਮੇਰਾ ਇਹ ਨਿਚੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ 'ਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਰਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ...। ਚਾਰਲਸ ਐੱਸ. ਵਾਈਟਮੈਨ ਦੇ ਦਸਤਖਤ (ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼) ਇਹਦੇ

ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਬਾਅ 'ਚ ਫਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਹ ਕੱਢ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਨੇ ਲਿਖਿਆ, "ਇਸ 'ਚ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧਪੂਰਨ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੈ।" ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਨੂੰ ਆਇਰਸ਼ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜਾਰਜ ਫਰੀਮੈਨ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਕੇ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਟੇ ਭੁਗਤਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਤੱਥ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਕਿ 1907 'ਚ ਵੈਨਕੂਵਰ 'ਚ ਬਣੀ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਦਾਸ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਦਾਸ ਅਤੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੈਂਬਰਿਜ ਅਤੇ ਆਕਸਫੋਰਡ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ ਸੀ। 1906 'ਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਗਏ ਅਤੇ ੧੯੦੮ 'ਚ ਨਿਊਯਾਰਕ ਆਏ। ਸ਼ਿਆਮ ਜੀ ਵਰਮਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਲਪਸ ਅਤੇ ਭੁਪੇਂਦਰ ਨਾਥ ਦੱਤ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਵੈਨਕੂਵਰ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਅੰਦੋਲਨ 'ਚ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਉਸ ਪ੍ਰਤਿਨਿਧ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਜਿਹੜਾ ਕਨੇਡਾ 'ਚੋਂ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢ ਕੇ ਹੈਡੁਰਾਸ ਵਿੱਚ ਵਸਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਹੇਠ ਉੱਥੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਹਿੱਤਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸੇਫਿਕ ਕੋਸਟ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨਾਂ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਬਰਕਲੇ ਵਿੱਚ ਇੰਡੀਆ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। (ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਵਰਕਰਜ਼ ਆਨ ਦਾ ਪੈਸੇਫਿਕ ਕੋਸਟ- ਰਜਨੀਕਾਂਤ ਦਾਸ - 1923) ਜਨਵਰੀ 1910 'ਚ ਵੈਨਕੂਵਰ ਤੋਂ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ 'ਸਵਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ' ਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ, ਜਿਸਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਗੁਰੂਦੱਤ ਕੁਮਾਰ ਸਨ। ਇਹ ਗੁਰਮੁਖੀ 'ਚ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗਾ। ਬਾਨਨੂੰ (ਪੱਛਮੀ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ) ਉਹਨਾਂ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਦੇ ਇੱਕ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ। 1907 'ਚ ਕਲਕੱਤੇ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਲਜ 'ਚ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਉਹ 'ਮਰਾਠਾ ਲੱਜ' ਨਾਮੀ ਬੋਰਡਿੰਗ ਹਾਊਸ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜਾ ਇਨਕਲਾਬੀ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਗੁਪਤ ਇਨਕਲਾਬੀ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। 31 ਅਕਤੂਬਰ 1907 ਨੂੰ ਉਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਵਿਕਟੋਰਿਆ ਕਸਬੇ 'ਚ ਪਹੁੰਚੇ। ਇੱਥੇ ਤਾਰਕ ਨਾਥ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਿਆਨੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਖੋਲ੍ਹੀ। ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ 1908 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ 'ਦੇਸ਼ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਗਠਨ' ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਨਿੱਕਲਦੇ ਪੰਜਾਬੀ 'ਚ 5 ਨਵੰਬਰ 1908 ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਛਪਵਾ ਕੇ ਦੇਸ਼ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੋਣ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। 'ਸਵਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ' ਅਖਬਾਰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ 'ਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। 500 ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਛਪਣ ਵਾਲਾ ਇਹ ਅਖਬਾਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਪਹੁੰਚਦਾ ਸੀ। 1911 'ਚ ਇਸਦੇ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪਰਚੇ ਨੇ ਕਨੇਡਾ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਰਦਨਾਕ ਦਸ਼ਾ ਵੱਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਲਈ ਲੇਖ ਲਿਖੇ। ਇਹਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ

ਆਰਥਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਦਸ਼ਾ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਲੜਨ। ਜੇਮਜ਼ ਕੈਮਪਬੈਲ ਨੇ 'ਟਰਬਨ ਇਨ ਇੰਡੀਆ' 'ਚ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ 'ਗੁਰੂਦੱਤ ਦਾ ਦੇਸ਼ਧੋਰੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵੱਲ ਝੁਕਾਅ ਸੀ। ਸਰਕੂਲਰ-ਏ-ਆਜ਼ਾਦੀ, ਫਰੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਅਤੇ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਸੇਵਕ ਨੇ ਜਿਹੜੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਹਨੇ ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਿੱਖ ਸਨ, ਮਾਨਸਿਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਤੌਰ'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਦੇ ਹੱਕ'ਚ ਨਿਤਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਹੈ।

ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਆਖਿਰ ਪਹਿਲਾਂ 24 ਅਪ੍ਰੈਲ 1910 ਅਤੇ ਫਿਰ 15 ਮਈ 1910 ਨੂੰ ਵਿਕਟੋਰੀਆ'ਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਹੋਏ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਈ 1910 ਦੇ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਸੇਵਕ ਦੇ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ:-

1. ਕਾਨੂੰਨ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਯੂਰਪੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਜਾ ਨਾਲ ਭੇਦਭਾਵ ਕਰਦਾ ਹੈ।
2. ਜਾਪਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਵਧੇਰੇ ਖੁੱਲ੍ਹ-ਦਿਲੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਦੁਰਵਿਉਹਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
3. ਸਿਰਫ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀ ਬੰਦਰਗਾਹਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।
4. ਕਿਉਂਕਿ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਕਨੇਡਾ ਜਹਾਜ਼ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
5. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਕੋਲ ਕਨੇਡਾ'ਚ ਜ਼ਮੀਨ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਤਰਦੇ ਸਮੇਂ 200 ਡਾਲਰ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
6. ਕਨੇਡਾ 'ਚ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਉੱਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਵਿਓਪਾਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਵੀ ਰੋਕ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸਦੀ ਮਿਸਾਲ ਕਲਕੱਤੇ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ-ਯੋਗੇਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਿਸ਼ਰ ਹੈ।
7. ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਨੂੰਨ ਪ੍ਰਜਾ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ।
8. ਬਰਤਾਨੀਆ ਅਤੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਪਿੱਛੋਂ ਵੋਟ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ। ਅਮਰੀਕਾ, ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਜਾਪਾਨ'ਚ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਭੇਦਭਾਵ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਕਨੇਡਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਰਤਾਨਵੀ ਬਸਤੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਚੰਗੀ ਹੈ। (ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਟਰਬਲ ਇਨ ਇੰਡੀਆ- ਜੇਮਜ਼ ਕੈਮਪਬੈਲ) ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਇਸ ਮੁੱਢਲੇ ਦੌਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹੋਰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇੱਕ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗੇ (1907-08) ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੋਡਰਾਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼। 1907-08 ਵਿੱਚ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਤੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਗੋਰਿਆਂ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਤਨਾਅ ਬਣਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸਦੇ ਕਾਰਨ ਆਰਥਿਕ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਤੀਨਸਲੀ ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਪਿਉਂਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂੰਜੀ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸੰਕਟ 'ਚ ਫਸਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਲਾਂਭੇ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਤੀ, ਨਸਲੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਾਂ ਖਿੱਤਿਆਂ ਦੇ ਅਧਾਰਤ ਵਰਗਾਂ 'ਚ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਟਕਰਾਵਾਂ ਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਏਸ਼ੀਆਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਕੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ'ਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਏਜੰਟਾਂ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ। (ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ) ਇਸਦਾ ਕਾਰਨ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਦੂਸਰਾ ਹਿੰਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ 'ਚ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਸੂਝ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਇਸ ਸੰਕਟ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁੱਸਾ ਭਾਰਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਨਿੱਕਲਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਨਪੀੜੇ ਬਰਤਾਨਵੀ ਗੁਲਾਮ ਸਨ। ਇੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਰੋਧਤਾਈ ਵੀ ਸੀ, ਅਮਰੀਕੀ ਮਾਲਕਾਂ ਲਈ ਇਸ ਸੰਕਟ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਫਾਇਦੇਮੰਦ ਸਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿੱਕ ਸੁੱਕ (ਸੰਪਤੀ) ਲੁੱਟ ਲਈ। ਠੰਡੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟਰਾਂਪਾਂ ਉੱਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਜੰਗਲਾਂ 'ਚ ਸੁੱਟ ਆਏ। ਇਹ ਵਰਤਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਔਰੇਗਾਨ, ਵਿਲਹਾਲਮ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇਬਰਟ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੇ। ਡੁਕੋਮਾ'ਚ ਰੇਲ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੇਲ ਕੰਪਨੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਰੱਖ ਲਏ। ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਲਈ ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ 'ਚ ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਘਿਰਣਾ ਵੱਧਦੀ ਗਈ। ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਹੋਟਲਾਂ, ਰੇਲਗੱਡੀਆਂ, ਟਰਾਂਪਾਂ ਅਤੇ ਸਿਨੇਮਾ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਬਾਗਾਂ'ਚ ਉਹਨਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਫਰਤ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਸਿਰਫ ਅਮਰੀਕੀ ਮਾਲਕ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਭਾਰਤੀਆਂ) ਦੇ ਹੱਕ'ਚ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ ਇੱਥੇ ਇਹ ਵੀ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੋਰੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਹੜਤਾਲ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸਗੋਂ ਮਾਲਕ ਹਿੰਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਮਜ਼ਦੂਰੀ

ਦੇ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਨੇ ਵੀ ਗੋਰੇ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ, ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਨਫਰਤ ਨੂੰ ਉਤੇਜਤ ਕਰਨ'ਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰਾ ਸੀ ਉਥੇ ਦੂਸਰਾ ਹਿੰਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ ਸੂਝ ਤੋਂ ਕੋਰੇ ਹੋਣਾ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅਮਰੀਕਾ ਪਿੱਛੋਂ ਦੰਗੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ'ਚ ਫੈਲੇ। 21 ਸਤੰਬਰ 1907 ਦੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਆਉਟਲੁੱਕ'ਚ ਛਪਿਆ, "ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਰਾਜ ਦੇ ਬੈਲਿੰਘਮ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹਿੰਸਾ ਕੀਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਸਪਤਾਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਆਪਕ ਜਾਤੀ ਦੰਗੇ ਹੋਏ। ਕੁੱਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਬੇਚੈਨੀ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਵੱਧਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਾਸ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਮਰੀਕੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਨੀ ਵੱਧ ਗਈ ਅਤੇ ਦੰਗੇ ਹੋਏ। ਕੁੱਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਜਾਤੀ ਵਖਰੋਵਿਆਂ ਅਤੇ ਪਾੜ੍ਹਿਆਂ ਕਾਰਨ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ।"

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਲਗਭਗ 1000 ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਇੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਵੈਨਕੂਵਰ ਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਗੋਰਿਆਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਤਾਰ ਭੇਜ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿੱਥੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਵਾਬ ਆਇਆ, "ਜੇ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।" ਬਰਤਾਨਵੀ ਹਕੂਮਤ ਨੇ ਵੀ ਗੈਰਸਰਕਾਰੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਭੇਜਿਆ ਕਿ, "ਇਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਮੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਕਨੇਡੀਅਨ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ।" (ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਇੱਕ ਵੱਖਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ'ਤੇ ਫੇਰ ਕਿਤੇ ਲਿਖਾਂਗੇ।) ਮਾੜਾ ਸਰਜਨ ਜਦੋਂ ਰੋਗ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਰੀਰ ਦਾ ਅੰਗ ਹੀ ਕੱਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਵੇਂ ਹੀ ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇਸ ਰਾਜਨੀਤਕ ਬੇਚੈਨੀ ਦਾ ਹੱਲ ਇਹ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨੂੰ ਇੱਥੋਂ ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਹਟਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਬਸਤੀ ਹੋਂਡਰਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। 1907-08 ਦੇ ਦੰਗੇ ਦਬ ਗਏ ਸਨ। ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਮੰਗ ਵੱਧ ਗਈ ਸੀ। ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਹੋਂਡਰਸ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸੰਤ ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਕਥਾ 'ਚ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਜਦੋਂ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤੇ'ਚ ਸਨ ਤਾਂ ਇਕ ਗੋਰੇ ਯਾਤਰੀ ਨੇ ਸਫਰ ਦੌਰਾਨ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਬਹਾਨੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਹੋਂਡਰਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।" ਉਹਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ, "ਬੇਸ਼ੱਕ ਉੱਥੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦੀਆਂ ਕਾਫੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹਨ, ਪਰ ਤਨਖਾਹ ਐਨੀ ਘੱਟ ਹੈ ਕਿ ਸਖਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਐਨਾ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਕਮਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਪਿਸ ਮੁੜ ਜਾਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉੱਥੇ ਦਲਦਲ ਹੈ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਿਸਮ ਦਾ ਮੱਛਰ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਲਈ ਗੈਰ ਅਨੁਕੂਲ ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ, ਮੌਤ ਦਾ ਵੀ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ।" "ਭਾਰਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਭਾਰਤੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੁੱਝ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਗੰਦੇ ਹਨ।" ਇਹ ਝੂਠਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ-ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਇੱਕ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਉਹ ਲੰਗਰ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ'ਚੋਂ ਕੋਈ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਰ ਆਦਮੀ ਡੇਢ ਡਾਲਰ ਪ੍ਰਤੀਦਿਨ ਕਮਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਰੋਜ਼ ਨਹਾਉਂਦੇ ਵੀ ਸਨ।

ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਮਿਸ਼ਨ (ਦਲ) ਬਣਾ ਕੇ ਜਿਸ'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭਾਈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸ਼ਾਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਏਨੀ ਘੱਟ ਸੀ ਕਿ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਰਾਇਆ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਹੋਪਕਿੰਸਨ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ ਨਾ ਪੈਸਾ ਲਿਆ। (ਭਕਨਾ) ਭਾਈ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਉੱਥੋਂ 110 ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਲਿਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਕਹਾਣੀ ਸਮੇਤ ਉਹਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਹਮਾਇਤੀ ਹਮਾਇਤੀ ਅਖਬਾਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ ਗਈ। ਦੋਹਾਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਆਂ ਨੇ ਉੱਥੋਂ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਦੱਸੀ ਅਤੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਰਿਪੋਰਟ ਸੁਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਕਨੇਡਾ ਛੱਡ ਕੇ ਹੋਂਡਰਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼, ਕਨੇਡਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਰ ਭੇਜੇ ਕਿ, "ਸਾਡੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਉਲਟ ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਹੋਂਡਰਸ ਭੇਜਣ ਦਾ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਇਸਨੂੰ ਅਸੀਂ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਜੇ ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਸਾਨੂੰ ਜਬਰਦਸਤੀ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਜਾਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਾਂਗੇ।" (ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਚ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਕੋਟਲਾ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦਾ ਹਵਾਲਾ) ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਾਲ ਚੱਲੀ। ਹੋਂਡਰਸ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਸਿਨੇਅਰ ਨੂੰ ਸੱਦਿਆ। ਉਹ ਭਾਰਤ 'ਚ ਰਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਰਦੂ-ਹਿੰਦੀ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਭਾਰਤੀ ਦੇ ਘਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਹੋਂਡਰਸ ਆ ਜਾਣ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਨਾ ਮੰਨੇ। ਆਖਰ ਉਹਨੇ ਵਾਪਿਸ ਜਾ ਕੇ ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਭੇਜੀ, ਜਿਹੜੀ ਵੈਨਕੂਵਰ ਵਰਡ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ਸੀ। ਜਿਸ ਉੱਤੇ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਪਿਰਟ ਤੇ ਤੱਤ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਉਹਨੇ ਲਿਖਿਆ, "ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਸਿੱਖ

ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਉਹ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਜੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਬਰੀ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 50,000 ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਟਰੋਲ'ਚ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਲੱਖ ਗੋਰੇ ਫੌਜੀ ਭੇਜਣੇ ਪੈਣਗੇ।" ਕਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੀ ਕੀਮਤ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਚੁਕਾਉਣੀ ਪਈ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੈਂਬਰਿਜ ਵਾਪਸ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੈਕਸਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਕਰ ਲਏ ਹਨ, ਛੇਵਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰਕੇ ਡਿਗਰੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੈਕਸਨ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹੋਂਡਰਸ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਹਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਸੈਨੇਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕਰ ਵੀ ਲਵੇ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਡਿਗਰੀ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਸੈਨੇਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲੇ, ਉਹਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨਹੀਂ, ਇੱਕ ਸਮਾਜਕ ਕਾਰਕੁੰਨ ਹੋ, ਵੈਨਕੂਵਰ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲ ਗਈ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਿਗਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।" ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਸਲੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵੀ ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਹੋਇਆ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ, ਵਾਤਾਵਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ। ਇੱਕ ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਫ ਸੁਥਰੇ ਨਹੀਂ, ਦੰਗੇ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਗੈਰ-ਸਿੱਖਿਅਤ ਹਨ ਆਦਿ। ਇਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਪਿੱਛੇ ਇੱਕ ਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਕਨੇਡਾ ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਬਸਤੀ ਹੈ, ਇੱਥੇ ਸਿਰਫ ਗੋਰਿਆਂ ਨੂੰ ਰਹਿਣ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੱਗ ਦਾ ਤਾਂ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧ ਸੀ। ਇੱਕ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭੇਦਭਾਵ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ 'ਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੇਟੇਨ ਦੇ ਨੋਟ ਦੀ ਇੱਕ ਕਾਪੀ 15 ਜੁਲਾਈ 1915 ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਸ 'ਚ ਦਰਜ ਸੀ ਕਿ, "ਕੰਪਨੀਆਂ ਹਾਦਸਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ। ਮਨੋਰੰਜਨ ਕੇਂਦਰਾਂ ਅਤੇ ਚਰਚ'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਦੁਰਵਿਉਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ'ਚ ਕਨੇਡੀਅਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਤਿੱਖੀ ਘਿਰਣਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਭਾਵਨਾ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੰਗੇ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਰੋਜ਼ੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਦੁਰਵਿਉਹਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਟਾਲਾ ਵੱਟਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।"

ਰੈਡ ਵਿਲੋ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਬਰੈਂਚ ਵਲੋਂ 11 ਅਗਸਤ 2013 ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਸਮਾਂ ਸਵੇਰੇ 11.30 ਵਜੇ ਸਲਾਨਾ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ

ਅਪੀਲ

ਰੈਡ ਵਿਲੋ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਬਰੈਂਚ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਡੇਅ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣਗੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਬੱਚਿਆਂ, ਆਦਮੀਆਂ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਵੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਨਾਮ ਵੰਡੇ ਜਾਣਗੇ। ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਲੱਬ ਦੇ 261 ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ 119 ਔਰਤਾਂ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਹੈ। ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੈਡ ਵਿਲੋ ਪਾਰਕ ਜੋ ਕਿ ਕੋਟਰੈਲ ਅਤੇ ਵੈਲੀਕਰੀਟ ਦੇ ਖੂੰਜੇ ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੰਪਰਕ

416-371-1315, 416-616-4555, 416-219-2542

STARLANE PAINTING

Residential • Commercial • Industrial

- Hotel • Motel • Exterior
- Interior • Spray Painting
- Office Painting • Drywall Fixing

ਘਰ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਹੋਵੇ ਦੁਕਾਨ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਨ ਵਧਾਈਏ ਰੰਗਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੀ

Call For FREE Estimate

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਧੀਆਂ ਪੇਟਿੰਗ ਲਈ 20 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਹਰਜੀਤ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਹਰਜੀਤ ਧਨੋਆ

416.230.4000 • 647.409.1092

www.STARLANEPAINTING.com

Hiring Drivers/Owners/Operators

GALAXY

Freightline Inc.

We Offer:

- Competitive Salary
- Fuel Cards
- Late Model Equipment
- New Pay Package
- On Site Maintenance Facility
- Extra Drops and Pickups Paid
- Guaranteed Miles Per Month
- Guaranteed Home Time

For: GTA

- ON-QC
- ON-MB-AB-BC
- USA

Tel: 1.877.251.5299

Fax: 416.644.8882

Email: dispatch@galaxyfreightline.com

We Require:

- 2 Years Experience
- Clean Current Abstract
- Ability to cross border
- Positive, Professional Attitude

**1580 Britannia Road East
Mississauga, ON L4N 1J2**

NANAK

Happy Vaisakhi
ਵੈਸਾਖੀ ਦੀਆਂ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

Vegetarian Appetizers, Easy to Serve...

Mouth Watering Delicious Desserts...

Authentic Pure Dairy Products...

www.nanakfoods.com

EVEREST TRADERS INC.

Wholesaler & Distributor of Nanak, Punjab King & Bambino Products

ਵੈਸਾਖੀ

ਦਿੱਖਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਲੱਖ ਲੱਖ ਵਧਾਈਆਂ

PUNJAB KING

Quality Products, Quality Service, 100% Guaranteed

For Wholesale Enquiries Call:

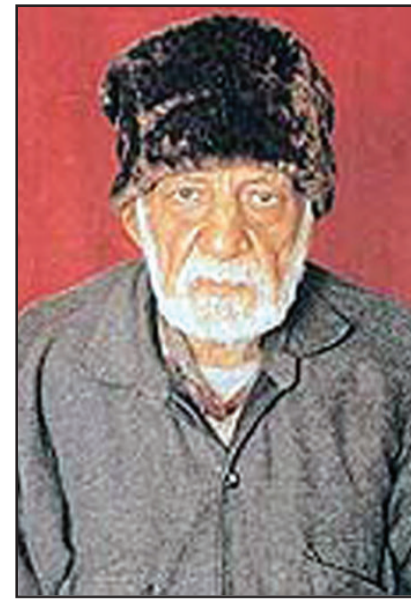
Tel: 905.673.5758 • Fax: 905.673.5756

www.everesttraders.com • E-mail: info@everesttraders.com

The Great Punjab Business Centre, 3968 Drew Road, Unit 137, Mississauga, ON L4T 6A3

ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ

ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ ਨੂੰ ਸਲਾਮ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ

ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੀ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ। ਵਧੀਆ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਇਨਸਾਨ ਹੀ

ਇਸ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਗੌਰਮਿੰਟ ਸਕੂਲ ਟੀਚਰਜ਼ ਯੂਨੀਅਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਹਿਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਣ ਰਾਹੀਂ

ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਮਰੇਡ ਡਾਂਗ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਦੀ ਧੜਕਣ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਵੀਅਤਨਾਮ ਦੇ ਰਹਿਬਰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹੋਚੀਮਿਨ, ਜੋ ਝੋਪੜੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿਕੇ ਉਮਰ ਗਜ਼ਾ ਗਏ, ਵਾਂਗ ਕਾਮਰੇਡ ਡਾਂਗ ਵੀ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣਾ ਘਰ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਏਕਤਾ ਭਵਨ ਦੇ ਇੱਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਕੇ ਇੱਕ ਨਿਵੇਕਲੀ ਪਿਰਤ ਪਾਈ। ਆਪਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ਮਈ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਕੁਤਾਬਾ

ਵੀ ਲਿਖੀਆ ਜਨਸਜ ਟਾਰੋਰਿਜ਼ਮ ਇਨ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਟੇਟ ਰੀਜਿਨ ਆਫ ਪੌਲਿਟਿਕਸ। ਭੁਲਾਰਿਆ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਦਮ ਚਿੰਨਾ ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਨਸੀਹਤ ਕੀਤੀ।

ਸਟੇਜ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੂਰ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਅੰਤ ਤੇ ਸਰਦਾਰ ਮੱਘਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ (ਕਲੱਬ ਇੰਡੀਅਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸਿਟੀਜ਼ਨਜ) ਨੇ ਸਾਰੇ ਆਏ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ 'ਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿਸਾਲੀ ਯਾਦਗਾਰੀ ਆਪਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਮੁੱਚੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਰੋਹ 'ਚ ਉਭਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ।

ਰੇਲਾਅਸਨ ਸਥਿਤ ਸਾਉਥ ਸਪੋਟਸਪਲੈਕਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਪੂਤ ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ ਨੂੰ ਗਰੇਟਰ ਟੋਰੰਟੋ ਏਰੀਏ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਫਰੈਂਡਜ਼ ਆਫ ਸੀ ਪੀ ਆਈ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ ਛੇਜਲ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਭਰੇ ਦਿਲਾਂ ਨਾਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਅਰਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਾਮਰੇਡ ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾਂ, ਕਾਮਰੇਡ ਬਲਦੇਵ ਸਹਿਦੇਵ, ਮਾਸਟਰ ਭਗਤ ਰਾਮ ਸਾਬਕਾ ਐਮ ਪੀ, ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ, ਸਾਥੀ ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਵੀ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਨੇ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਪੂਰੀ ਕਵਰੇਜ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਯੁੱਗ ਪੁਰਸ਼ ਕਾਮਰੇਡ ਸਤਪਾਲ ਡਾਂਗ ਦੀ ਜੀਵਨੀ, ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਲੜੇ ਗਏ ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ, ਲੰਬਾਂ ਸਮਾਂ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਛੇਹਰਟਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਬਤੌਰ ਐਮ ਐਲ ਏ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਮਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨੀ ਦੇ

ਹਿਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਕੀਤੇ ਕੰਮਾਂ ਤੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡਾਂਗ ਸੱਚ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਬੇਦਾਗ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਤੇ ਸਾਦਗੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਸਨ। ਲੋਕ ਹਿਤਾਂ ਲਈ ਜੀਵਨ ਅਰਪਣ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਵਿਮਲਾ ਡਾਂਗ ਨੇ ਔਲਾਦ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਕਾਮਰੇਡ ਸੁਰਜਨ ਜ਼ੀਰਵੀ, ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਹਰਜੀਤ ਬੇਦੀ, ਕੁੰਢਾ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ, ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ (ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼) ਮਾਸਟਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਇਕਬਾਲ ਸੁੰਬਲ, ਮਾਸਟਰ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜੋਗਿੰਦਰ ਗਰੇਵਾਲ (ਪੰਜ ਪਾਣੀ), ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਪਾਖਰ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਸਰਪੰਚ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੁਰਘੂਰੀ ਨੇ ਵੀ ਸਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ

Village of India

Restaurant & Sweets

Tel: 905 - 450 - 3333

114 Kennedy Road, South, Brampton, ON L6W 3E7
(Between Queen / HWY 7 & Steeles)

Since 1998

www.villageofindia.ca

*Open 7 days a Week * Pur Veg. Authentic Fine Indian Cuisine

PARTY HALL

(up to 100 people)

Party Hall + Catering + Seating Arrangement+ Sound System + Lighting

*DINE IN *TAKE OUT *CATERING *SWEETS & SNACKS

Commitment to Excellent Services

Harbans Singh
Insurance and Mortgage Advisor

Punjab Insurance Inc

Your Financial Experts

Super Visa Insurance | Disability Insurance | Life Insurance | Critical Illness Insurance | Mortgage Insurance | Segregated Funds | RRSP & TFSA | RESP |

Phone: 416-817-7142
Fax: 416-213-9010
Email: dharbans@hotmail.com

10-7003 Steeles Avenue West, Toronto, ON, M9W 0A2

CHERA IMMIGRATION CONSULTANCY SERVICES

Specializing in:

- Appeals
- H&C Cases
- PRRA Appeals
- Sponsorships
- Refugee Claims
- Admissibility Hearings
- Super Visa / Affidavits/ Declarations
- Skilled Workers
- Citizenship Matters
- Work/Study Permits

22
Years
of Service

Sardara Singh Chera

B.A., M.A.

Former Member (Commissioner) Of The Immigration And Refugee Board Of Canada
Commissioner Of Oath
Regulated Canadian Immigration Consultant

Tel: 905-461-9885

sschera@rogers.com

WE PROVIDE ALL IMMIGRATION AND CITIZENSHIP SERVICES.

2355 Derry Rd. E. Unit # 35 Skyport Corporate Centre Mississauga, ON. L5S 1V6

Ideal Acupuncture

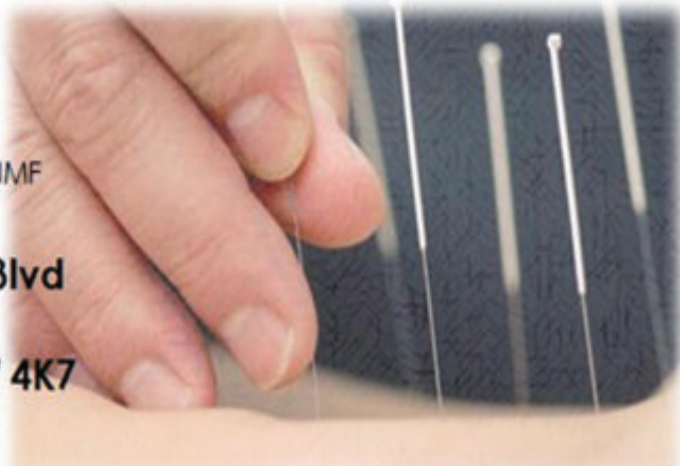
CLINIC

Vijay K. Sharma

MD (ACU) OAATCM, WNMF

200 County Court Blvd
Unit A1
Brampton, ON L6W 4K7

Tel: 905.454.1277

- * Residential
- * Commercial
- * Investment

HomeLife / Superstars

Real Estate Ltd., Brokerage
Each office is independently owned & operated

Off: 905-792-7800

Fax: 905-792-9092
2565 Steeles Ave. E. Unit 11
Brampton, Ontario L6T 4L6
Email: sliddar@hotmail.com

Sukhdev Singh Liddar
Sales Representative

Cell: 416-274-1146

Rush Lube Inc.

Complete Truck Repairs
& Truck Wash with Drive Thru Truck Services

Jaskaranjit Singh (Jas)

32 Rutherford Road South
Brampton, ON L6W 3J1
Tel: 905.453.6344
Fax: 905.456.2065
Email: rushlube@hotmail.com

Century 21 Green Realty Inc., Brokerage

Each office is independently owned and operated

Sohan Mann

Sales Representative

Dir: 416-564-1699
Off: 905-565-9565
Fax: 905-565-9522

Email: sohanmann@hotmail.com

151 Superior Blvd. Unit 19-21, Mississauga ON L5T 2L1
Buy Green, Build Green... Save Environment!!!

www.avenueoptical.ca

Vijay K. Sharma

Licensed Optician &
Contact Lens Fitter

200 County Court Blvd
Unit A1
Brampton, ON L6W 4K7

905.454.1277

info@avenueoptical.ca

GILL

Truck & Trailer Repair and Mobile Service

OPEN 7 DAYS
A WEEK

Cell: 416.312.4707
Tel: 905.458.3455
Fax: 905.458.3456

04 Blair Dr.
Brampton, ON
L6P 2X5

gilltruckandtrailer@yahoo.com

Inderjit Gill
Heavy Duty Truck & Trailer
Mechanic

METRO IMMIGRATION

(DIVISION OF METRO LEGAL & IMMIGRATION INC.)

Family Sponsorship * Spousal * Super Visa for Parents and Grand Parents * Visitor Visa * Skilled Workers

* Investors * PNP * Nannies * Business Applicant * Student Visa * Work Permits(LMO) * Appeals

Suresh Gupta

Certified Immigration
Practitioner(RCIC)

Head Office:
2355 Derry Rd. E
#12 Miss. ON
L5S 1V6
905.673.1200
1.800.694.1373

India Office: 98148 66633
Brampton: 905 794 6003
Toronto: 416 840 7554
info@metroimmigration.com
www.metroimmigration.com
www.metroimmigration.org

ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ : ਮਿਸਾਲਾਂ ਬਾਲ ਕੇ ਚਲਣਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਰਾਤ ਬਾਕੀ ਏ

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ
ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ 100ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਟੋਰਾਂਟੋ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਗਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਤੋਂ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਰਥ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣੀ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਗਦਰ ਲਹਿਰ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਕ ਮਹੱਵਪੂਰਨ ਕੈਲੰਡਰ ਪੰਜਾਬੀ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਆਦਿ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੈਲੰਡਰ ਇਕ ਸਾਂਭਣਯੋਗ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਲਾਘਾ ਹੋਈ ਤੇ ਕਈ ਥਾਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਵਸਤੂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਕੈਲੰਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਮਾਸਟਰ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਭਦੋੜ ਦੀ ਕੈਨੇਡਾ ਆਮਦ ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਕਿ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 29 ਜੂਨ, 30 ਜੂਨ ਤੇ 1 ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚ

ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। 'ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼' ਪੇਪਰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ।
29 ਜੂਨ, 2013 (ਗਦਰ ਮਾਰਚ) ਇਹ ਮਾਰਚ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਵੇਂ ਵਾਈਲਡਵੁੱਡ ਪਾਰਕ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮਾਰਚ ਵੈਸਟਵੁੱਡ ਮਾਲ ਨਜ਼ਦੀਕ ਸਕੂਲ ਦੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਲਾਟ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕ ਕਾਫ਼ੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਜੋਸ਼ ਵਿਚ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਵਿਚ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਮਾਟੋ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਮਾਰਚ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾਜਨਕ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਗਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਮਾਰਚ ਦਾ ਡਸਿਪਲਨ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਮਾਰਚ ਸਾਈਡਵਾਕ ਤੇ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸੜਕ ਤੇ ਮਾਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕਮੇਟੀ ਕਿਉਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੀ? ਇਹ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੈ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਮਾਲਟਨ ਦੁਆਰਾ ਖਾਣੇ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸਟੇਜ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਗਰੇਟਰ ਪੰਜਾਬ ਪਲਾਜ਼ਾ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ

ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਸੀ। ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸੀ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਕਸ ਸੀ। ਕੁਰਸੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾਮਾਤਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਧੁੱਪ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਸਰੋਤੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨਪੂਰਵਕ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ।
30 ਜੂਨ, 23013 (ਨਾਟਕ ਮੇਲਾ) ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੋਜ਼ਾ ਥੀਏਟਰ ਬਰੈਂਪਟਮ ਵਿਖੇ 11.00 ਵਜੇ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 6.00 ਵਜੇ ਤੱਕ ਚਲਿਆ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਹਰ

ਐਂਜਲਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੋਰੀਓਗ੍ਰਾਫੀ 'ਹਿੰਦ ਵਾਸੀਓ ਰੱਖਣਾ ਯਾਦ ਸਾਨੂੰ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਹੀਰਾ ਰੰਧਾਵਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਨਾਟਕ 'ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ' ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਜੁਝਾਰੂ ਵਿਰਾਸਤ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਦੂਜਾ ਨਾਟਕ ਸੀ 'ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ' ਜੋ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਆਏ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਦਸ਼ਾ ਦਾ ਵਰਨਣ ਸੀ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ

ਗਦਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੁਆਲੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਆਪਣਾ ਸੁਨੇਹਾ ਛੱਡਣ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਸਫਲ ਰਿਹਾ। ਤੀਜਾ ਨਾਟਕ 'ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜਹਾਜ਼' ਜਸਪਾਲ ਢਿੱਲੋਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਰੂਪਮਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਚੌਥਾ ਤੇ ਆਖਰੀ ਨਾਟਕ 'ਇਕ ਸੁਪਨੇ ਦੀ ਪੁਲੀਟੀਕਲ ਮਰਡਰ' ਬਲਜਿੰਦਰ ਲੇਲਣਾ ਤੇ ਸਰਬਜੀਤ ਅਰੋੜਾ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਸੀ। ਇਹ ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹ

AVTAR SINGH KAMBOJ
Real Estate Representative
Dir: 416-319-9830
Email: akamboj@trebnet.com

Sutton
Residential, Commercial & Investment

SUTTON-ROYAL REALTY BROKERAGE
INDEPENDENTLY OWNED AND OPERATED
45 Woodbine Downs Blvd., #3
Toronto, Ontario M9W 6N5

Bus: 416-748-7900 Fax: 416-674-1682

www.skydomeauto.ca

SKYDOME

GROUP OF COMPANIES

FLEET DISCOUNTS

Drive Clean Test & Repair Facility

Specialize In:

- Paint, Collision
- Mechanical Work
- Fleet Paint & Body Work
- Insurance Claims Welcome

Special Prices on Lease Return Vehicles

www.skydomeauto.ca
<http://skydomeauto.goldbook.ca>

Towing Across North America

TIRES

4 Locations To Serve You! Head Office: 905-874-9878

<p>SKYDOME AUTO & BODY CENTRE 308 Rutherford Rd. Brampton, ON L6W 3K7 Office: 905-874-9878 Fax: 905-874-9747 skydome_auto@hotmail.com</p>	<p>SKYDOME EMISSION & ALIGNMENT CENTRE 210 RUTHERFORD RD SOUTH OFFICE : 905-450-9878 FAX: 905-450-9808.</p>	<p>SKYDOME AUTO SALES & SERVICES & STAFFORD TRUCK CENTRE 30 STAFFORD DR BRAMPTON OFFICE: 905-460-0200 FAX: 905-460-9451</p>	<p>SKYDOME AUTO & BODY WORKS 7089 TORBRAM RD UNIT# 4 MISSISSAUGA, ON L4T 1G7 OFFICE : 905-362-7001, FAX : 905-362-6002</p>
---	---	---	--

ਗਿਆ। ਕਰਮੂ ਦਾ ਪਾਤਰ ਆਪਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕਤਾ ਤੇ ਦਿੱਖ ਕਾਰਨ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੀ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ ਜੋ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਨੰਗਾ ਕਰਦਾ ਸੀ ਜਿਹੜੀਆਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਟਕ ਦੌਰਾਨ ਦਰਸ਼ਕ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਭਰਪੂਰ ਤਾੜੀਆਂ ਵਜਾਉਂਦੇ ਰਹੇ।

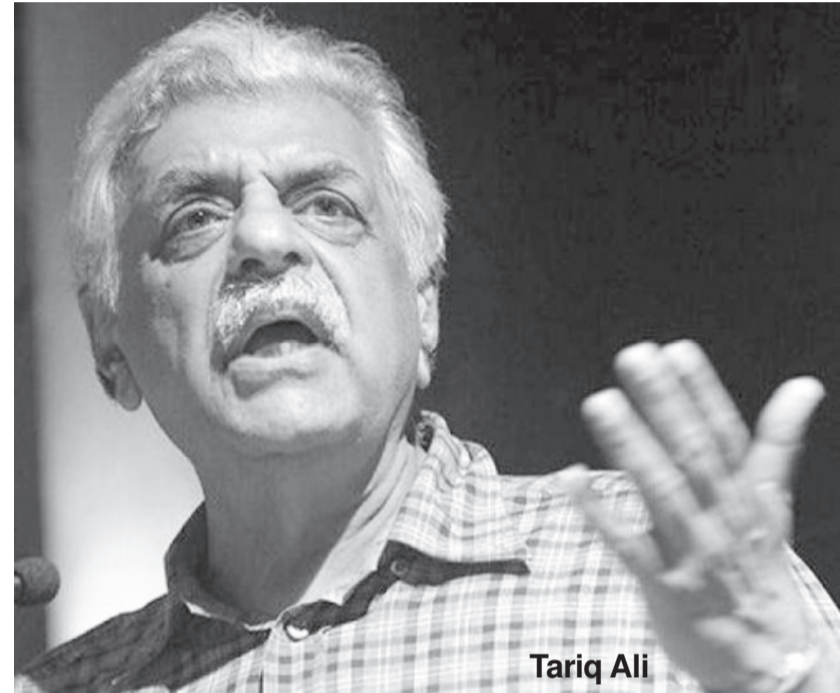
1 ਜੁਲਾਈ 2013 (ਗ਼ਦਰ ਕਾਨਫਰੰਸ) : ਲੋਫਰ ਲੋਕ ਆਡੀਟੋਰੀਅਮ ਵਿਚ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਲਗਭਗ 11 ਵਜੇ

ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤੇ ਲਗਭਗ 6.30 ਵਜੇ ਤੱਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ‘ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ’ ‘ਤੇ ਡਾ. ਵਰਿਆਮ ਸੰਧੂ ਵਲੋਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜੋ ਕਿ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਕ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਕੀਦੇ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਰੱਖੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਤੇ ਜਾਤਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਸਨ, ਜਾਤ ਜਾਂ ਧਰਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕਮੁਠਤਾ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਿਘਨ ਨਹੀਂ ਪਾ ਸਕਿਆ। ‘ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ’ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਰਘਬੀਰ ਸਿਰਜਣਾ ਨੇ ਭਰਪੂਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ‘ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ’ ਬਾਰੇ ਡਾ. ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਵੱਧ ਤੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਦੀ ਕਵਿਤਾ ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਡਾ. ਸੁਤਿੰਦਰ ਪੰਜਲ ਨੇ ਬਾਖ਼ੂਬੀ ਕੀਤੀ। ਸਮੁੱਚੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਬਹਿਸ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੁੱਛੇ ਜੋ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤੇ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਕਵੀ ਦਰਬਾਰ

ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਗ਼ਦਰ ਲਹਿਰ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੌਰਾਨ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਸੀ। ਰੈਂਡ ਵਿੱਲ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਕਲੱਬ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ : ਭਾਵੇਂ ਗ਼ਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਇਸ ਕਲੱਬ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਮਹੀਨਾਵਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਕਲੱਬ ਦੇ 10-15 ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਮਾਸਟਰ ਰਾਮ ਕੁਮਾਰ ਭਦੌੜ ਦੀ ਆਮਦ ਸਮੇਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ 25 ਤੋਂ 30 ਮਰਦ ਤੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਕਲੱਬ

ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਗ਼ਦਰ ਮਾਰਚ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਕਲੱਬ ਦੇ ਲਗਭਗ 70 ਮਰਦ ਇਸਤਰੀ ਮੈਂਬਰ ਵਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਮਾਟੋ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਕਲੱਬ ਦੇ 54 ਮਰਦ ਇਸਤਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਗ਼ਦਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ 15 ਮਰਦ ਇਸਤਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰਕੇ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਤੇ ਗ਼ਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਸਾਹਿਤ ਵੀ ਖਰੀਦਿਆ ਜੋ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Tariq Ali

The Western media has become the central pillar of the prevailing order in a unipolar world, where there is virtually no or limited opposition, Tariq Ali, Left intellectual, filmmaker and Editor of New Left Review, said. Delivering the inaugural lecture hosted by the Media Development Foundation (MDF) for the Class of 2014 of the Asian College of Journalism (ACJ), Mr. Ali said that “when political pressures are put on journalism, as is increasingly the case in the Western world, then we have to see it as a dangerous development that threatens and hollows out democracy itself.”

“Without a free flow of information, there can be no serious democracy or democratic functioning in a country,” he said while talking on ‘The state of journalism in the 21 century: Celebrities, Trivia and Whistleblowers’.

Mr. Ali pointed to the media response to the Snowden exposes to show how quickly the media in the U.S., Britain and parts of Europe began to refer to him

not as a whistle-blower but a fugitive, “as if he is already a criminal.” It was a tragedy that India did not even think twice before rejecting Mr. Edward Snowden’s plea for asylum. “India did not even show the courtesy of a polite refusal; just an instant reflex that we must not antagonise the new political masters,” he said.

According to Mr. Ali, the notion of a free press in the Western media in the 20 century evolved as a counterpoint to the monopolistic State-owned model of erstwhile Soviet Union with the aim of showing its superiority by accommodating diversity of voices. In terms of what it published and what it showed, the Western media gained its peak during the Cold War era, he said.

Holding that the political situation or conjuncture of global crises influences the media in particular times, he noted that the infiltration of celebrity trivia into mainstream media was a phenomenon that began at the end of the Cold War, and the subsequent decline that

set in was very sharp. The media became relaters of reports of what other people or governments had to say. Investigative journalism disappeared as the media engaged more and more in human stories and celebrity trivia; in fact, the gusts of change did not even spare a serious and respected newspaper like The Guardian.

In fact, Mr. Ali advanced his view that the astonishing hysteria in the mass media that raised the death of Princess Diana into a catastrophe would in later years get transferred in a

strange way when the media reported about a faraway country that was being targeted by the West would reach saturation point, “one could say, a rather expensive way to teach Americans geography.”

Pointing out that television or radio news even from two decades ago may be unrecognisable today, he cautioned young journalists that times may change again. “It is important [for young journalists] not to forget the history of journalism and its development.”

As much as his broadside on capitalism and

how it was far from being a conjoined twin of democracy, a few asides too seemed to go down well with the largely youthful audience. For instance, cheers and applause greeted his remark about Montek Singh Ahluwalia when the latter was his junior at an Oxford college. “I haven’t changed since then; neither has he ... still the same deeply conservative person.”

N. Ram, Director, Kasturi & Sons Ltd and former Editor-in-Chief of The Hindu, who is an MDF Trustee, MDF chairman Sashi Kumar and ACJ faculty participated.

Without free information, no serious democracy

Gill Appliances & Heating Services
Residential, Commercial Service and Installation

24 Hour Service

Call: Surinder Gill
905.460.5544

*****Repair and Install duct, heating, humidifier, air conditioner, water heater, dish washer, dryer, stove, fridge*****

ਜਗਦੀਸ਼ ਗਰੇਵਾਲ/
ਜਗਦੀਪ ਕੈਲੇ

ਹਕੀਕੀ
ਤਸਵੀਰ

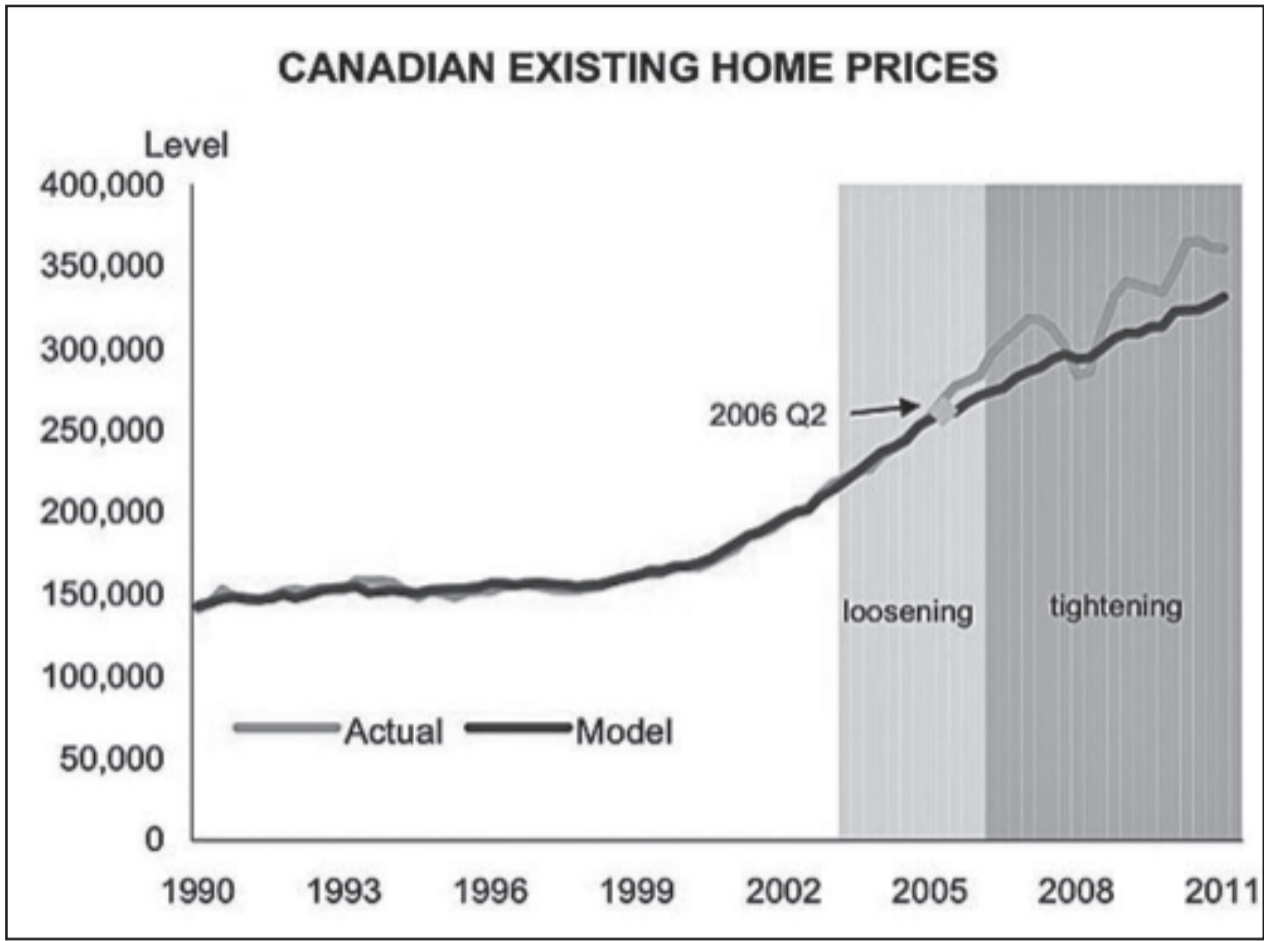
ਆਧੁਨਿਕਤਾ ਦੇ ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਬਦਲਦੇ ਸਰੋਕਾਰ

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੀ ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਆਰਟੀਕਲ ਲੜੀਵਾਰ ਛਾਪੇ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਰਹੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਚਿਹਰੇ ਮੁਹਰੇ ਉੱਤੇ ਝਾਤ ਮਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਬਰੈਂਪਟਨ ਕਿਵੇਂ ਬਦਲ ਰਹੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਜਿਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੁਰਾਣਾ ਬਰੈਂਪਟਨ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਵਰਤਮਾਨ ਵਾਲਾ ਬਰੈਂਪਟਨ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਇਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਟੋਰਾਂਟੋ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਡਾਊਨ ਟਾਊਨ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਅਪਾਰਟਮੈਂਟ ਕਿਰਾਏ ਉੱਤੇ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇੱਥੇ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ, ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਉਪਜਦੇ ਅਵਸਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਲਈ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਕਾਫੀ ਵੱਡਾ ਉੱਦਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਸਟਾਫ ਰਿਪੋਰਟਰ ਦੀ ਤਨਖਾਹ, ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਖਰਚਿਆਂ ਉੱਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੀ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਤੱਕ ਜਾਣਨ ਦੀ ਚਾਹਤ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਐਥਨਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅਖਬਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਤਜਰਬਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਔਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਅੰਸਭਵ ਹੈ। ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦਾ ਇਹ ਉੱਦਮ ਇਸ ਖੱਪੇ ਵੱਲ ਵੀ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਧੂਹ ਕੇ ਲਿਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ 9ਵੇਂ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਆਪਣਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖਬਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਐਸਾ ਅਖਬਾਰ ਜੋ ਇਸਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਪਰੀਖੇ ਵਿੱਚ ਪੜਚੋਲ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਸਕੇ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟੋਰਾਂਟੋ ਸਟਾਰ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸਦੀ ਸਲਾਹੀਅਤ ਕਰਨੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉੱਦਮ ਵਕਤੀ ਅਤੇ ਥੋੜ ਚਿਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਵੱਸੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਖਤ ਲੋੜ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਕਰੇ ਕੌਣ? ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੇ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਇਹ ਲੇਖ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀ ਖੋਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਖੂਬੀ ਲਿਖੇ ਗਏ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਬਦੋਲਤ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦਾ ਜੋ ਸਰੂਪ ਬਦਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਦਾ ਬਿਹਤਰੀਨ ਉਪਰਾਲਾ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਾਪਦਾ ਇੰਝ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਟੀਚਾ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹਣਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੁੱਖ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਾਵਾਂ ਦੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਰਿਹਾ। ਦਰਪੇਸ਼ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਦਲਦੇ ਦੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂੰ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲਿਖਣ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਫਰਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਰਕ ਹੀ ਸੁਆਲ ਖੜਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ

ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਦੁੱਖੜੇ ਕੌਣ ਸੁਣੇ? ਕੌਣ ਗੱਲ ਕਰੇ ਕਿ ਖਾਸ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਝਣ ਲਈ ਖਾਸ ਫਾਰਮੂਲਿਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਬੂਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਐਥਨਿਕ ਅਖਬਾਰ ਕੋਲ ਅਜਿਹੇ ਸ੍ਰੋਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ ਕੋਈ ਖੋਜ ਭਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਣ। ਸੋ ਇਹ ਮਜਬੂਰੀ ਸਾਡੀ ਵੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਘੱਟ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ, ਸਮਝ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿੱਤ ਮੁਤਾਬਕ ਨਾ ਵਰਤੀਏ। ਹੱਥਲੇ ਆਰਟੀਕਲ ਸਮੇਤ ਸਾਡੇ ਪਾਠਕ ਕੱਲ ਅਤੇ ਪਰਸੋਂ ਜੋ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖ ਪੜਨਗੇ, ਉਹ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਵੱਡੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਪਰੀਖੇ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸਦੀ ਵੱਸੋਂ ਬਦਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬਦਲਦੀ ਵੱਸੋਂ ਦੀਆਂ ਆਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਵਕਤ ਬਿਤਾਉਣ ਦੀ ਫੁਰਸਤ ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸੁਆਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ ਹਰ ਨੁੱਕਰ ਉੱਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਕਿਉਂ ਉਸਰਿਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿਟੀ ਪਲਾਨਿੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਜੁੰਮੇਵਾਰੀ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਕੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਿਹਨਾਂ ਕਾਰਣ ਇੱਕ ਖਾਸ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਗਵਰਨਿੰਗ (ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ) ਵਿੱਚ ਬਣਦਾ ਰੋਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਣਦੇ ਅਵਸਰ ਮਿਲਣ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਗੀਲੀਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ 65ਵੀਂ ਸਦੀ ਵੱਸੋਂ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੀ ਹੈ। ਕੀ 65% ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਨਫਰੀ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕ ਆਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਰਟੀਕਲ ਵਿੱਚ ਬਰੈਂਪਟਨ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ, ਡੀਜ਼ਾਇਨ, ਹੈਲਥ ਕੇਅਰ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਨਵੀਆਂ ਲੀਹਾਂ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੇਤਲੀ ਨਜ਼ਰ ਵੇਖਿਆਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਜਾਪ ਸਕਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਵਿੱਚ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਸੱਚਮੁੱਚ ਹੀ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਕੋਲ ਚੋਟੀ ਦੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਖੋਜਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਕੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ?

ਜੇਕਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟਾਇਰ ਅਤੇ ਵਿੰਨਰਜ਼ ਦੇ ਦੈਂਤਾਂ ਵਿੱਛੋ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਨੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਟਾਇਰ ਦੀ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੱਤੀ ਹੈ) ਤਾਂ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਅਜਿਹੇ ਵੇਅਰ ਹਾਊਸਾਂ ਦੀ ਹਕੀਕਤ ਵੇਖੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ 95% ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਮਜਦੂਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੰਜੀਨੀਅਰ, ਆਰਕੀਟੈਕਟ, ਡਾਕਟਰ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਸਮੇਤ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਉੱਚ ਸਿੱਖਿਅਤ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੇ। ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਇੱਕ ਸਫਲ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੈਕਟਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਟਰੱਕ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਦੱਸਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ

ਬਰੈਂਪਟਨ ਨੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਤੀਆ ਹੀ ਵੱਡੀਆਂ ਮੱਲਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਟਰੱਕਿੰਗ ਬੇਹੱਦ ਸਨਮਾਨਤ ਕਿੱਤਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅੱਧੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾ ਕੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆ ਕੇ ਟਰੱਕਿੰਗ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਨਾ ਸਫਲ ਟਰੱਕਰ ਬਣ ਸਕੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬੈਂਕਿੰਗ ਸੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਸਕੇਗਾ। ਮੁੱਦਾ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਖੁੰਝ ਗਏ ਮੌਕਿਆਂ ਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲੋੜ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਜਿੱਥੇ ਤੱਕ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਜਿੰਦਗੀ ਮੌਤ ਦਾ ਸੁਆਲ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਨੇ ਝਾਤ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਾਰੀ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੋਤਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਪੰਜਾਬੀ ਪੋਸਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਈ ਸਿਟੀ ਕਾਉਂਸਲਰਾਂ ਨਾਲ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਦੇ ਸਿਟੀ ਕਾਉਂਸਲ ਨੇ ਫੈਡਰਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ਼ੀਅਲ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਉਚੇਚਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ?

ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਿਵਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਹਰ ਧਰਮ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਵਾਸਤੇ ਬਣੇ ਸਰਵ ਧਰਮ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਮਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਝ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਹਰ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਐਥਨਿਕ ਮੀਡੀਆ ਨੂੰ ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਿਵਕ ਹਸਪਤਾਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪੋਸਟ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਸਥਾਰਤ ਰਿਪੋਰਟ ਛਾਪੀ ਸੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਰਵ ਧਰਮ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਮਰੇ ਦੀ ਬਣਤਰ ਅਤੇ ਰੋਲ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਾਸੀ ਇਹ ਜਾਨਣ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਰੁਚੀ ਰੱਖਣਗੇ ਕਿ 608 ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਵਾਲੇ ਸਾਢੇ ਪੰਜ ਲੱਖ ਵੱਸੋਂ ਦੇ ਇਸ ਇੱਕਲੋਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਮਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਕਮਰੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ?

ਜਿਸ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਮਰੀਜ਼ ਡਾਕਟਰ ਦੀ 6 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 18 ਘੰਟੇ ਰੱਬ ਰੱਬ ਕਰਦੇ ਉਡੀਕ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿੱਕੇ ਜਿਹੇ ਵੱਖਰੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਮਰੇ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਲੋੜ ਹੈ? ਜਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੀ 3 ਹਸਪਤਾਲ ਮਿਲਣ ਦੇ ਤੌਹਫੇ ਦੇ ਨਾਲ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਸੱਭ ਤੋਂ ਮੰਦੀ ਮਰੀਜ਼ ਅਤੇ ਬੈੱਡ ਦਰਵੀ ਮਿਲੀ ਹੋਵੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਕਦੋਂ ਭੁੱਲਣਾ ਹੋਇਆ? ਆਖਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਪੀਲ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਮੌਤ, ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੋਏ ਮੁਜਾਹਿਰਿਆਂ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੋਹ, ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਘਾਟ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਿਵਕ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੀ ਜਰੂਰਤ ਸਮੂਹ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਕੀਦਿਆਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਾਸੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੀ ਇਸਨੂੰ ਇਨਸਾਫ ਆਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਾਸੀ ਜਾਰਜਟਾਊਨ, ਐਰੋਜ਼ਵਿੱਲ, ਹੈਮਿਲਟਨ ਆਦਿ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵੱਲ ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਹਸਪਤਾਲ ਉਡੀਕ ਸਮਾਂ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦੀ ਵੱਲ ਤਵੱਜੋਂ ਦੋਦਾ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ।

ਕੀ ਇਹ ਵੱਡਾ ਸੁਆਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪੀ 3 ਹਸਪਤਾਲ ਉਸਾਰਨ ਲਈ ਬਰੈਂਪਟਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਾਗੂੰ ਕਿਉਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ? ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ “ਬਰੈਂਪਟਨ ਕਿਵੇਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਸ਼ਾਇਦ ਉੱਟੇਰੀਓ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਕਈ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਅ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਉਸਨੇ ਪੀ 3 ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇੱਥੇ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਪਿਰਤ ਪਾਈ। ਇਸ ਪਿਰਤ ਦੀ ਪਰਸੂਤ ਦੀਆਂ ਪੀੜਾਂ ਜੋ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਾਸੀ ਹੱਢਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕਿਆਸ ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ

ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉੱਟੇਰੀਓ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੀਲ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਹਸਪਤਾਲ ਢਾਹ ਕੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਫਰਜ਼ੀ ਵਾਅਦੇ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ। ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਨੇ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਘਾਟ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਸਮਾਂ ਰੁਕਣ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣਦੀ ਹੈ।

ਕੀ ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੈਤਾਨ ਦੀ ਆਂਤ ਵਾਗੂੰ ਵੱਧਦੇ ਉਡੀਕ ਸਮੇਂ ਲਈ ਉਹ ਪਰਵਾਸੀ ਕਸੂਰਵਾਰ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ? ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੀ ਇੱਕ ਪਾਲਸੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਨੇ ਇਹ ਆਖਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਬਰੈਂਪਟਨ ਹਸਪਤਾਲ ਟੋਰਾਂਟੋ ਦੇ ਹੋਰ ਕਈ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਲੀਡਰ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਕ ਹੋਰ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਨੂੰ ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਿਵਕ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਗੀਸ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਵਾਸੀ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਇਸ ਕਥਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਿਵਕ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣਾ ਸਾਡਾ ਬਿਜ਼ਨਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਵਾਰ ਵਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਿਉਂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੱਭ ਹੱਢਾ ਹੈ? ਕੋਈ ਦੋ ਰਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁੱਝ ਚੰਗਾ ਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤਲੇ ਆਰਟੀਕਲ ਵਿੱਚ ਭੱਲਕੇ ਥੋੜਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗੇ।

ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ ਬਹੁ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਵੱਸੋਂ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਲੋੜਾਂ ਹਨ। ਪੁਲੀਸ, ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਿਟੀ, ਰੀਜਨ ਆਫ ਪੀਲ, ਫਾਇਰ ਵਿਭਾਗ ਆਦਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਤ ਦੀ ਨਫਰੀ ਉੱਤੇ ਮਾਰੀ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਸੁਆਲ

ਖੜੇ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ 65% ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵੱਸੋਂ ਦਾ ਸਥਾਨ ਕਿੱਥੇ ਹੈ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾਇਵਰਸਟੀ ਯੂਨਿਟਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਇਸ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁਣ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿੱਚ ਡਾਇਰਸਟੀ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਫਿਕਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹਾਲੇ ਕਿਸੇ ਮਹਿਕਮੇ ਨੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਯੋਜਨਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਹਿਕਮਾ ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਬਦਲ ਰਹੀ ਵੱਸੋਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਸਾਡਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਦਲਾਅ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਆਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿਟੀ ਕਾਉਂਸਲ ਵਿੱਚ 65% ਵੱਸੋਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿੱਗਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਹੋਣਗੇ।

ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸੋਚ ਅਪਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਕਾਉਂਸਲ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵੱਸੋਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਲੋਕਲ ਕਮਿਊਨਿਟੀਆਂ ਕੀ ਕਰਨ? ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ ਕਾਉਂਸਲ ਲਈ ਇਹ ਢੁੱਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ। ਜੇਕਰ ਅੱਜ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਭਾਈਚਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੀਡਰ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਆਪ ਮੁਹਾਰੇ ਤੁਰਦਾ ਬੇਲਗਾਮ ਸਮਾਂ ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਲੀਡਰ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੀਡਰਸ਼ਿੱਪ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਅੱਜ ਕੀਤਾ ਨਿਵੇਸ਼ ਕੱਲ ਦੀ ਧਨ ਪੁੰਜੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਕੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਕਾਉਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਭੱਵਿਖਮੁਖੀ ਉੱਦਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ? ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫੰਡ ਅਲਹਿਦਾ ਰੱਖਣਾ ਚੰਗਾ ਖਿਆਲ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿੱਕੀ ਉਮਰ ਦੇ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਯੁਵਕਾਂ ਨੂੰ ਲੀਡਰਸ਼ਿੱਪ ਗੁਣ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਚੰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੁਵਕਾਂ ਤੋਂ ਗੱਲ ਵਿੱਦਿਆ ਵੱਲ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਵਿੱਦਿਆ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨੇਤਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਵਿੱਦਿਆ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜ਼ਿਕਰ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਸ਼ੈਰੀਡਾਨ ਕਾਲਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਕੋਲ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰਾ ਨਹੀਂ ਜੋ ਵੱਧ ਰਹੀ ਵੱਸੋਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਕਿਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਹੋਣਾ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ ਸਖਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਆਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਦਿਆ, ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿਰੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਮੇਡੀਅਨ ਦਾ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ ਬਦਲ ਰਹੀ ਨੁਹਾਰ ਉੱਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੋ ਕੁੱਝ ਉਸਨੇ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ, ਉਹ ਅੱਜ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਿਰਫ ਬਰੈਂਪਟਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ਹਿਰ ਉੱਤੇ ਸਹੀ ਢੁੱਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਗੱਲ ਬਰੈਂਪਟਨ ਨੂੰ ਵੱਖਰਾਪਣ ਬਖਸ਼ਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਪਰਵਾਸ ਦੇ ਹੜ ਕਾਰਣ ਇਸਦੀਆਂ ਵਿੱਲਖਣ ਲੋੜਾਂ ਹਨ ਜਿਸਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਰੂਸੈਲ ਪੀਟਰਜ਼ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਰਤਮਾਨ ਵੱਸੋਂ ਨੂੰ ਹੈ।

ਕੁੱਲੀ ਗੁੱਲੀ ਜੁੱਲੀ ਦਾ ਸਦੀਆਂ ਪੁਰਾਣਾ ਮਨੁੱਖੀ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਕੁੱਲੀ ਭਾਵ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਵੱਖਰੀ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜੀਬ ਵੀ। ਵੱਡੇ ਘਰ ਖਰੀਦਣਾ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ

ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਵੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਸਤੋਂ ਵੱਧ ਮਜਬੂਰੀ ਵੀ। ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਗੀਜਨਲ ਕਾਉਂਸਲਰ ਜੌਹਨ ਸਪਰੋਵਰੀ ਦੇ ਪੁੱਰੋਂ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਪਰਿੰਗਡੇਲ ਏਰੀਆ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਘਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਪਸੰਦ ਕਾਰਣ ਹੌਦ ਵਿੱਚ ਆਏ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਹ ਛੋਟੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੁਆਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਮਕਾਨਾਂ ਦੇ ਬਣਨ ਸਮੇਂ ਵੀ ਜੌਹਨ ਸਪਰੋਵਰੀ ਸਮੇਤ ਸਮੁੱਚੀ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਉਂਸਲ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਹੈ। ਕਿਹੜੀ ਤਾਕਤ ਸੀ ਜਿਸਨੇ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਅਸੂਲਾਂ ਤੋਂ ਥਿੜਕਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ। ਇਸਦਾ ਜਵਾਬ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਇਹ ਆਖ ਕੇ ਖੁਦ ਹੀ ਦੋਂਦਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ ਬਰੈਂਪਟਨ ਬਿਲਡਰਾਂ ਲਈ ਸੋਨੇ ਦੀ ਖਾਣ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਾਊਥ ਏਸ਼ੀਅਨ ਭਾਈਚਾਰਾ ਵੱਡੇ ਮਕਾਨ ਇਸ ਲਈ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਇੱਕਠੀਆਂ ਜੀਵਨ ਬਸਰ ਕਰ ਸੱਕਣ। ਆਖਰ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਇੱਕਠੇ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਖਰਾਬੀ ਕੀ ਹੈ ਸਿਵਾਏ ਕਿ ਬਿਲਡਰਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰਾਂ ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ੀ, ਸ਼ਰਾਬ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਅਤੇ ਲਾਟਰੀ ਪਾਉਣ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਬਾਰੇ ਖੋਜਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ਦੱਸ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਆਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੀ ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੰਯੁਕਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਾਨਸਿਕ ਸਿਹਤ, ਚਾਈਡਲ ਕੇਅਰ, ਸੀਨੀਅਰਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੇਵਾਵਾਂ ਉੱਤੇ ਕਿੰਨਾ ਬੋਝ ਘੱਟਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਆਰਥਕਤਾ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਲਾਭ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰਕੇ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ?

ਸ਼ਾਇਦ ਇੱਝ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਮਾਰਕੀਟ ਦੀਆਂ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ ਸੱਮਸਿਆ ਮਕਾਨ ਨਹੀਂ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਹੜ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦੇਣਾ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਵਸਰਾਂ ਨੂੰ ਖੁੰਝਣ ਦੇਣਾ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਜਿਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਬਾਹਰ ਵੱਲ ਦੌੜਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਇਸ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਹੀ ਫੱਸਿਆ ਹੈ ਜਿਸਦਾ ਝਲਾਕਾਰਾ ਸਵੇਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਹਾਈਵੇਅ 410 ਤੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਨਾਲ ਬਾਵਾਸਤਾ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਛੋਗੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਆਖਣਾ ਚਾਹਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੱਡੇ ਮਕਾਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ 8-10 ਜੀਆਂ ਦਾ ਸਿਰ ਢੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਬਿਲਡਰਾਂ ਲਈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਘਾਟੇ ਦਾ ਸੌਦਾ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਦਸ ਜੀਆਂ ਦਾ ਤਿੰਨ ਜਾਂ ਚਾਰ ਮਕਾਨ ਖਰੀਦਣਾ ਉਹਨਾਂ ਲਈ ਅਕਲਮੰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਲਈ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਮਕਾਨਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੇ ਮੱਦੇ ਹਾਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਅਸਰਦਾਰ ਤਰੀਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਜਿਸ ਦੂਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਸੋਹਲੇਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੜੀਵਾਰ ਆਰਟੀਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਗਾਏ, ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਿਟੀ ਦੀਆਂ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਆਓ ਥੋੜੀ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀਏ। 22 ਮਈ 1996 ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਦਾ ਬਣਨਾ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ

ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਮੁਤਾਬਕ 30 ਤੋਂ 35 ਹਜ਼ਾਰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਹਨ। ਬੇਸਮੈਂਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਰੇਆਮ ਸਿਟੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ/ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਹੇਠ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ 1994 ਵਿੱਚ ਬਿੱਲ 120 ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸਿਟੀ ਦੇ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਲਏ ਬਗੈਰ ਹੀ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਅਤੇ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ ਅੰਤਰਿਮ ਲੀਡਰ ਬੌਬ ਰੇਅ ਦੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਬਣਿਆ। ਇਸਤੋਂ ਸਾਲ ਕੁ ਬਾਅਦ ਨਵੰਬਰ 1995 ਵਿੱਚ ਮਾਈਕ ਹੈਰਿਸ ਦੀ ਟੋਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬਿੱਲ 20 ਬਣਾ ਕੇ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬੇਸਮੈਂਟ ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਿਟੀ ਨੇ 16 ਨਵੰਬਰ 1995 ਤੋਂ 22 ਮਈ 1996 ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਬਣੀਆਂ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਰਾਹ ਖੋਲਿਆ ਲੇਕਿਨ ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੁੱਲ ਸਟਾਪ ਲੱਗਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਬਣੀਆਂ 90x ਦੇ ਲਾਗੇ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ। 1996-97 ਦੇ ਸਾਲ ਹੀ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਲਈ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵੱਲ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਹਾਰਾਂ ਮੋੜਨੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇਹਨਾਂ ਆ ਰਹੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡਾਂ ਕਾਰਣ ਹੀ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੇ ਜੋਰ ਫੜਿਆ। ਮਜ਼ੇਦਾਰ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਿਟੀ ਦੇ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਹਿਲਕਾਰਾਂ ਨੇ 1995 ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। 2010 ਦੀਆਂ ਮਿਊਂਸੀਪਲ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਥੋੜੀ ਗੱਲ ਵਿਰੋਧੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਚੁੱਕੀ ਲੇਕਿਨ ਇਸ ਲਹਿਰ ਦੀ ਹਵਾ ਜਲਦੀ ਹੀ ਨਿਕਲ ਗਈ। ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਤਾਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਿੱਲ 20 ਕਾਰਣ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਟੀ ਨੇ ਬਿੱਲ 20 ਵਰਤ ਕੇ ਖੁਦ ਕੀਤਾ। ਸੋ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਨਾ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸਿਟੀ ਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋਵਿੰਸ ਵੱਲੋਂ ਠੋਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਚੇਤੇ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿੱਚ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ ਅਤੇ ਉੱਥੇ 20% ਲੋਕ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿੱਪ ਜਿਸ ਦਿਨ ਆਪਣੀ ਕੁੰਭਕਰਨੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਜਾਗੀ, ਉਸ ਦਿਨ ਬੇਸਮੈਂਟਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਭੂਚਾਲ ਆਉਣ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਾਰਣ ਇਹ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਬੇਸਮੈਂਟ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇੱਕ ਬੱਚੜੇ ਜਿਹੇ ਭੂਤ ਨੂੰ ਦੌੜ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲਮਖੁੱਲੀ ਇਜ਼ਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਜੋੜਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸਦੀ ਵਰਕ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਦੋ ਸੁਆਲ ਉੱਠਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਇਹ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਸਾਰਜੈਂਟ ਰੈਂਕ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਪਾਲਸੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨਾ ਸਾਰਜੈਂਟ ਰੈਂਕ ਦੇ ਅਫਸਰ ਦੇ ਹੱਥ ਵੱਸ ਦਾ ਰੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਰਿਪੋਰਟ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵੀ ਕਬੂਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਲੇ ਰੈਂਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨਾਂਮਾਤਰ ਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਅੰਕੜਿਆ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਵੈ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਜਾਣ ਦੀ ਦਰ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਦਰ ਸਿਰਫ 2% ਹੈ। ਰਿਪੋਰਟ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਕਿ ਜਿਸ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਬਰੈਂਪਟਨ (ਜਾਂ ਆਖ

ਲਵੇ ਪੀਲ ਗੀਜਨ) ਦੀ ਵੱਸੋਂ ਵੱਧ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਹੀ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਨਫਰੀ ਵੱਧਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਧੇ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਦਾ ਬਣਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੀਲ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਉੱਤੇ ਵੀ ਸੰਦੇਹ ਕਰਨ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਿਕਮੇ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਢੁੱਕਵੇਂ ਅਫਸਰ ਪੀਲ ਪੁਲੀਸ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ।

ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜੇ। ਇਸ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਕਬੂਲ ਕੀਤਾ। ਇਸਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪੀਲ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਡਾਲਰ ਖਰਚ ਕੇ ਕੀਤੇ ਉਸ ਸੈਮੀਨਾਰ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਪੰਜਾਬੀ ਪੁਲੀਸ ਵਿੱਚ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕਮੀਆਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਹਨਾਂ ਕਾਰਣ ਉਹ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇ। ਖੈਰ ਕਈ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰੈਂਪਟਨ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਪ੍ਰਯੋਗਸ਼ਾਲਾ ਵਜੋਂ ਫੈਡਰਲ ਟੋਰੀ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤਣ ਦੇ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ, ਉਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਐਨ ਡੀ ਪੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਰਉਂ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਲਿਬਰਲ ਪਾਰਟੀ ਤਾਂ ਖੈਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤਬੇਲੇ ਦੀ ਟੱਟੂ ਸਮਝਦੀ ਆਈ ਹੈ। ਵਰਤਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤਿੰਨਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਬੋਤਾ ਕਿਸ ਰੁਖ ਕਰਵਟ ਬਦਲੇਗਾ। ਸਿਆਸੀ ਅਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਗੰਭੀਰ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਰਗੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਚੇਤਨਾ ਦੀ ਕਾਫੀ ਘਾਟ ਸਾਫ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਵੋਟਰ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਧਰਮ, ਨਸਲ, ਜਾਤ ਪਾਤ ਜਾਂ ਨਿੱਜੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਸਾਂਵੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਖੱਤਰਨਾਕ ਰੁਝਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬੀਤੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਰਟੀਕਲ ਇੱਕ ਖਾਸ ਅਖਬਾਰ ਦੀਆਂ ਲੰਬੀਆਂ ਚੌੜੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਕਾਰਣ ਇਹ ਕਿ ਗਲੋਬ ਐਂਡ ਮੇਲ ਦੇ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਆਰਟੀਕਲਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਖਰ ਇੱਕ ਅਖਬਾਰ ਅਜਿਹਾ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵੱਡੀ

ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ੋਰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਰਚ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਇੱਕ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਬਰੈਂਪਟਨ ਵਿੱਚ ਛੱਡਿਆ ਜਾਣਾ ਮਾਅਨੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਕੀ ਇਹਨਾਂ ਆਰਟੀਕਲਾਂ ਨਾਲ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਵਿੱਕਰੀ ਐਨੀ ਵੱਧ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਪੂਰੇ ਹੋ ਜਾਣਗੇ? ਕੀ ਵਜਹ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਅਖਬਾਰ ਨੇ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਛੋਹ ਕੇ ਇੱਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਅਕਸ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਲੇਕਿਨ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ? ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਰੈਂਪਟਨ ਸਿਟੀ ਨੂੰ ਕਈ ਚਾਹੋ-ਅਣਚਾਹੇ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ ਖਬਰਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਨਾ ਪਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਕਈ ਮੁੱਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨਾਂਹ ਪੱਖੀ ਪਰਚਾਰ ਮਿਲਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਿਲਡਰਾਂ

ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਲੋਕਲ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਰੋਹ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਭੱਵਿਖ ਵਿੱਚ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਪਰਵਾਸੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦੇ ਲੋਕ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਸ਼ੋਰ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹੀ ਲੋਕ ਬਦਲਦੀਆਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਆਧਾਰ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਵੱਸੋਂ ਦੀ ਚੇਤਨਾ ਜਾਗਣ ਦੀ ਇਹ ਸੁਭਾਵਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਠੱਲ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਥਾਪਤ ਤਾਕਤਾਂ ਆਪਣਾ ਜ਼ੋਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਨਹੀਂ ਵੀ। ਬਿਲਡਰ ਲਾਬੀ ਵੱਲੋਂ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦੇ ਜਨ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਪਾਏ ਗਏ ਜੱਟ ਜੱਫੇ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਚੋਣਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪਰਿਪੇਖ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆਂ ਬਰੈਂਪਟਨ ਦਾ ਚੰਗਾ ਅਕਸ ਖੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਈਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇੱਕ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਵਾਸਤੇ ਲਿਬਰਲ ਸਰਕਾਰ ਗਰੇਟਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਏਰੀਆ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਕੇ ਗੈਸ ਪਲਾਂਟ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਈ ਮੇਲਾਂ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਫੈਡਰਲ ਟੋਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮੰਤਰੀ ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਐਮ ਪੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਖਾਸ ਰਣਨੀਤੀ ਵਰਤਣ ਵਾਸਤੇ ਚਿੰਠੀਆਂ ਲਿਖ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਚੇਤੇ ਰਹੇ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਫੈਡਰਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ) ਤਾਂ ਕੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿਟੀ ਦੀ ਆਰਥਕਤਾ ਅਤੇ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਬਿਲਡਰ ਲਾਬੀ ਵੱਲੋਂ ਡਾਲਰਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਖੇਡੀ ਜਾਵੇ? ਅਸੀਂ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਾਡੇ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

(ਪੰਜਾਬੀ ਪੋਸਟ 'ਚੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ)

ਤਰਸ਼ੀ

ਘੱਗਰ ਦੀ ਮਾਰ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਰੇ

ਰਮੇਸ਼ ਭਾਰਦਵਾਜ

ਵੀਹ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਅਚਾਨਕ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਤੋਂ ਫੋਨ ਆਇਆ ਕਿ ਅੱਜ ਕੇਂਦਰੀ ਟੀਮ ਮੁਨਕ/ਖਨੌਰੀ ਦੇ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਣ ਲਈ ਆਵੇਗੀ ਅਤੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰੇਗੀ। ਫੋਨ ਸੁਣਨ ਮਗਰੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅਤੀਤ 'ਚ ਖੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ, ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਦਰਦ ਨੂੰ ਨੰਗੇ ਪਿੰਡੇ ਹੰਢਾਉਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਕਰੋਧੀ ਕਹਾਂ ਜਾਂ ਮਨੁੱਖ ਵੱਲੋਂ ਕੁਦਰਤ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਖਿਲਵਾੜ, ਇਹ ਸਮਝ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀ ਕੌਣ ਹੈ? ਪਿਛਲੇ 22-23 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜੁਲਾਈ-ਅਗਸਤ ਮਹੀਨੇ ਅਜਿਹੇ ਫੋਨ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਫਲਾਣਾ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇੱਕ ਫਰਕ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤੀ, ਦਿਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਨੇਤਾ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਤਾਂ ਘੱਗਰ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼। ਦਸ ਜਾਂ ਵੀਹ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਤਬਾਹੀ ਦੀ ਫੋਟੋ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ 'ਚ ਬਹੁਤਾ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਲੱਭਦਾ। ਹਰ ਵਾਰ ਕੇਂਦਰੀ ਟੀਮ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ, ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ, ਵਿੱਤ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੌਰਾ ਕਰਨ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਚਾਹੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੌਰਿਆਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਮੱਲ੍ਹਮ ਘੱਟ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਲਾਹਾ ਖੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਰਾਹਤ ਕਰਮੀਆਂ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵਧਾਉਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਰੁਝਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਘੱਗਰ ਅਜਿਹਾ ਰਿਸਦਾ ਨਾਸੂਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਗਰੂਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਮਾਨਸਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕਈ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਸੁਪਨੇ 'ਚ ਵੀ ਡਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ 'ਚ ਬਾਰਸ਼ ਨਾ ਆਵੇ ਪਰ ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਚ ਪਏ ਮੀਂਹ ਦਾ ਅਸਰ ਇੱਥੇ ਦਿਖਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ 22-23 ਸਾਲ ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਦਾਅਵੇ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਵੇ ਘੱਗਰ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਗਾਊਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈੱਡਕੁਆਟਰ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ 'ਚ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਘੱਗਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਫਟਕਦੀ। ਘੱਗਰ ਦੀ ਮਾਰ ਮਗਰੋਂ ਮਗਰਮੱਛ ਦੇ ਹੁੰਝੂ ਬਹਾਉਣ ਅਤੇ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਸਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੋੜ੍ਹ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਨੇਤਾਵਾਂ ਲਈ ਘੱਗਰ ਵੋਟਾਂ ਬਟੋਰਨ ਲਈ ਆਕਸੀਜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ ਵੀ 'ਕਮਾਈ' ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਘੱਗਰ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਇਧਰਲੇ ਲੋਕ ਖੇਤੀ ਇਸੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁਨਕ-ਖਨੌਰੀ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ 'ਦਾਬਣ' ਵਜੋਂ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚ ਸਾਲ 'ਚ ਇੱਕ ਫ਼ਸਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਖੇਤੀ 'ਚ ਆਏ ਇਨਕਲਾਬ, ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਣ ਮਗਰੋਂ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਲਾਲਚ ਨੇ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾੜ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਾਗੇ 250-300 ਪੱਥਰ ਕੱਢਣ ਵਾਲੇ ਕਰੈਸ਼ਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਘੱਗਰ 'ਚੋਂ ਕੱਢੇ ਜਾ ਰਹੇ ਪੱਥਰ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਕੁਦਰਤੀ ਵਹਾ ਵਾਲੇ ਲਾਂਘੇ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਦਰਿਆ ਦਾ ਘੇਰਾ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁੰਘੜਨ ਲੱਗਿਆ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕਹਿਰ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਹਿਣ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਰਾਹ ਬਣਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ। ਆਮ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਘੱਗਰ 'ਚ ਪਾਣੀ ਸਾਧਾਰਨ ਨਾਲੇ ਵਾਂਗ ਚਲਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਕਿਸਾਨ ਘੱਗਰ 'ਚੋਂ ਪਾਇਪ ਲਾ ਕੇ ਖੇਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਖੇਤ ਜਾਣ ਲਈ ਬੰਨ੍ਹ ਤੋੜ ਕੇ ਰਾਹ ਬਣਾ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ।

ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪਿੰਡਾਂ/ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ/ ਸੂਬਿਆਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ 'ਚ ਆਪਸੀ ਕੜਵਾਹਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਿੰਡ ਕਾਲੀਆ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਅਤੇ ਮਾਨਸਾ ਦੇ ਲੋਕ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਆਪਣੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਹੜ੍ਹ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਹਥਿਆਰ ਤੱਕ ਲੈ ਕੇ ਬੰਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ 'ਤੇ ਉਤਰ ਆਏ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਇੱਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਜਾਨੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋਣ। ਜਦੋਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਫਰੋਲਦਾ ਹਾਂ ਤਾਂ ਦੇਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਥਾਈ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਸਾਰੇ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਕਿਵੇਂ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਹਲਕੇ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੇਜੀ ਘੱਗਰ 'ਚ ਹੜ੍ਹ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਤੇ ਹੁਣ ਐਸ.ਵਾਈ. ਐਲ. ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਜਿਸ

ਕਰਕੇ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ੇ ਦੀ ਥਾਂ ਹਰਜਾਨਾ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਾਂਸੀ ਬੁਟਾਣਾ ਨਹਿਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਣ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। 1996 'ਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਨੇ ਨਾਅਰਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ "ਕਾਂਗਰਸ ਚੱਕ ਦਿਓ, ਘੱਗਰ ਚੱਕ ਦਿਆਂਗੇ" ਉਸ ਸਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਹ ਘੱਗਰ ਨਹੀਂ ਚੁਕਵਾ ਸਕੇ। ਅਕਾਲੀ ਐਮ.ਪੀ. ਰਹੇ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਹਿੱਕ ਠੋਕ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਬਣਾਈ ਤਿੰਨ

ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਘੱਗਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਾਇਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਪਰਨੀਤ ਕੌਰ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਵੀ ਇਹ ਦਾਅਵੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਲ 2006 'ਚ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਘੱਗਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਲਈ 75 ਕਰੋੜ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਹੁਣ ਮੁੜ ਘੱਗਰ ਲਈ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ 1150 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਪਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਨੌਰੀ 'ਚ ਘੱਗਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਤੇ ਭੱਠਲ ਨੇ ਮੁਨਕ 'ਚ ਘੱਗਰ ਪੁਲ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਰੱਖ ਕੇ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਤੇ ਵੋਟ ਵੋਟੋ ਚਾਹੇ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕੇ। ਹੁਣ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਤੱਕ ਦੋਵੇਂ ਪੁਲਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਘੱਗਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਤੇ ਪੁਲ ਵਿਚਕਾਰ ਹੀ ਲਟਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਦਲ ਹੁਣ ਘੱਗਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਸੱਥਾਂ 'ਚ ਬੈਠ ਕੇ ਵੀ ਘੱਗਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਛੋਟੀਆਂ-ਛੋਟੀਆਂ ਝੀਲਾਂ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ

'ਚ ਖ਼ਰਾਬ ਹੋਈ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲਗਾਉਂਦੇ ਮੈਂ ਆਪ ਦੇਖੇ ਹਨ। ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦਾ ਇੱਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਮੁਨਕ ਬੈਠਾ ਇਹੀ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਖਾੜਕੂ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹੀ ਹੱਥ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਲਈ ਵੀ ਹੜ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਤਬਾਹੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਤਾਪ, ਵਿਲਕਦੇ ਲੋਕ, ਮਦਦ ਲਈ ਉਠਦੇ ਹੱਥ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੇਤਾਵਾਂ/ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਚੜ੍ਹਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮੀਡੀਆ 'ਤੇ ਦਬਾਅ। ਲਗਪਗ ਦੱਸ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਘੱਗਰ ਬਾਰੇ ਹਕੀਕਤ ਭਰੀ ਵੱਡੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਬਾਹਰੋਂ ਲਿਆਂਦੇ 'ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ' ਨੂੰ ਖ਼ੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਰਗੇ ਦਾਰੂ 'ਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚੇ। ਜਦਕਿ ਮਸਲਾ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਕੀਕਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਮੀਡੀਆ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਫ਼ਸਲ ਹਰ ਵਰ੍ਹੇ ਤਬਾਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਗਿਰਦਾਵਰੀਆਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਮਾਮੂਲੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਚਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਰੀਚਾਰਜ ਲਈ ਬੋਰ ਕਰਕੇ ਘੱਗਰ ਦੇ ਸਥਾਈ ਹੱਲ ਦੀ ਖੁੰਢ ਚਰਚਾ ਆਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਅਜੇ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਤੁਰੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ 'ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਲਈ ਵੀ ਇਹ ਬੋੜਾ ਔਖਾ ਕਾਰਜ ਹੈ। ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਹੋਤੀਪੁਰ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਐਸ.ਡੀ.ਐਮ. ਤੇ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਡੀ.ਸੀ. ਦੀਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਕਿਸ਼ਤੀ 'ਚ ਡੁੱਬਦੇ ਡੁੱਬਦੇ ਬਚੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਡੀ.ਸੀ. ਐਨ.ਐਸ. ਕਲਸੀ ਮੰਡਵੀ ਮੁਨਕ ਦੇ ਰਾਹ 'ਤੇ ਪਾਣੀ

ਟੁੱਟੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਮੁੜ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ। ਠੋਕੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਦੇ ਖੈਲੇ ਪਾਣੀ 'ਚ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਘੱਗਰ ਦੇ ਉਤਰਨ ਮਗਰੋਂ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋਈ ਫ਼ਸਲ ਦਾ ਗਮ ਭੁਲਾ ਕੇ ਲੋਕ ਮੁੜ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਣ ਲਈ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਇਹ ਦਿਓ ਰੂਪੀ ਘੱਗਰ ਦਾ ਡਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਨੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਡਰਾਉਂਦਾ ਫਿਰੇਗਾ। ਸ਼ਾਲਾ ਅਜਿਹੇ ਫੋਨ ਮੁੜ ਨਾ ਆਉਣ।

ਕਵਿਤਾ/-ਮਾਸਟਰ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਗਦਰੀਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦਾ, ਆਇਆ ਜੇਕਰ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਬੰਗਾਲ ਦੇ ਟੋਟੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ, ਵੰਡਿਆ ਨਾ ਪੰਜਾਬ ਹੁੰਦਾ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਲੀਕਾਂ, ਤੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਪਾੜ ਪੈਂਦੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵੱਢਣ ਖਾਤਰ, ਬਣਕੇ ਨਾ ਫਿਰ ਧਾੜ ਪੈਂਦੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਵਰਗੇ, ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪਏ ਨਾ ਪੰਗੇ ਹੁੰਦੇ। ਬਾਬਰੀ ਮਸਜਿਦ ਕਾਹਨੂੰ ਢਹਿੰਦੀ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਨਾ ਦੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਪੈਂਹਟ, ਬਹੱਤਰ ਵਾਲੀਆਂ ਜੰਗਾਂ, ਬਣਦੀਆਂ ਨਾ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ। ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਘਾਣ ਦਾ, ਹੁੰਦਾ ਨਾ ਚੁਰਾਸੀ ਵਾਲਾ ਕਿੱਸਾ। ਮਹਾਂਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂਆਂ ਹੱਥੋਂ, ਹਿੰਦੂ ਕਦੇ ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਝੰਡੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਬੰਦੇ ਸੀ ਰਹਿਣਾ, ਵੋਟਾਂ ਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਬੰਦੇ। ਹਿੰਦੂ-ਸਿੱਖ ਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਸਾਰੇ, ਆਪਸ ਦੇ ਵਿਚ ਰਲ ਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੀਆਂ ਬਾਹਾਂ ਬਣਦੇ, ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਹਿੰਦੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਗੋਰਿਆਂ ਵਾਲਾ, ਅੱਜ ਫੜਿਆ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਡੰਡਾ

ਹੱਕ ਮੰਗਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾ ਮਿਲਦੀ, ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਫਾਂਸੀ ਦਾ ਫੰਦਾ ਆਦਿਵਾਸੀ ਲਿਤਾੜੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ, ਪਰਬਤ ਜੰਗਲ ਉਜਾੜੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਖਾਤਰ, ਸਲਵਾ-ਜੁੰਡਮ ਦੇ ਭੈੜੇਕਾਰੇ ਨਾ ਹੁੰਦੇ। ਬੰਦੇ ਹੱਥੋਂ ਲੁੱਟੇ ਬੰਦੇ ਦੀ, ਵਾਲਾ ਨਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਰੇ ਜਹਾਂ ਸੇ ਅੱਛਾ, ਫਿਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਹਮਾਰਾ ਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅੱਖਾਂ, ਲੱਗੇ ਕਿਉਂ ਜੀਭ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਜਿਉਂਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਈਦੇ, ਅਸੀਂ ਕਹਾਈਏ ਅਣਖਾਂ ਵਾਲੇ ਗਦਰੀਆਂ ਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ ਵਾਰਿਸ, ਸੋਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਣਾਈਏ ਸੁਪਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਏ ਸੀ ਜਿਹੜੇ, ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਾਨ ਲਗਾਈਏ ਗਦਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਸੁਪਨੇ, ਸੁਪਨੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਬਣਾਈਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਗਾਈ ਜੋ ਮਸ਼ਾਲ, ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਫੜਾਈਏ ਆਓ ਗਦਰੀਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸੋ, ਕਹਾਣੀ ਅੱਗੇ ਤੋਰੀਏ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੀ, ਰਲ ਮਿਲ ਬਾਂਹ ਮਰੋੜੀਏ ਗੋਰਿਆਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੀ....।

ਪ੍ਰੋ. ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ
ਪ੍ਰੋ. ਜਗਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਰਿਪੋਰਟ

ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਮਸਲਾ

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ 'ਚ ਵੀ ਉਨਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਲਗਾਤਾਰ ਦਿਲੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਕਾਇਮ ਕਾਨੂੰਨ 'ਚ ਬੱਝਿਆ ਹੋ ਪਰ ਜੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੰਤਰ ਲਗਾਤਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਦਾ ਹੋ ਤਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਲਈ ਯੂ. ਐਨ. ਓ. ਵਲੋਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਇਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਉਪਰ ਪਹਿਰੇਦਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਾਲੀ ਸੋਚ 'ਚੋਂ ਹੀ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਹਰੇਕ ਕੋਨੇ 'ਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਲਈ ਲੋਕ ਜੂਝ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜਮਹੂਰੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਭਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕਕਾਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਅਜਮੇਰ ਔਲਖ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜਗਮੋਹਨ ਨੇ ਬਹਿਣੀਵਾਲ ਦੀ ਜੂਹ 'ਚ ਹੋਏ ਕਥਿਤ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਫਰਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ 26-27 ਅਪ੍ਰੈਲ 2013 ਦੀ ਵਿਚਕਾਰਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਚਾਏ ਗਏ ਇਸ ਕਥਿਤ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਸਬੰਧੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਰਬੰਦਰ (ਸੂਬਾ ਜਥੇਬੰਧਕ ਸਕੱਤਰ), ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਬੈਂਕ ਮੈਨੇਜਰ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਸਕੱਤਰ), ਐਡਵੋਕੇਟ ਐਨ ਕੇ ਜੀਤ (ਸੂਬਾ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ), ਐਡਵੋਕੇਟ ਬਲਕਰਨ ਬੱਲੀ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਜਸਪਾਲ ਖੋਖਰ (ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ) ਆਦਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਤੱਥ ਖੋਜ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਪੜਤਾਲੀਆ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹੀ ਟੀਮ ਨੇ 25 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ - ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ, ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ - ਦੋ ਕਾਰਬਾਈਨਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਆਰ. ਨਾਲ ਲੈਸ 6 ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪੁਲਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਕੇ, ਇਕ ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਆਰ. ਸਮੇਤ ਭੱਜ ਜਾਣ ਅਤੇ 26-27 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦੀ ਦਰਮਿਆਨੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ - ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ - ਦੇ ਪਿੰਡ ਬਹਿਣੀਵਾਲ ਨੇੜੇ ਕਥਿਤ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਚ ਕੇ ਭੱਜ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲਸ ਕਹਾਣੀ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰਾਂ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਨੂੰ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ, ਮਿਤਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟਾਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤੇ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰਾਂ, ਫਰੈਂਸਿਕ ਮਾਹਰਾਂ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੇ ਮਾਹਰ ਵਕੀਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਰਾਇਆਂ (ਉਪੀਨੀਅਨ), ਕਿਸੇ ਭਗੋੜੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੂੰ

ਫੜਨ ਲਈ ਤਾਕਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾਵਾਂ (ਪਰੋਵਿਜ਼ਨ) ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲਣ ਤੇ ਯੋਗ ਕਾਰਵਾਈ ਸਬੰਧੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫ਼ੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ 'ਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਵਿਚਾਰ-ਚਰਚਾ ਉਪਰੰਤ ਸਭਾ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਉੱਪਰ ਪੁੱਜੀ ਹੈ :-
ਮਿਤਕਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜਿਆਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ ਤੋਂ ਉਤਰਕੇ ਭੱਜਣ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਟੀਆਂ ਨੀਲੀਆਂ ਚਪਲਾਂ ਪਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤਾਂ ਵਿਚ ਭੱਜਣਾ ਬੇਹੱਦ ਔਖਾ ਹੈ। ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਭਗੋੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।
ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਿਸੇ ਓਟ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਵੇਗਾ, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਖੇਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਜਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।
ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਪੁਲਸ ਵਾਲੇ ਦੇ ਕੋਈ ਝਰੀਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਈ।
ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਲੋਕ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੀ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਵੀ ਗੋਲੀ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਜ਼ਾਹਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਸ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਸੀ ਨਾ ਕਿ ਫੜਨ ਦੀ। ਜੇ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੱਚੀ ਵੀ ਮੰਨ ਲਈਏ ਤਾਂ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਲੱਤ ਤੋਂ ਆਹਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤਾ ਭੱਜ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਫੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।
ਦੋਨੋਂ ਮਿਤਕਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਉਪਰ ਲੱਗੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਇਕੋ ਦਿਸ਼ਾ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਖੇਤ ਵਿਚ ਤੀਹ ਪੈਂਤੀ ਕਰਮਾਂ ਦੀ ਵਿੱਥ ਉਤੇ ਪਈਆਂ ਸਨ।
ਮਿਤਕ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਾਂਹ ਉਪਰ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਲੱਗੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸਿੱਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਸਗੋਂ ਸੰਭਾਵਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮਿਤਕ ਦੀਆਂ ਬਾਂਹਾਂ ਕਿਸੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਨੇੜਿਉਂ ਕੀਤੇ ਫਾਇਰ ਦੀ ਗੋਲੀ ਹੀ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਬਾਂਹ ਦੇ ਵੀ ਪਾਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਫਾਰੈਂਸਿਕ ਮਾਹਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦੂਰ ਤੋਂ ਕੀਤੇ ਫਾਇਰ ਦੀ ਗੋਲੀ ਜੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਦੀ ਨਿਕਲ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਫਿਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਹੋਰ ਅੰਗ ਨੂੰ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ।
ਪਿੰਡ ਬਹਿਣੀਵਾਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 8.30 ਵਜੇ ਫੜ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪੁਲਸ ਕੁਝ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਬਾਲਣ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਕੱਚ ਕੇ ਲੈ ਗਈ ਸੀ। ਕੀ ਫਿਰ ਪੁਲਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਪੁਲਸ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ।
25 ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਪੁਲਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚੋਂ ਭੱਜਣ ਸਮੇਂ ਪੁਲਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਲਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਛੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਧੁਨਿਕ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ।

ਮੰਗਾਂ ਅਤੇ ਸੁਝਾਅ:-
ਪੁਲਸ ਨੇ ਉਕਤ ਦੋਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰ ਕੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁਲਸ ਹਿਰਾਸਤ ਚੋਂ ਭੱਜਣ ਸਮੇਂ ਐੱਚ.ਸੀ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਐੱਚ.ਸੀ. ਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਕਰਨ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਉਂ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰੇਆਮ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਤੇ ਅਦਾਲਤੀ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹ ਕਾਲਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਹੇਠਲੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਉਚ ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸਾਜਿਸ਼ ਰਚਕੇ ਵਿਉਂਤਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਪੁਲਸ (ਸਰਕਾਰੀ ਡੰਡੇ) ਦੀ ਦਬਸ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਪੁਲਸ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭੂ ਉਸ ਨਾਲ ਘਿਉ ਖਿਚੜੀ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਲੱਗਭੱਗ ਸਾਰੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਅਖੱਤੀ ਲੋਕ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਧਾਰੀ ਚੁੱਪ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਰਚਾਉਣ ਵੇਲੇ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭੰਬਲ ਭੂਸੇ ਵਿਚ ਪਾਕੇ ਬੇਹਰਕਤੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਾਰੇ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ, ਪੁਲਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਕਸਰ ਮਿਤਕ ਤੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਮੁਜਰਮ, ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦ ਜਾਂ ਦੇਸ਼ ਧ੍ਰੋਹੀ ਹੋਣ ਦਾ ਠੱਪਾ ਲਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। (ਇਸ਼ਰਤ ਜਹਾਂ ਫਰਜ਼ੀ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਉਪੜ ਰਹੀ ਕਹਾਣੀ ਇਸ ਦੀ ਸੱਜਰੀ ਮਿਸਾਲ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਮੁਜਰਮ ਆਪਣਾ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਵਰਤਕੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ 'ਗੱਡੀ ਚਾੜਿਆ' ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ

ਸਿਰੇ ਦੀਆਂ ਗ਼ੈਰ ਜਮਹੂਰੀ, ਗ਼ੈਰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਅੰਤਰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ - ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਉਪਰ ਅਧਾਰਤ ਰਾਜ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਪੁਲਸ ਜਾਂ ਰਾਜ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸਿਆਸੀ ਟੋਲੇ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਰੜਕਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਬੇਬਵੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਢੋਂ ਸੁੱਢੋਂ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਇਸ ਸਬੰਧ 'ਚ ਕੁੱਝ ਮਹੀਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ "ਰੋਹਤਾਸ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਵਗੈਰਾ" ਕੇਸ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਵਰਨਣ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਕੇਸ ਵਿਚ ਉਪਲਬਧ ਅਨੁਸਾਰ ਮਹਿੰਦਰਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਰਿਵਾੜੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੋੜੀਂਦੇ ਮੁਜਰਮ" ਸੁਨੀਲ ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਨਾਰਨੌਲ ਪੁਲਸ ਨੇ ਇਕ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਿਤਕ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਨੀਲ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਫ਼ੈਸਲੇ ਵਿਚ ਇਸ ਕਥਿਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਤਕਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ 20 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਕਿ:-
ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਿਤਕਾਂ ਦੇ ਚਾਲ ਚੱਲਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸਗੋਂ ਆਪਣੀ ਪੜਤਾਲ ਕਥਿਤ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਉਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਬਕ

ਕੱਢੇ ਜਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਾਪਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।
ਜਿਉਂ ਹੀ ਪੁਲਸ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ ਕਤਲ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਮਿਤਕ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਐੱਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਤੁਰੰਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੌਤ ਦੀ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਕਿਸੇ ਨਿਰਪੱਖ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਚ ਮਾਰ ਮੁਕਾਉਣ ਅਤੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਚ ਕੇ ਨਿਕਲ ਜਾਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਬੰਧੀ ਥਾਣਾ ਮੌੜ ਅਤੇ ਥਾਣਾ ਜੋੜਕੀਆਂ 'ਚ ਦਰਜ ਐਫ ਆਈ ਆਰ ਤਫਤੀਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਦਾ ਸੱਚ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ੈਸਨ ਜੱਜ ਪੱਧਰ ਦੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾਕੇ ਅਗਲੇਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਮਿਤਕ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅਖੱਤੀ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਕਰਾਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਫੜ ਕੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁਲਸ ਵੱਲੋਂ ਕਿਧਰੇ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਮਾਰ ਖਪਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਦਰਜ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਿਸੇ ਨਿਰਪੱਖ ਏਜੰਸੀ ਤੋਂ ਅਦਾਲਤੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਹੇਠ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਸਨੂੰ ਪੁਲਸ ਨੇ ਭਗੋੜਾ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਵੇ ਕਿ ਪੁਲਸ ਗ਼ੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰੇ (ਝੂਠੇ ਪੁਲਸ ਮੁਕਾਬਲੇ) ਉੱਤੇ ਪੜਦਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ।

Certified General Accountant
Tax & Accounting
Attends all Audits and Prepares Appeals

Sukhdev Singh, CGA

Tel: 905.793.0909
Fax: 905.450.2165 #10-2084 Steels Ave. E.,
sukhdevss@excite.com Brampton, ON L6T 5A6

Crisis & Protests

In Brazil

Special Correspondent

Scattered street demonstrations popped up around Brazil as protesters continued their collective cry against the low-quality public services they receive in exchange for high taxes and rising prices.

In one of several protests, about 200 people blocked the Anchieta Highway that links Sao Paulo, the country's biggest city, and the port of Santos before heading to the industrial suburb of Sao Bernardo do Campo on Sao Paulo's outskirts. Another group of protesters later obstructed the highway again.

In the northeastern city of Fortaleza, 15,000 protesters clashed with police trying to prevent them from reaching the Castelao stadium before Brazil's game with Mexico in the Confederations Cup soccer tournament.

Riot police used gas bombs and pepper spray to keep protesters from advancing past a barrier some 3 kilometers (1.8 miles) from the stadium. A police car was burned by demonstrators, who also threw rocks and other objects at officers. The protest disrupted fans' efforts to get in the stadium for Brazil's second match at the World Cup warm-up tournament.

"We are against a government that spends billions in stadiums while people are suffering across the country," said Natalia Querino, a 22-year-old student participating in the protest. "We want better education, more security and a better health system."

Earlier, hundreds of protesters cut off the main access road to the stadium, and police responded by diverting traffic away from the road. Official vehicles of the international soccer organization, FIFA, were among those struggling to reach the stadium.

In the city of Belo Horizonte, some 2,000

protesters took to the streets in a peaceful demonstration, while protesters were reported gathering in Niteroi, across Guanabara Bay from Rio de Janeiro.

The actions followed another night of mass marches around Brazil and nearly a week of unrest that has shocked the country's leaders ahead of a papal visit next month and next year's World Cup soccer tournament.

Beginning as protests against bus fare hikes, the demonstrations have quickly ballooned to include broad middle-class outrage over the failure of the government to provide basic services and ensure public safety, even as Brazil's economy modernizes and tax rates remain some of the highest in the world.

Protest organizers, who have widely employed social media, called for mass demonstrations Thursday in Sao Paulo and Rio, the country's two biggest cities. The Rio action promised the most volatility, with protesters planning to march to Maracana stadium where Spain and Tahiti are to play in a Confederations Cup match. Police said they would not allow protesters to interrupt the game.

Soldiers from Brazil's elite National Force have been sent to Fortaleza, Rio, Belo Horizonte, Salvador and Brasilia to bolster security during tournament games.

FIFA President Sepp Blatter urged protesters to stop linking their anger against the government to the Confederations Cup. The cost of building stadiums for the FIFA tournaments has been a regular complaint at marches.

In an interview with Brazil's Globo TV network, Blatter said he could "understand that people are not happy, but they should not use football to make their demands heard."

"We did not impose the World Cup on Brazil," he said.

On Tuesday night, tens of thousands of Brazilians flooded central Sao Paulo, with the

protest following the rhythm of mobilizations that drew some 240,000 people across Brazil the previous night. Though mostly peaceful, small bands of radicals split off in Sao Paulo to fight with police.

Fernando Grella Vieira, head of the Sao Paulo state public safety department, said 63 people were detained during Tuesday's protests. He told Globo TV that police would guarantee the right to demonstrate but would "repress all forms of vandalism."

Police said those arrested had looted stores during the protest in downtown Sao Paulo and were caught running away with clothing, TV sets, microwave ovens and computers.

TV footage showed protesters breaking into shuttered newsstands and stealing cigarettes and candy. Other images showed demonstrators smashing windows of banks and stores.

Local governments in at least four cities have responded to the unrest by agreeing to reverse bus and subway fare hikes, and Sao Paulo's fare hike could also be rolled back. It's not clear that will calm the country, though, with the protests already expanding to take on a wide range of other issues.

Beyond complaints about transit fares, protesters haven't produced any concrete demands even as they've waved signs, gone on social media and chanted their anger at the entire governing system. A common cry at the rallies:

"No parties!"

"What I hope comes from these protests is that the governing class comes to understand that we're the ones in charge, not them, and the politicians must learn to respect us," said Yasmine Gomes, a 22-year-old squeezed into the plaza in central Sao Paulo where Tuesday night's protest began.

President Dilma Rousseff, a former leftist guerrilla who was imprisoned and tortured during Brazil's 1964-85 dictatorship, has hailed the protests for raising questions and strengthening Brazil's democracy. "Brazil today woke up stronger," she said in a statement Tuesday.

Yet Rousseff offered no actions that her government might take to address complaints.

The protests have raised troubling questions about the country's ability to provide security ahead of it playing host to some of the world's biggest events, including the 2016 Olympics in Rio.

Mass protests are rare in this 190 million-person country, with demonstrations generally attracting small numbers of politicized participants.

Many now protesting in Brazil's streets hail from the country's growing middle class, which government figures show has ballooned by some 40 million people over the past decade amid a commodities-driven economic boom.

The protesters say they've lost patience with endemic problems such as government corruption and inefficiency.

They're also slamming Brazil's government for spending billions of dollars to host the World Cup and Olympics while leaving other needs unmet.

A November government report raised to \$13.3 billion the projected cost of stadiums, airport renovations and other projects for the World Cup. City, state and other local governments are spending more than \$12 billion on projects for the Olympics in Rio.

Attorney Agatha Rossi de Paula, who attended Tuesday's protest in Sao Paulo along with her mother, called Brazil's fiscal priorities "an embarrassment."

"We just want what we paid in taxes back, through health care, education and transportation," said the 34-year-old. "We want the police to protect us, to help the people on the streets who have ended up with no job and no money."

So far, the mass gatherings have shown no evidence of any central leadership, although they've been tied to smaller activist organizations such as one asking for lower transit fares. Groups of Brazilians have also staged small protests in other countries, including Mexico, Portugal, Spain and Denmark.

A cyber-attack knocked the government's official World Cup site offline Tuesday, and the Twitter feed for Brazil's Anonymous hackers group posted links to a host of other government websites whose content had been replaced by a screen calling on citizens to come out to the streets.

ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ

ਕਿਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨਿਧੜਕ ਆਵਾਜ਼ : ਸਤਪਾਲ ਭਾਂਗ

ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ 'ਸਹਿਦੇਵ'

ਸੂਝਵਾਨ ਮਨੁੱਖ ਬਣਨ ਲਈ ਵੀ ਤਕੜੀ ਘਾਲਣਾ ਤੇ ਤਪੱਸਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਕ ਸੂਝਵਾਨ ਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸੋਚ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਆਗੂ ਬਣਨਾ ਜਿਸ ਦੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਹਰ ਸ਼ੋਭੇ ਵਿਚ ਵਿਲੱਖਣ ਹਸਤੀ ਹੋਣ ਦੀ ਛਾਪ ਉਕਰੀ ਹੋਵੇ, ਬਹੁਤ ਕਠਨ ਗੱਲ ਹੁੰਦੀ ਐ। ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਹਸਤੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਆਗੂ ਬਣਕੇ ਉਭਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਆਪਣੀ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਗਏ। ਇਸੇ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਮੂਵਮੈਂਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿਕਾਸੀ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣਕੇ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਏ।

ਡਾ. ਭਾਂਗ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਲਾਇਲਪੁਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਜੋ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਲਾਹੌਰ ਸੀ। ਇਥੇ ਪੜ੍ਹਾਈ ਸਮੇਂ ਹੀ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਮੂਵਮੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣਕੇ ਲੀਡਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਭਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨੀਂ ਲਾਹੌਰ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਹ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਪੌਲੀਟੀਕਲ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਸੀ। ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਲਾਹੌਰ ਕੇਂਦਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਲਾਹੌਰ ਰਾਹੀਂ ਅਫਗਾਨਸਤਾਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਰੂਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਦਾ ਅਕਤੂਬਰ ਇਨਕਲਾਬ (1917) ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਰਾਬਤਾ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੱਛਰ ਸਿੰਘ ਡੀਨਾ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਤੇ ਅੱਗੋਂ (ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ) ਕਾ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸੁਤੰਤਰ ਲਾਹੌਰ ਅਫਗਾਨਸਤਾਨ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਰੂਸ ਭੇਜਦੇ ਸਨ। ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਬਾਬੇ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲਾ, ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਘੋਲੀਆ ਤੇ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਰੂਸ ਤੋਂ ਇਨਕਲਾਬੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਲੈਣ ਗਏ ਸਨ।

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਕੇਂਦਰੀ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੰਬਈ ਵਿਚ ਸੀ। ਕਾ. ਭਾਂਗ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਸਿਫਟ ਹੋ ਕੇ ਬੰਬਈ ਚਲੇ ਗਏ। ਵਰਲਡ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਦਾ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਸ਼ਾਇਦ ਚੈਕੋਸਲਾਵਾਕੀਆ ਵਿਚ ਸੀ। ਡਾ. ਵਿਮਲਾ ਭਾਂਗ ਇਸ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਇੰਚਾਰਜ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬੰਬਈ ਆ ਗਏ। ਬੰਬਈ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਾਹ ਕਾ. ਸਤਪਾਲ ਭਾਂਗ ਜੀ ਨਾਲ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਸਟੂਡੈਂਟ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਇਹ ਸੰਪਰਕ ਅੱਗੇ ਵਧਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੂੰ ਜੀਵਨ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਤੀ-ਪਤਨੀ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੋਇਆ। ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਇਹ ਇਨਕਲਾਬੀ ਜੋੜੀ ਸਟੂਡੈਂਟ ਲਹਿਰ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨਾਲ ਜੁੜ ਗਈ ਅਤੇ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਗਏ।

ਬੰਬਈ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਹੀ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਦਾ ਨਾਤਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜਥੇਬੰਦੀ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਟਰੇਡ ਯੂਨੀਅਨ

ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਆਗੂ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਪਦ ਭਾਂਗ ਦੇ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਵਿਚ ਆਏ। ਸੰਘਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਭੱਠੀ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਕੁੰਦਨ ਬਣੇ ਅਤੇ ਇਕ ਸੂਝਵਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਲੈਸ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਕਾਸ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਇਕ ਪ੍ਰੱਕ ਲੀਡਰ ਬਣ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੈਡ ਕੁਆਰਟਰ ਫੇਰਰਟਾ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਏਥੇ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਜੀ ਨੇ ਸਨਅਤੀ ਅਤੇ ਖੇਤ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨੀ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕੀਤਾ। ਮਿਊਂਸਲ ਕਮੇਟੀ ਫੇਰਰਟਾ ਦੇ ਉਹ ਦੋ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਕਾ. ਵਿਮਲ ਭਾਂਗ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ।

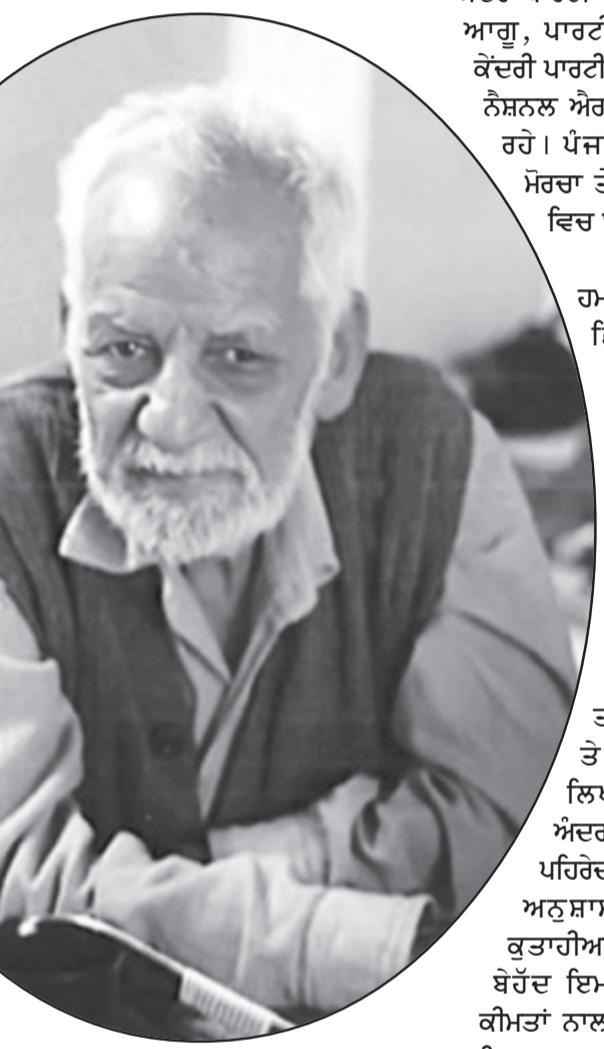
ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਏ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਅਤੇ ਕਾਮਰੇਡ ਵਿਮਲਾ ਭਾਂਗ ਨੇ ਔਲਾਦ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਭਾਵੇਂ ਲਾਜਵਾਬ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਜਜ਼ਬਾਤ ਤਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਾ. ਵਿਮਲਾ ਭਾਂਗ ਜੀ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿਚ ਕੋਟਕਪੂਰੇ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬਲਦੇਵ ਅਗਰ ਸਾਡੇ ਬੱਚਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਤੇਰੇ ਜਿੱਡਾ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਨੂੰ ਭਾਂਗ ਜੋੜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਦਾ ਇਲਮ ਸੀ ਪਰ ਗੱਲ ਸੁਣਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਜੀ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਕੱਦ ਕਾਠ ਉਚਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਾਲਾ ਬਣਦਾ ਗਿਆ। ਉਨੀ ਸੌ ਸਤਵੇਜਾ ਵਿਚ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਅਸੈਂਬਲੀ ਲਈ ਚੋਣ ਲੜੇ। 1962 ਵਿਚ ਫੇਰ ਚੋਣ ਲੜੇ ਪਰ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋਏ। ਪਰ 1967, 1967, 1971, 1977 ਅਤੇ 1980 ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਅਸੈਂਬਲੀ ਇਲੈਕਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਜਿੱਤਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਨੀ ਸੌ ਸਤਾਹਠ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਿਰ ਉਚਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਹ ਜਸਟਿਸ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਗੈਰ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਫੂਡ ਐਂਡ ਸਪਲਾਈ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ।

ਬਤੌਰ ਮੰਤਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਿਸਾਨੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਮਾਮਲਾ ਜਿਣਸਾਂ ਦੇ ਭਾਅ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਿਚ ਹੱਲ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲੀ ਆਡ੍ਰੀਏ ਤੇ ਵਪਾਰੀ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਕਣਕ ਸਸਤੇ ਭਾਅ ਖੀਦ ਕੇ ਫੇਰ ਤਿਨ ਗੁਣਾਂ ਭਾਅ 'ਤੇ ਵੇਚਦੇ। ਖੀਦ ਦੇ 14 ਤੋਂ 20 ਰੁਪਏ ਵਿਚ ਤੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਬਾਅਦ ਭਾਅ 40 ਤੋਂ 50-60 ਤੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਨੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਤ ਰੁਪਏ ਭਾਅ ਦਿਵਾਇਆ ਤੇ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਭਾਅ ਇਹੋ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਨਾ ਕਣਕ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਨ ਸੰਕਟ ਦਾ ਵੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਜੀ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ

ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਉਠਾਏ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਟੀਚਰਾਂ ਨੂੰ ਕੋਠਾਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਗਰੇਡ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਮਹਿੰਗਾਈ ਭੱਠਾ ਕੇਂਦਰ ਨਾਲ ਲਿੰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕੈਬਨਿਟ ਵਿਚ ਉਠਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਬਾਹਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ-ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਅੰਦਰ ਕਾ. ਭਾਂਗ ਦੋਹਾਂ ਵਲੋਂ ਲੜੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਸਦਕਾ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ 1967 ਦੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ। ਸਨਅਤੀ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਲਈ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਲੜੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਉਜਰਤ ਤਹਿ ਹੋਏ ਤੇ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇ। ਕੰਮ ਦਿਹਾੜੀ ਅੱਠ ਘੰਟੇ ਲਾਗੂ

ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਖੁਸ਼ ਹੈਸੀਅਤ ਟੈਕਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਜਬਰਦਸਤ ਘੋਲ ਲੜਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਬਣਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਉਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ 734 ਕਰੋੜ ਦਾ ਟੈਕਸ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਨਿਕਾਸੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਦੀ ਅਲਾਟਮੈਂਟ ਕਾਬਜ਼ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਰੋਪੜ ਦਾ ਬਿਰਲਾ ਫਾਰਮ ਦਾ ਪਟਾ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਨੇ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਰਹੇ। ਪਰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਹ ਘੋਲ ਜਿੱਤ ਗਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਿਰਲਾ ਫਾਰਮ ਦਾ ਪਟਾ ਰੱਦ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਤੇ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਨਵੀਆਂ ਖੋਜਾਂ ਲਈ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਦੇਣੀ ਪਈ। ਬੇਦੀਆਂ ਦੀ 84 ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਆਲਟ ਹੋਈ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਘੋਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਨੇ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਲੋਕ ਮਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਉਹ ਨਿੱਕੇ ਤੋਂ ਨਿੱਕੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਅਸੈਂਬਲੀ 'ਚੋਂ ਉਡਾਉਂਦੇ। ਉਹ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ

ਸਬੰਧਤ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੱਤਰ ਲਿਖਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਖਲ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਤੇ ਮਸਲੇ ਹੱਲ ਹੁੰਦੇ। ਇਹੋ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਹਮਾਇਤੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬੜਾ ਵਸੀਹ ਘੇਰਾ ਅਤੇ ਲਾਮਬੰਦੀ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਕਨਾਤੀਜੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਸਦਕਾ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੌਜਵਾਨ, ਵਿਦਿਆਰਥੀ, ਮਜ਼ਦੂਰ, ਕਿਸਾਨ ਅਵਾਮੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਵਲ ਖਿੱਚੇ ਗਏ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕਾਫਲੇ ਜੁੜਦੇ ਗਏ।

ਆਪਣੇ ਕੰਮ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਲਗਨ ਕਰਕੇ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਉਚ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੇ ਪਦ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਹੇ। ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਅਸੈਂਬਲੀ ਅੰਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਆਗੂ, ਪਾਰਟੀ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਕੇਂਦਰੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਗਜ਼ੀਕਟਿਵ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਾਂਤਾ ਮੋਰਚਾ ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਉਹ ਮਨਿਸਟਰ ਵੀ ਰਹੇ।

ਭਾਰਤ ਉਪਰ ਚੀਨ ਦੇ ਹਮਲੇ ਕਰਕੇ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਛਿੜੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਲੜਾਈ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵੰਡੇ ਜਾਣ ਦੀ ਘਟਨਾ ਨੇ ਭਾਂਗ ਜੀ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਮਾਨਸਿਕ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪੀੜ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ। ਉਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਤੜਫਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਏਕੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਜਮਹੂਰੀ ਅਤੇ ਬੁਲਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਬਣੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਅਤੇ ਕੁਤਾਹੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਰਹੇ। ਉਹ ਬੇਹੱਦ ਇਮਾਨਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਉਚ ਪਾਏ ਦੇ ਲੀਡਰ ਸਨ ਜੋ ਸੱਚੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਅਖਲਾਕ ਦੇ ਕਦਰਦਾਨ ਸਨ। ਮੈਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਗਭਗ ਪੰਜਤਾਲੀ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਅਣਗਿਣਤ ਹੋਰ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਵੀ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਹ ਲੋਕ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਹਨ ਜੋ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਮਿਸਾਲ ਦੇ ਤੌਰ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕਾਂਤਾ ਚਾਲਵਾ ਜੋ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਕੌਮੀ ਉਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚਮੰਤਰੀ ਵੀਰਹੇ ਹਨ। ਰਘੂਨੰਦਨ ਲਾਲ ਭਾਟੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਗਿਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਜੀ ਸੱਚ ਅਤੇ ਸਾਦਗੀ ਦੇ ਪੁੰਜ ਬਿਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਵਤਨਪ੍ਰਸਤੀ ਸਦਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਭਾਰਤ ਰਤਨ' ਦੇ ਖਿਤਾਬ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਚੋਟੀ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਏਰੀਅਨ ਸਨ।

ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰੁਤਬੇ, ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਜਾਂ ਉਚ ਪੱਧਰ ਦਾ ਆਗੂ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਗੁਮਾਨ ਜਾਂ ਘੁੰਮਢ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰਾਂ ਜਾਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜੋ ਮੰਤਰੀਆਂ

ਜਾਂ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਜਾਂ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਕਰਨ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਿਲਾਫ ਸਨ ਜਦੋਂ ਉਹ ਮੰਤਰੀ ਸਨ ਤਾਂ ਫੇਰਰਟਾ ਦੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਰੈਲੀ 'ਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਆਏ ਸਨ। ਰੈਲੀ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਵਿਮਲਾ ਭਾਂਗ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰ ਤੇ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਲਿਫਟ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵੀ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਤਹਿਸੀਲ ਜ਼ੀਰਾ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਦੌਰੇ ਸਮੇਂ ਬਰਸਾਤਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚਿੱਕੜ ਵਿਚ ਫਸੀ ਕਾਰ ਨੂੰ ਬਾਡੀਗਾਰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਡੀ 'ਚੋਂ ਉਤਾਰਕੇ ਜੁੱਤੀ ਲਾਹਕੇ ਜਦੋਂ ਪੱਕਾ ਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਬਾਡੀਗਾਰਡ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ ਇਕ ਕਦੇ ਮੰਤਰੀ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਲਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖੇ।

ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਭਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ, ਉਹ ਕਈ ਵਾਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਗਏ ਹੁੰਦੇ। ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਬਾਹਰ ਆਉਂਦੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਉਹ ਪੈਦਲ ਤੁਰਕੇ ਹੀ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਹੋਸਟਲ ਵੱਲ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਆਉਂਦੇ। ਰਸਤੇ 'ਚ ਕਈ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਜਾਂ ਮੰਤਰੀ ਕਾਰਾਂ ਰੋਕ ਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਪਰ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਕਿਸੇ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੰਦੇ।

ਸਿਫਤਾਂ ਹੀ ਸਿਫਤਾਂ ਸਨ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਵਿਚ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਰਹਿਬਰ, ਵਤਨ ਦਾ ਸਪੂਤ, ਇਕ ਕਰਮਯੋਗੀ, ਕਿਰਤੀਆਂ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ-ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦਾ ਬੱਚਾ ਹਮਦਰਦ ਨੇ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਪਹਿਰੇਦਾਰ, ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਦਾ ਰਾਖਾ ਤੇ ਸੱਚੀਓਂ ਹੀ ਹੱਕ-ਸੱਚ ਇਨਸਾਫ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਸੀ। ਜੀਹਨੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਿਸ਼ਾਵਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੇਵੀ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਅੱਖਾਂ 'ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਤੇ ਦਿਲ 'ਚ ਵਸਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅੰਤਲੇ ਸਮੇਂ ਜਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੀ ਸਾਖ ਛੱਡ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦਫਤਰ ਫੇਰਰਟਾ ਵਿਚ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਂਗ ਸੰਭਾਲਿਆ ਮਗਰਲੇ ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਕਾ. ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਟਹਿਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਭਾਂਗ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰ ਰੱਖਿਆ। ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਆਪਣਾ ਕੋਈ ਵੱਖਰਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਣਾਇਆ। ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਲੋਕ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਹੱਦ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਹੀ ਕਾਮਰੇਡ ਭਾਂਗ ਦਾ ਆਸਤਾ ਸਨ ਤੇ ਵਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਸਨ। ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਐਮ. ਐਲ. ਏ. ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਪੈਨਸ਼ਨ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਤੇ ਉਹ ਲੋੜਾਂ ਜੋਗੀ ਰੱਖਕੇ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਲੋੜਵੰਦ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਜਾਂ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਹੱਥੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਾਥੀਆਂ ਦੇ ਅਨਾਥ ਹੋਏ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਅਤੇ ਕਾ. ਵਿਮਲਾ ਭਾਂਗ ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਭਲਾਈ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਸਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਗੁਣਾਂ ਅਤੇ ਸਿਫਤਾਂ ਸਦਕਾ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਲੋਕ ਕਾ. ਭਾਂਗ ਜੀ ਨੂੰ ਮਸੀਹਾ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ 16 ਜੂਨ ਐਤਵਾਰ (2013) ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਰਥੀ ਨਾਲ 10000 ਲੋਕ (ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਖਰੀ ਵਿਦਾਈ ਦੇਣ ਗਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੇ ਨਮ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸੜਕਾਂ ਕਿਨਾਰੇ ਖੜਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ-ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ।

ਵਿਲੱਖਣ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੰਸਥਾ

(ਸਫ਼ਾ 23 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਵਿਚ 58 ਮਰਦ ਤੇ 65 ਔਰਤਾਂ ਸਮੇਤ ਕੁੱਲ 123 ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਦੋ ਹੋਰ ਟੂਰਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਇਸਤਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਮਾਜਿਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਬਾਰੇ, ਚੇਤਨਾ-ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਨੁਕਤੇ, ਸਿਹਤ ਸੰਭਾਲ ਸਬੰਧੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁਝਾਅ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨਕ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਤੋਂ ਆਏ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਰਾਜਨੀਤਕ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਦੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਅੰਗਦਾਨ ਤੇ ਸਰੀਰ ਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗਦਾਨ ਤੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦਾਨ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਨ ਤੇ ਲਿਖਾਈ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬੱਚੇ ਲਗਭਗ ਹਰ ਵਾਰ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਆਪਣਾ ਤੇ ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਬੋਲਕੇ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਪੈਂਫਲਿਟ ਵੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਛਪਵਾ ਕੇ ਵੰਡੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਫੁੱਟਕਲ ਕੰਮ : ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਲਈ ਬੱਸ ਕਾਰਡ ਬਣਾਉਣੇ, ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਪਾਇਰਮੈਂਟਾਂ ਸਮੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਾ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ ਵਿਚ ਸ਼ਰੀਕ ਹੋਣਾ ਆਦਿ ਕੰਮ ਕਲੱਬ ਦੀ ਸਰਗਰਮੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇਣੀ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਅਚਾਨਕ ਖੇਤਫਾਰਮ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਕਲੱਬ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਲਈ ਗਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ

ਲੋੜਵੰਦ ਵਿਧਵਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕਰਕੇ ਲਗਭਗ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ। ਕਲੱਬ ਦੇ ਕੁਝ ਸੁਹਿਰਦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਦੂਰ ਤੋਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਲਿਆ ਕੇ ਦੂਜੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਉਹ ਸੰਸਾਰਵਿਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਲੇਖ, ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਦਿ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ ਹਨ। ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਕਲੱਬਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਮੈਂਬਰ ਭਰਵੀਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜੋਤਸ਼ੀਆਂ, ਤਾਂਤਰਿਕਾਂ ਤੇ ਪਾਖੰਡੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਲੁੱਟ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਵਸ ਤੇ ਛਬੀਲ ਤੇ ਲੰਗਰ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਰਦ ਔਰਤ ਤੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿਚ ਭਰਵੀਂ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ : ਇਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਭਾਵੇਂ ਤਾਜ਼ ਵੀ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀਅਤੇ ਨਾਹੀ ਸਲਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਤਾਜ਼ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਪਿਕਨਿਕ ਤੇ ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 25-30 ਮੈਂਬਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ 100ਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਤੇ ਗਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਕਲੱਬ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਕੀਤੀ। ਗਦਰ ਮਾਰਚ ਵਿਚ 70 ਮਰਦ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਬਣਾਏ ਆਟੋ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਪੂਰੇ ਜੋੜ ਤੇ ਡਸਿਪਲਨ ਨਾਲ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਜ਼ ਬੀਏਟਰ ਵਿਚ ਕਰਾਏ ਨਾਟਕ ਮੇਲੇ ਵਿਚ 54 ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਅਤੇ ਗਦਰ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 20 ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਲੋਂ ਗਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਲਗਭਗ 2 ਹਜ਼ਾਰ ਡਾਲਰ ਫੰਡ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਗਦਰ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਤੇ ਲਿਖਾਈ

ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿਚ 4 ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਪਹਿਲੇ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਇਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ।

ਵਿਲੱਖਣ ਕਾਰਜ : ਸਾਲ 2012 ਦੀਆਂ ਗਰਮੀਆਂ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਇਸ ਕਲੱਬ ਦੇ ਲਗਭਗ 35 ਮਰਦ ਤੇ ਇਸਤਰੀ ਵਲੰਟੀਅਰ ਕਲੱਬ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਇਕੋ ਜਿਹੀਆਂ ਟੀ-ਸ਼ਰਟਾਂ ਪਾ ਕੇ ਹਰ ਸ਼ਨਿਚਰਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 7.00 ਤੋਂ 9.00 ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚਲੀਆਂ ਪਾਰਕਾਂ ਤੇ ਸਟਰੀਟਾਂ ਵਿਚੋਂ ਗਾਰਬੇਜ਼ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਲੱਬ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਤੋਂ ਗਾਰਬੇਜ਼ ਬੈਗ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਰੈਡ ਵਿਲੋ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਾਰਬੇਜ਼ ਬੈਗਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ 25 ਤੋਂ 30 ਤੱਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਕਮਿਊਨਿਟੀਆਂ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। 'ਭਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਬਾਰੇ ਬਣੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਕਿ ਇਹ ਸਫ਼ਾਈ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ' ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਿਚ ਇਹ ਕਾਰਜ ਬਹੁਤ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਰੈਡ ਵਿਲੋ ਪਾਰਕ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਚਾਹ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਹਨਜੋ ਹਰ ਵਾਰ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਵਲੋਂ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬਦੇਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਤੇ ਚਾਹ ਪਿਆ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਗਾਊਂ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ : ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਕਲੱਬ ਦੀ ਇਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ, ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕੜੀ ਵਜੋਂ 10 ਕਿਤਾਬਾਂ 'ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਕੌਣ ਸਨ', 'ਗਦਰ ਦੇ ਜਹਾਜ਼' ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਅਤੇ 'ਅੰਨੀਆਂ ਗਲੀਆਂ' ਦੀ ਇਕ ਕਾਪੀ ਖਰੀਦੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਚੰਗੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਖਰੀਦ ਕੇ ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮੁਹੱਈਆ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਇਸ ਕਲੱਬ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਆਗੂ ਟੀਮ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਕਲੱਬ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰੀ ਸਾਇੰਸ ਕਾਲਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰ 27 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਠੀਕ 10 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 8 ਵਜੇ ਤੱਕ Erindale Parkat 1695 Dundas Street West ,Mississauga ..ਵਿਖੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਿਕਨਿਕ ਪਾਰਕ ਦੇ ਏਰੀਆ-ਏ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਹੜਾ ਪਾਰਕ ਦੇ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਸਮੂਹ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਪਰਕ ਤੇ ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੁਰਿਦਰ 905-460-5544, ਸੁਖਦੇਵ 647-299-1610, ਹਰਬੰਸ 416-817-7142 ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ 647-891-8500

There was a huge gathering around 500 peoples including youngster and kids in ZIA DODA PARK IN Brampton between Gore road and HWY 50 held by Rajni Sharma and her collaborators on JULY 13, 2013 SUNDAY is named MELA FOR LADIES. On this wonderful occasions; the prize for three winners are provided by PUNJAB INSURANCE through the lottery system that was distributed by the team member Satnam Kaur, Mona Mengi and Harbans Singh with the help of Rajni Sharma. The prizes are FOOD PROCESSOR, SLOW COOKER and TOASTER.

ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ 'ਚ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਰਾਜ਼

(ਸਫ਼ਾ 24 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੁਲੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਛੂਹਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਨੇ ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਕੈਨੇਡਾ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਜਮ੍ਹਾ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਓਟਾਵਾ, ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ, ਵੈਨਕੂਵਰ, ਐਲਬਰਟਾ, ਕੈਲਗਰੀ, ਅਡਮਿਟਨ, ਮੈਨੀਟੋਬਾ, ਵਿੰਨੀਪੈਗ ਅਤੇ ਮੈਟਰੀਅਲ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਵਧ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ 14 ਸਟੇਟਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਦਾ ਮੇਨ ਆਫਿਸ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਇਕ ਯੋਗ ਆਗੂ, ਸੁਚੱਜੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਤੇ ਲਾਇਕ ਸਟਾਫ਼ ਦੇ ਸਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇਕ ਯੋਗ ਆਗੂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਡਾਵਾਂਡੋਲਤਾ ਜਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸਮਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਚੰਗੀ ਦਿਸ਼ਾ

ਦਾ ਮੁਖੜਾ ਵਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਸਾਨੂੰ ਸ਼ੇਰਜੰਗ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਕੱਲੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮੁਸੀਬਤਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਸਗੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਆਪਣਾ ਭਵਿੱਖ ਚੰਗਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਅਗਵਾਈ ਵੀ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਸਿੱਟਾ ਇਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਚੱਜੇ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੀ ਸੰਸਥਾ ਅਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਸੁਸ਼ਟਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

Avon Accounting & Tax Services

Personal Tax Returns (T1) Corporate Tax Returns (T2)
Self Employed GST / Payrolls / ROE
Taxi Business WCB Returns

Tax Planning & Advisory Services
Weekends/Evenings Services also available.

Tel: 403-561-9011
Tel: 403-479-4220
Pandher_2004@yahoo.com or singhh73@gmail.com

ਸੰਪਾਦਕ ਮੰਡਲ (ਆਨਰੇਰੀ)	
ਦਵਿੰਦਰ ਤੂਰ	ਮਾਸਟਰ ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਕੈਲਗਰੀ, ਅਲਬਰਟਾ
ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ	ਅਵਤਾਰ ਸਿੱਧੂ, ਵਿੰਨੀਪੈਗ ਮਾਨੀਟੋਬਾ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ	ਬਲਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਧਾਲੀਵਾਲ	ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਡਿਜਾਇਨਰ
ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ	ਬੀ. ਸਿੰਘ
ਮਾਸਟਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ	akashdeep.1064@gmail.com

**ਸਭਿਆਚਾਰਕ
ਰਿਪੋਰਟ**

ਆਓ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਮੀਰ ਹੋਈਏ

ਅਵਤਾਰ ਸਿਧੂ ਵਿਨੀਪੈਗ

ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ, ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦਾ ਮੇਲਾ ਬੜੇ ਉਤਸਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ! ਵਿਨੀਪੈਗ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਦੂਜੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਘੱਟ ਹੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਵੀ ਕੋਈ 350 ਤੋਂ ਉਪਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ ! ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਨੀਪੈਗ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਸਭਾ ਨੇ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤਾ ਤੇ ਕੈਲਗਰੀ ਤੋਂ ਮਾਸਟਰ

ਭਜਨ ਗਿੱਲ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਆਈ ਡਰਾਮਾ ਟੀਮ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ! ਯਾਦ ਰਹੇ ਮੁਲਾਂਪੁਰ, ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਆਏ ਹਰਕੇਸ਼ ਚੌਦਰੀ ਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ, ਜੋ ਉਥੇ ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਕਲਾ ਭਵਨ ਚਲਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਮੁਖ ਭੂਮਿਕਾ ਨਭਾਈ ! ਦੋ ਨਾਟਕ ਕਰਮਵਾਰ..ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗਾਥਾ ਅਤੇ ਹੇਲੋ ਕੈਨੇਡਾ ਖੇਡੇ ਗਏ ! ਕਾਲੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਗਾਥਾ ਨਾਟਕ ਵਿਚ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਤੇ ਹੋਏ ਜੇਲ ਵਿਚ ਜੁਲਮ ਵਿਰੁਥ ਲੜਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਹੈ ! ਇਸ ਦੇ ਦਰਦਨਾਕ ਸਿੱਟੇ ਅਤੇ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਰੋਲ ਦੀ ਦਾਸਤਾ ਨੂੰ ਹਰਕੇਸ਼

ਨੇ ਬਾਬੂਬੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣਾ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਕੇ, ਇਹ ਨਾਟਕ ਜੋ ਕੋਈ 90 ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਉਥੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ ਨੇ ਨਾਟਕ ..ਹੇਲੋ ਕੈਨੇਡਾ ..ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਚਿਤਰਿਆ ਜੋ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਸ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਹੱਸਾ ਹੱਸਾ ਕੇ ਦੁਹਰਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਕਾਫੀ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ! ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸਟੇਜ ਸਾਡੇ ਸਭਾ ਦੇ ਕਰਿੰਦੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪਾਲ ਕੰਗ ਤੇ ਜਸਵੀਰ ਮੰਗੂਵਾਲ ਨੇ ਨਭਾਈ। ਜਗਮੋਹਨ ਦੁਡੀਕੇ ਤੇ ਮਾਸਟਰ

ਭਜਨ ਮੁਖ ਬੁਲਾਰੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਸੋਚ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੌਰਿਆਂ ਦੇ ਹਥੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਉਪਰ ਖੁਲ ਕੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਕੈਲਗਰੀ ਤੋਂ ਕੁਲ 18 ਜਣੇ ਇਸ ਟੀਮ ਵਿਚ ਆਏ। ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ ਹੜਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਟਕ ਬੜੇ ਔਖੇ ਹੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਪਾਏ। ਬਾਕਿਆ ਹੀ ਓਹ ਵਧਾਈ ਦੇ ਪਾਤਰ ਨੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ ਦੋ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਕੇ ਇਕ ਦਮ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਨੀਪੈਗ ਆਉਣਾ ਪਿਆ, ਅਸੀਂ ਸਾਹਿਤ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਸਾਰੀ ਟੀਮ ਦੇ ਅਤਿ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਕੁਝ

ਘਾਟਾਂ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਈਆਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਗਦਰੀ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ, ਇਹ ਸੁਆਲ ਬਾਰ ਬਾਰ ਮੁਹਰੇ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦ ਵੀ ਅਸੀਂ ਟਿਕਟ ਵੇਚਦੇ, ਲੋਕ ਪੁਛਦੇ ਕਿ ਗਦਰੀ ਬਾਬੇ ਕੌਣ ਸਨ, ਇੰਝ ਦੇਖ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਵੀ ਹੋਇਆ। ਜੋ ਵੀ ਲਹਿਰ ਉਠਦੀ ਆ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਇੰਝ ਵਿਚਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਇਨਕਲਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾ ਵਿਚੋਂ ਹੁੰਝਾ ਫੇਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਗਾਂਵਧੂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਡੇ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

**ਰੈੱਡ ਵਿੱਲੋ ਸੀਨੀਅਰਜ਼
ਕਲੱਬ, ਬਰੈਂਚਟਨ**

ਵਿਲੱਖਣ, ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੰਸਥਾ

ਰੈੱਡ ਵਿੱਲੋ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਕਲੱਬ 138 ਮਰਦ ਤੇ 116 ਔਰਤ, ਕੁੱਲ 254 ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਬਰੈਂਚਟਨ ਵੀ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਦੀ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਅਜੇ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਵਿਧਾਨ ਹੈ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੋਹਾਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਕਲੱਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸਲਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ : ਇਸ ਕਲੱਬ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦਿਵਸ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦਾ ਦਿਵਸ ਹਰ ਸਾਲ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਪੜਚੋਲਵੇ ਨੁਕਤੇ ਤੋਂ ਭਾਸ਼ਨ, ਕਵਿਤਾ ਤੇ ਗੀਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਿਨ ਮੇਲਾ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ, ਬੀਬੀਆਂ ਤੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਕਰਵਾ

ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਰਾਫੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਚਾਹ ਪਾਣੀ ਦਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਲੰਗਰ ਚੱਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਸਾਲ ਕਲੱਬ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਮਰਦ, ਔਰਤ ਤੇ ਵਧੀਆ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਇੰਡੀਆ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਮਈ ਵਿਚ ਵਾਪਸੀ ਸਮੇਂ ਖੁਸ਼ਆਮਦੀਦ ਪਾਰਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਲੱਬ ਦੀ ਜਨਰਲ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਲੱਬ ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਿਹਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸੁਝਾਅ ਮੰਗੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਸਲਾਨਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 11 ਅਗਸਤ ਨੂੰ 12.00 ਵਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਨੋਰੰਜਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ : ਹਰ ਸਾਲ ਸੀਨੀਅਰਜ਼ ਦੇ ਮਨੋਰੰਜਨ ਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਲਈ

ਲਗਭਗ ਤਿੰਨ ਟੂਰ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਤੁਰਨ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਸਮਾਂ, ਬੱਸ ਇੰਚਾਰਜ ਆਦਿ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਟੂਰਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕਲੱਬ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਟੂਰ 14 ਜੁਲਾਈ, 2013 ਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਆਈਲੈਂਡ ਦਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 'ਤੇ)

Pro-People Arts Project Media Group

"To create self-awareness in our community so that we will elude obscurity, devote to unwavering symbolism, and become sponged into a society that benefits us as a whole"

'Demand Identity' and we will become an effective futuristic society.

ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ, ਇਮਾਨਦਾਰੀ 'ਚ ਸਫਲਤਾ ਦਾ ਰਾਜ਼

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੱਤਰਕਾਰ

ਇਹ ਇਕ ਅਟਲ ਸਹਾਈ ਹੈ ਕਿ ਤਸਵੀਰਾਂ ਬੋਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਔਖਾਣ ਅਨੁਸਾਰ ਪਿੰਡ ਦਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਕੰਪਨੀ ਦੀ ਉਨਤੀ ਜਾਂ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸਦੀ ਹੋਂਦ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ 2013, ਕੈਨੇਡਾ ਡੇਅ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੀ ਕੰਪਨੀ ਪੰਜਾਬ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਵਲੋਂ ਓਨਟਾਰੀਓ ਸੂਬੇ 'ਚ ਆਪਣੇ ਦੂਸਰੇ ਨਵੇਂ ਦਫਤਰ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਹੋਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਦਫਤਰ ਹਾਈਵੇ 50 ਅਤੇ ਹਾਈਵੇ 7 ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਾਰਥ ਈਸਟ ਦੇ ਐਨ ਖੁੰਜੇ ਉਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਐਡਰੈਸ 7771 ਹਾਈਵੇ 50, ਵਾਹਨ (Vavghan) ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਮਾਰੋਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਚਾਰ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਰੇਡੀਓ ਪੰਜਾਬ ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਸਟ ਤੇ ਕਰਤਾਧਰਤਾ ਅਮਰਜੀਤ

ਸਿੰਘ ਰਾਏ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲਹਿਰਾਂ ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਸਟ ਸਤਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧਵਾਂ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦੇ ਸਹਾਇਕਾਂ ਨੇ ਨਵੇਂ ਦਫਤਰ ਖੁੱਲਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਸ਼ੇਰ ਜੰਗ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਅਹੂਜਾ ਨੂੰ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਵਰਗੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਪੰਜਾਬ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦੇ ਕਰਤਾ ਧਰਤਾ ਸ਼ੇਰਜੰਗ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਸੰਦੀਪ ਅਹੂਜਾ ਅਤੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਰਵਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾ ਨੇ ਕੰਪਨੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਵੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਿੰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਬਤੀਤ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ਼ੇਰਜੰਗ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਅਤੇ ਸੰਦੀਪ ਅਹੂਜਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਕੈਰੀਅਰ ਰਾਇਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਨਾਲ ਇਕ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਆਡਵਾਈਸ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਬਹੁਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। 2006 ਵਿਚ ਰਾਇਲ ਬੈਂਕ ਆਫ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੰਪਨੀ ਪੰਜਾਬ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਦਫਤਰ ਟੋਰਾਂਟੋ ਵਿਚ 7003 ਸਟੀਲ ਐਵਨਿਊ

ਈਟੋਬੀਕੋ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬੱਸ ਫਿਰ ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਨਿਰਮਤਾ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਦਿਖਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਕੁ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਲੋਕ ਜੁੜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ ਪਲਾਨ ਅਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਕਰਵਾਈ। ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣਾ ਕੈਰੀਅਰ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਇੰਸ਼ੂਰੈਂਸ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ 150 ਤੋਂ ਉਪਰ ਇਸ ਸਹਾਇਕ ਇਕੱਲੇ ਓਟਾਰੀਓ ਵਿਚ ਹੀ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ (ਬਾਕੀ ਸਫਾ 22 'ਤੇ)

Tri-City

Professional Realty Inc. Brokerage

"Aiming Straight With Honesty and Integrity"

Since 1987 on Full Time Basis

Dir: 416.254.7573
Off.: 905.793.5777
Email: pdosanjh2005@yahoo.com

Paul Dosanjh
Sales Representative

CENTUM

E Z Mortgage Group Inc.

All your financial needs.

private loans .debt consolidation.
self employment. secured line of credit.
business loan. bad credit no problem.

1st, 2nd & 3d Mortgages get approved

Brokerage Licence #2105

Cell: 416-625-3352

hs_7matharu@yahoo.ca,

Fax: 905-676-8018

Website: www.centum.ca/ezmortgage

7050-14A Bramalea Road Mississauga, ON L5S 1T1

HARJIT SINGH

Mortgage consultant
Lic#M08007991